

Innhold

1. Litt om Moum-gårdene (Moumgrenna i Borge)	s 7
2. Hystad-slekta	s 14
2.1 Svend Johansen Hystad	s 19
2.2 Theodor Johansen Hystad	s 29
2.3 Lars Johansen Hystad	s 30
2.4 Anne Louise Hystad	s 30
2.5 Johanne Johansen Hystad	s 33
2.6 Helene Juliane Hystad	s 40
3. Johanne Pettersd. Lilleborges slekt	s 40
4. Litt om Haraldsslekta på Hunn	s 67
5. Forlik mellom Oppsitterne på V. Moum om fellesbrønd	s 74
6. Påskefjellet	s 76
7. Søndre Moums slekt	s 77
Harald Karlsens følgebrev	s 91

Et lite forord og beretning fra gammel tid på Moum

I en såkaldt gjengjerds-matrikkel fra 1514 om Borge finner vi følgende: Modefu - (Moum-grenna) er oppført med 7 full-gårder, dertil en 1/2 gård udi Åsbyggi skipsbyggeri i Borge sogn. Moum het dengang Modefu - når navnet er omskrevet til Moum er ikke undersøkt.

På en av fullgårdene er oppført som eier en Oluf Modefu og han har betalt gjengjersskatt. De andre Moum gårdene har antagelig tilhørt kirken eller kronen, eller et adeligt gods og vert fritatt for denne skatt. Det ser ut til, at det bare er de bedrestillede som har vert pålagt denne gjengjersskatt.

I biskop Øystens jordebok, (Den røde bok) fra omkring 1400 som vel var et slags lovverk, og samtidig en pantebok finnes følgende: Det er 6 løpeland i Modefu (Moum) og 2 løpsland i Vædraberg (Veberg) har tilhørt

Skule Prevendt under Tunsberg prestedømme, og at denne jord senere ble byttet mot 8 løpsland i Kjølberg i Onsøy.

Disse løpsland gikk da over til kirkegods, eller til et adeligt gods, som det i den tid var mange av. Dette finnes i biskop Øystens jordebok side 452 og 493. I den samme bok finner vi, at riksråden og ridderen Alf Haraldsen til Sigerstad ved Fredrikstad var eier av store jordvidder. Sigerstad var et storgods i de områder hvor Gamlebyen senere ble anlagt. Etter jarlens død gikk hans gods og formue over til hans døtre.

Sigerstad omfattet Nabbetorp, Blyberg, Sundby og oppover til Løkkeberg, og her residerte da adelsmenn med stor innflydelse og makt over sine undersåtter. I 1417 bodde der på Sigerstad en av Jarlens døtre Agnes Alfsdatter, hun var gift med den svenske adelsmann Knut Jønson, (De tre kroner).

Grethe Alfsdatter ble gift med Mattes Jacobsen Romer og hun ble farmor til den kjente Inger til Austrått. Denne Inger til Austrått var født ca. 1475 - død 1555. Hun ble gift med rikshovmester Nils Hendriksen Gyldenløve, og de fikk 5 døtre. Ingers far var riksråd Otte Mattsson.

Det var Inger og hennes søstre som overtok godset i Fredrikstad, og flere eiendommer i Borge var også underlagt dette storgods. Flere av Moumgårdene var underlagt dette gods. Inger til Austrått har nok aldri bodd på Moum, men kun vært eier og har hatt leilendinger på Moum.

Da Fredrikstad festningsby ble anlagt i 1567 ble området dels innkjøpt dels makeskiftet, og Ingers familie flyttet til Ørlandet ved Trondheimsfjorden til storsetet Austrått, og hun og hennes familie slo under seg store eiendommer både i Møre og i Romsdal og rundt Trondhjemsfjorden. Det fortelles at Inger til Austrått var en modig kvinne som satte seg opp mot både biskop og fut. Hun ivret for et fritt og selvstendig Norge. Inger til Austrått er jo også kjendt fra Ibsens dramaer.

Senere kom Moum gårdene under Nes herregård, og Østre Moum under Thorsø herregård. I mellemtiden var det en lagmann i Fredrikstad som var eier.

Som det går frem var det få eller ingen bønder i Borge eller i Moum grenna som var selveiere. Nei, de var forpaktere eller såkaldte leilendinger med avgifter og forpliktelser som storgodsets eier påla dem.

På disse godser sat der gjerne en embedsmann eller en høyere Ofiser, og av adelsslekt. Ofte var det dansker med store titler og vanskelig leselige navn. Disse godsbesittere hadde stor makt og de visste også å bruke den. De levte høyt på sine bønder. Det var mange bønder som led av dette diktatur, men klaget de var det straf og dom uten rettergang.

Det berettes om en bonde på Vestre Moum som hadde fått til en klage over de store byrder som var dem pålagt, bl.a. at de måtte motta og yde kost til militærtropper når det var krig. Bonden hadde fått i forpleining 18 mann i en lengere tid, og dette klarte han ikke lenger, hadde selv en stor familie. Bonden ble arrestert og ført til Gamlebyen og som slave ble han satt til å grave leire i voldgravene der. Men hans kone var en modig kvinne, hun klaget direkte til Statsholderen og dette resulterte i at oberst Bugge som hadde foretatt arrestasjonen fikk ordre om å løslate bonden. En arrestasjon skulle følge lov og rett. Dette var nok en forsmedelse for den hovne oberst, men han måtte lyde ordre, men så kunne han senere hevne sig. Så almindelige borgere var redde for tyrannen.

En annen bonde på Vestre Moum var kirkeverge da svenskene brendte og plyndret Borge kirke. Det var 14,5 daler som gikk tapt. Bonden var syk og han var fattig og kunde ikke betale dette beløp. Han døde, men enken fikk krav om å betale beløpet straks. Enken sendte klage til Statsholderen om ettergivelse og begrunnet dette med sin fattigdom og at det var svenskene som hadde skylden. Men hun får svar fra Statsholderen: "Her kan jeg intet gjøre, hvad kirken tilhører har ikke jeg adgang til å gripe inn. I siste instans er det kongen som kan gripe inn. Det var ingen liketil sak å klage til kongen, kongen bodde jo i København og hvordan skulle et fattigt menneske komme dit, og dette benyttet de høye embedsmenn sig av.

Prestene var ikke stort bedre enn disse godseiere i sin griskhet. Prestene brukte sin makt, det var om å gjøre å holde almuen, den fattige befolkning nede, de måtte ydmyges så de ikke fikk sette sig opp og få makt. Men litt etter litt mistet godseierne og embedsmenn den makt de hadde hatt, idet de ble ilagt skatt av sine eiendommer uten å kunne sette op avgiften for leilendingerne. Dette var påbud fra kongen. Godseierne og embedsmenn kom i knipe, for var det om å kjøre å få kjøpt inn eiendommer, nå måtte mange av dem selge jordvidder for å klare seg. Og leilendinger fikk kjøpt de eiendommer de hadde forpaktet, og de ble selveiere. Dette skjedde nok litt etter litt, det tok sin tid, men det ble en

realitet. Det var vel omkring 1750 årene dette skjedde. Det var på høy tid, at bønderne fikk råderett over sitt yrke og kunne planlegge og forbedre sine kår. De hadde lenge nok vert slavebundet under dette adelsvelde.

Men det var naturligvis fremdeles naturhusholdning alt var basert på. Det gjaldt å produsere mest mulig til gårdens behov. Det var så å si bare bondebebyggelse og endel husmannsplasser, forresten husmannsplassene så man lite til, for de lå avsides i skog og utmark.

Befolkningen bestod for det meste av bønder og husmenn, og ellers tjenestefolk. Det var nok en del håndverkere. Smeder, hjulmakere, skomakere, skreddere og tømmermenn.

Det var ingen trygder. Ble en husmann eller arbeider syk og han trang hjelp, så var det fattigkassa, og denne etat ga ikke fra seg midler. Det var bøndene som sat med makten og ga ikke fra seg noe uten i ytterste nød. Noen industri å snakke om var det ikke.

Men Moum-grenna lå jo laglig til for den gryende industri som begynte å ta form. Området og Glomma lå der med sin brede rygg, ferdig til å frakte produkter på lektere og båter.

Omkring 1870 årene ble Moum Bruk startet, Sellebak Bruk og likedan Villebruket på Torp. Det ble mer og mer byggevirksomhet. Høvlerier i forbindelse med sagbruket, og det ble høvellast både til innlands og til skibbing utenlands. Teglsten til bygning ble en ettertraktet vare, og det ene teglverk etter det andre ble bygget, bare her i Borge ble det bygget 8 teglverk, samt 4 teglverk i Torsnes. Mange av disse teglverker gikk bra og lenge, men en del gikk også nedenom.

Det var i både Borge og Torsnes mye fjell og i fjella var det granitt som egnet til brolegning. Stenindustrien blomstret opp. Det ble hugget sten i alle åser som kunne tenkes. Nå hadde jo ikke Borge folk nok til å fylle alle de arbeidsplasser som trengtes, ihvertfald ikke faglærte stenhuggere. Det ble innvandring av svenske arbeidere, til stenhugning og til teglverkene. Svenskene kom om våren fra Bohuslen og Dalsland og helt fra Skåne, de arbeidet hele sommeren og dro hjem om høsten, de var rene trekfugler.

Det ble en hel omstillingsprosess i den for så fredelige bondebygda Borge og Torsnes. De nyinnflyttede skulle jo ha mat og de skulle ha et sted å bo. Ettersom verker og sagbruk vokste opp ble det bygget en del

boligbrakker for arbeiderne, men ellers leiet familiene sig inn hvor de kunne. Men arbeiderne ville ha egne boliger, og boligbygningen begyndte, så og si langs med hele elveløpet. Kravene var ikke store. Det er klart at dette satte opp ned på hele bygda, fra et almindelig bondemiljø til et industrisenter, og med så mange fremmede. Det ble stillet større krav til kommunen på mange områder, så som skoler og kommunikasjoner.

Mange arbeidere bygget sig egne boliger. Noen regulering eller generalplan var det ikke. De tok seg ut en tomt, de ble enige med grunneieren og satte i gang. Alle huser ble forsåvidt like, det ble ikke rekkehus, men det ble bolig. Materialer fikk de gjerne på bruket på krita for en sum, og de som ikke arbeidet på bruket fikk ordne sig på annen måte med lån. De fikk opp en enkel grunnmur, og huset ble muret opp av knubb. De ble enige med en snekker som da fikk huset under tak som det het. Bryggerhus med bakerovn og vedskur kom gjerne også med i første omgang. Så var det å innrede kjøkken og kammers, og de flyttet inn. Det ble gjerne slått på svart papp på de ytre vegger. De begyndte gjerne å bygge om våren, og til jul flyttet de inn i eget hus. Det klarte sig med kjøkken og kammers selv om familien var stor. Sådant bodde de kanskje i mange år, til det første lån var nogenlunde betalt. Så ble storstua innredet og huset ble panelt utvendig, oljet også senere malt.

Men som regel hadde de ikke råd til å bruke storstua til daglig, nei, den var til stas. Det var fremdeles kjøkkenet og kammerset selv om det var både 8 og 10 personer i familien. Senere ble det opprettet en boligbank som ydet billige lån. Vann, kloak, eller v-ask fantes ikke. Vannet måtte bæres både inn og ut. Vann måtte hentes fra brønnen, eller kanskje fra Glomma. På kjøkkenet var det kanskje bare en sådan liten fiolinkomfyr med to huller. Her skulle husmora koke til en stor familie. De som arbeidet på bruket hadde som regel bra med ved, og de som ikke arbeidet der, de stjal det meste. Tomta måtte selvfølgelig ryddes. Det gjaldt å sette poteter og hver eneste flekk ble utnyttet, og avlingen kom godt med. Men det var en livlig virksomhet, det var arbeide for alle. Ingen ledighet, ihvertfall ikke om sommeren. Sagbladene hvinte, og plankene smalt i stabelen når sjauerne kastet fra sig de tunge borer, og planke og bordstabler høye som hus stod i rekke og rad på tomtene.

Dragbåter eller taugbåter som de også kaldtes var stadig på ferde i elven og dro lange tømmeropper, prammer eller lektere, og sinte skippere bante og svor når noe kom i veien for dem.

Tømmersagene gikk som regel ikke lengre enn til jul. De som skar hadde akord, og det gjaldt å skjære mest mulig for etter jul sto saga og da ble det ledighet. Høvlerierne gikk oftest hele året, så de som arbeidet der var bedre stilt. Et trek i bildet var Trippebåtene. Disse gikk mellom Fredrikstad og Sandesund med passasjerer og gods. De passerte Moum hver time, og de gikk i siksak fra brygge til brygge langsmed hele Glomma. Det var rene lystturen å være med Trippen å se det pulserende liv på begge sider.

Oppe i åsene smalt det skudd og feiselens klang hørtes, her var det stenhuggerne som regjerte. Det var nok ingen 8 timers dag dengang. Det var fra kl. 6 til 6, og stenhuggerne enda lenger tid, og de tjente nok ikke mer pr. uke enn det en arbeider har for timen i dag.

Teglverkene gikk bare om sommeren, så det ble arbeidsledighet for mange om vinteren, men de slo sig gjennom. Det var ingen steder å gå å få bidrag, så det ble nok smalhans for mange, men når våren kom og hjulene ble satt i gang trippet arbeiderne lett og fornøyet igjen til sine arbeidsplasser.

Det er klart, at med dette nye industrisystem ble det også politisk uro. De gamle konservative bønder hadde jo makten, men arbeiderne ville også ha en stemme med i koret. Fagforeninger ble dannet, og til slutt ble det arbeiderstyre. Ja slik var forholdene i gamle dager. Utviklingen gikk for såvidt raskt, men særlig etter siste verdenskrig har det jo blitt en enorm forandring. Bebyggelsen tok til voldsomt, og nå er det en hel liten by her i Moumgrenna. Alt er jo så forandret. Vann, vask og kloak til alle hus, oljekaminer og elektriske komfyrer i alle hjem. Vaskemaskiner og tv. Men tiden er urolig og rastløs, og slik er også menneskene.

På de gamle Bruks tomter er det nå reist en stor og moderne fabrikk som lager Leca-blokker, det er bygningsblokker, og som nå brukes til bygning istedet for mursten. Det ene teglverk etter det annet har lagt ned sin virksomhet, det er bare et par igjen som produserer dette en gang så viktige produkt.

Torp Bruks papirfabrik som en gang var den dominerende arbeidsplass for Borge ble nedlagt våren 1972. Bygningerne står der ruvende, men ingen virksomhet.

Stenindustrien er helt nedlagt. Det er kun noen mosegrodde stenrøyser i åsene etter disse stenarbeidere. Alt skal jo rasjonaliseres til store konserner. Små bedrifter har ingen sjangse lenger, jo bensinstasjoner og bilverksteder blomstrer, også kiosker.

Moumgrenna har fremdeles sine 8 gårdsbruk, men ingen har besetning og driver melkeproduksjon. Nei, det er kornavl, og kostbare maskiner er tatt i bruk. Det er moderne drift heter det.

1. Litt om Moum-gårdene (Moumgrenna i Borge)

Det er i alt 8 Moumgårder og matr.nr. og eiere er følgende:

- Moum Søndre gr.nr. 19 - br.nr. 1 Eier Johan Bernt Moum
- Moum Vestre gr.nr. 20 - br.nr. 1 og 2 Eier Knut Knutsen
- Moum Vestre gr.nr. 21 – br.nr. 1 og 5 Eier Johs. Moum
- Moum Vestre gr. nr. 21- br.nr. 4 og 21 Eier Helge Karlsen
- Moum Østre gr.nr. 22- br.nr. 1 og 5 Eier Ole Holme
- Moum Østre gr.nr. 22- br.nr. 4 Eier Ole I Moum
- Moum Nordre gr.nr. 23- br.nr. 1 Eier John Asbjørn Moum
- Moum Nordre gr.nr. 23- br.nr. 3 Eier Ove Andresen Moum

Som det går fram er det 8 gårdsbruk i Moumgrenna, men det er også mange bolighus, arbeiderboliger, så det er en hel liten landsby.

Men det har ikke alltid vert så mange gårdsbruk, antallet har variert. Hva årsaken til dette kan ha vert, er ikke klarlagt. Går vi tilbake til 1604, da det var en slags jord og folketelling og Moumgrenna er da oppført med 6 fullgårder, men allerede i 1667 er antall gårdsbruk blitt til 5. I en jord og folketelling fra 1723 er det igjen en forandring, og da er antall gårdsbruk sunket til 4 fullgårder og 1/2 gård, og gårdene har fått nummer. Nr. 11, nr. 26, nr. 50, nr. 51 og den 1/2 gård har fått nr.74

Nr. 11 det er Nordre Moum. Her er ikke oppgitt eier, men oppsittere (leilendinger) og som leilending er Ole Olsen Moum.

Nr. 26 Moum Østre, heller ikke her er oppført eier, men oppsitter, og det er Thomas Gulbrandsen.

Nr. 50 Vestre Moum. Her er oppført som eier Fru Hovenbech til Nes herregård, og oppsittere er Peder Lassesen og Hendrik Svendsen.

Nr. 51 Søndre Moum. Eier er oberst Huudfeldt, og som oppsittere er Ole Andersen og Pavel Ovensen.

Nr. 74 Vestre Moum. Eier her er også fru Hovenbech til Nes, og som oppsitter er Gaute Thorsen. Går vi fram til jord og folketelling i 1801 er Moumgårdene bebodd således og gårdene har nå fått nye nommer.

Nr. 16 Nordre Moum. Eier Ole Johnsen, husbond og er 40 år. Anne Olsdatter, hans kone og er 27 år.

Nr. 33 Vestre Moum. Eier Jørgen Jensen, husbond - 35 år. Erika Gundersdatter, hans kone - 32 år.

Nr. 33 Vestre Moum. Eier Knut Halvorsen, husbond - 36 år. Anne Christine Andersdatter, hans kone - 24 år.

Nr. 63 Søndre Moum. Eier Thue Johansen, husbond - 43 år. Johanne Johnsdatter, hans kone - 43 år.

Nr. 62 Østre Moum. Eier Gulbrand Knutsen, husbond 45 år. Anne Eriksdatter, hans kone - 60 år.

Bøndene på Moum er nå blitt selveiere, hvilket de ikke var før. Bøndene i Moumgrenna var alle leilendinger. Gårdene tilhørte adelsmenn og embedsmenn. Kirken og kronen eide store jordvidder både i Borge og Torsnes. Jora ble leiet bort til de fattige bønder som slet med en altfor stor avgift. Bøndene var i de fleste tilfeller prisgitt disse godseiere eller de embedsmenn som rådet over gården, og i mange tilfeller var det danske embedsmenn med utenlandske navn og med store titler. Både Nes og Thorsø herregårder hadde mange eiendommer i Nes og Thorsnes, og det var leilendinger på alle disse gårder. Disse gårdeiere hadde ingen meddynk med sine leilendinger, kunne de ikke betale eller svare for sine forpliktelser, så var det å pakke sammen og flytte, kanskje til en eller annen husmannsplass.

Et forferdelig klasseskille oppstod, men det var ikke bare i Borge og Torsnes forholdene var slik, det var sån over hele landet. Disse overklassefolk hadde både makt og myndighet og de visste også å bruke sin makt overfor sine leilendinger. Men det hendte jo også at disse godseiere og embedsmenn ble uenige sig imellem om grenser og rettigheter som de mente var krenket, da gikk de til angrep uten nåde blandt sine egne.

Et bevis på dette fortelles det i en historie fra Vestre Moum. Det fortelles, at en lagmann i Fredrikstad Christen Jensen, og at han var eier av Vestre Moum omkring 1650. Det heter videre: I de første år etterat Fredrikstad

var blitt festningsby, så var det ingen som virkelig kunne opptre med noen myndighet og autoritet overfor de militære i byen. Byens rikeste og mest dominerende personlighet var lagmann Christen Jensen og han var blitt lagmann i 1662. Denne lagmann Christen Jensen var eier av flere hus, tomter og eiendommer i Fredrikstad og omegn, men hans higen stod etter å få sig et storgods så han kunne brave som en riktig adelsmann. Lagmann Jensen var en gløgg kar, og det lykkedes ham tilslutt å tilvenne sig Borregårds gods, som dengang var et riktig storgods. Han flyttet straks til Borregård med sin familie. Det var den forgjeldede adelsmann oberst Peder Bagge som var eier av Borregård, men han hadde lånt mange penger av lagmann Jensen, Bagge måtte gå fra Borregård og Jensen overtok, for gjelden.

Lagmann Jensen var selvfølgelig en ågerkarl som lånte ut penger til høy rente, og han slo til når det passet. Lagmann Jensen hadde mange og store fordringer hos mange adelsmenn, og en av de største var eieren av Thorsø herregård oberst Bugge (Budde), og det kom til kamp mellom disse to herrer, og kampen ble fulgt med stor interesse av bygdefolket. I tiden mellom 1664 og 1665 pågikk denne striden om gjelden. Det endte med at lagmann Jensen vandt og Bugge ble dømt til å betale all gjelden. Men selvfølgelig skulle dette hevnes. Det kom opp flere saker mellom dem som forverret forholdet. Begge var kamphaner. Denne ærgjærrige oppkomlingen, denne lagmann på den ene side, og den hovne Ofiseren og godseier av gammel adelsslekt. Obersten foraktet i høy grad denne lagmann som dristet sig til å trække i hans vei. Denne lagmann var jo som et nøtteskal i motsetning til den gamle adel som var vandt til å dominere i samfunnet og å herske over sine undersåtter. Men det var begyndt å ulme, misnøyen bredte sig i det brede lag i folket. Dette måtte og skulle kveles i fødselen.

I 1667 hadde sorenskriveren i Tune og Åsbygge dømt i en sak mellom oberst Bugge (eller Budde) og hans bønder. Oberst Bugge (Budde) var dansk og var vandt til danske forhold, og med sitt overmøt og egenmakt, så var han vant til selv å straffe sine undersåtter. Obersten hadde uttalt etter dommen, (som gikk ham i mot) det skal blive en djevelsk dom for bønderne. Lagmann Jensen var dommer i saken og var helt på bøndernes side, og sorenskriveren likeså. Samtidig kom det opp en sak om kirkevei (tingvei) som gikk fra Moumgrenna til Borge kirke. Lagmann Jensen var da eier av Vestre Moum, mens gårdene på Østre Moum og Lilleborge tilhørte Thorsø herregård, altså tilhørte de oberst Budde(gg). Oberst Budde(gg) ville ikke lenger ha vei over sine eiendommer, og han lot om våren 1667 rive ned broen over bekken ved veien som går opp til Gnolden. Denne vei hadde vert i bruk som kirkevei fra

umindelige tider, men som nå skulle fjernes. Lagmann Jensen ville selvfølgelig ikke bøye sig for obersten og hans luner og hevnaakt, og han forlangte åstedsbefaring og anla sak mot obersten. Det endte med at sorenskriveren i Rakkestad og byfogden i Fredrikstad skulle foreta befaring og behandle saken videre. Denne befaring foregikk like før jul. Det var surt og kaldt og det blåste en bitende nordenvind, en riktig ufyselig dag. Befaringen måtte jo hele tiden foregå ute, så de høye herrer ble både blåe og forfrosne. Tilstede ved befaringen foruten lagmann Jensen og oberst Budde(gg) var oberstens bror løytnant Christoffer Budde, samt oberstens gårdsfullmektig, samt domsmenn.

Lagmann Jensen protesterte på at løytnant Budde skulle fjernes, da han mente denne ikke hadde noe med saken å gjøre. Lagmann Jensen hadde et horn i siden på denne løytnant fordi denne et år i forveien hadde dømt en av hans folk til å ri tremerra ved Borge kirke. Mannen hadde på grunn av sykdom ikke kunnet møte fram til tjeneste, men fikk allikevel denne tortur til straff. Dette å ri tremerra var en straf som ble benyttet i denne tid. Men det endte med at løytnanten allikevel deltok i befaringen. Som allerede nemt var det en kald dag, og alle deltakerne var kalde og frosne. Lagmann Jensen bad hele følget til middag og forfriskninger til sin gård Vestre Moum etter befaringen. Merkelig nok lot obersten sig overtale til å bli med inn, og flere av følget håpet på en god løsning i saken. Under middagen ble det skjenket rikelig med brennevin, og frosne som de var ble det drukket tett. Det heter videre at stemningen under middagen var amper, og det var særlig lagmann Jensen og løytnanten som førte samtalen, obersten var mere taus. Løytnanten derimot var i krigshumør og uttalte, hadde det vert i Danmark skulle han ha pisket de opprørske bønder, og slik skulle det være her i landet også mente løytnanten.

Det kom også gamle stridigheter opp, og ordene ble nok ikke nøye overveiet. Lagmann Jensen tok løytnanten kraftig fatt for sine uttalelser og den måte han behandlet sine underordnede på, og særlig soldater. Det ble et drabelig munnhuggeri mellom de to herrer, og til slutt for løytnanten opp fra bordet og ut på gårdsplassen, og her røk de to påseilede kamphaner sammen i et drabelig slagsmål. Til slutt fikk man skildt de to slåsskjemper.

Dagen etter skrev løytnanten et brev til lagmann Jensen og her bad han om unskyldning for sin oppførsel, han skyldte på brendevinet. Det var ihvertfall et drabelig slagsmål som hadde funnet sted på Vestre Moum. Hvilken Vestre Moum gård det var er ikke klarlagt, men det er mest sannsynlig at det er den gård som nå Johs. Moum eier.

Men det merkelige var at broen over veien til Borge kirke ble bygget opp igjen, og det ble kirkevei som før, og det er den samme vei som ferdes den dag i dag.

Men løytnant Budde var en hevngjerrig kar, han skrev til kongen og fremsatte beskyldninger mot lagmann Jensen, at han hadde uttalt sig nedsettende om kongen, altså ærekrenket kongen. Og det så en tid stygt ut for den gode lagmann Jensen, men også denne gang ble han reddet, for istedet for å angripe lagmann Jensen ble lyset rettet mot de to brødre Budde for skattesvik og andre grove forsømmelser.

Adelen mistet mer og mer sin makt. Når bøndene i Moum- grenna ble selveiere er uklart, men antar det skjedde omkring 1750 årene og det hele foregikk vel sån litt etter litt.

De store godsbesittere var knekket. De levde høit på sine undersåtter, de stiftet Kjeld, de påla bøndene høiere avgifter og til slutt fikk de kongen mot sig. Kongen påla dem skatter, og når skatte ikke ble innbetalt til kongen sprakk det hele, de høye herrer måtte begynde å selge sine eiendommer.

Jord og eiendommer kom igjen på de rette hender, til bønderne som i lang tid hadde slitt som leilendinger og det under karrige forhold og tyrannisert av adels og embedsmenn.

Den som vi først kan tidfeste og som har hatt betydning her i Moumgrenna er Knut Evensen. Han var militær (kommandersjersant) heter det. Denne mann kunne både lese og skrive, noe som ikke var almindelig den gang. 1 1725 var Gaute Thorsen bygselmann på Vestre Moum nr. 74, (Knutsens gård). Det heter videre, at denne Gaute Thorsen var sykelig, og hadde vanskelig for å klare sine forpliktelser. Det var en fru Hovenbekk til Nes herregård som var eier av denne gård. Gaute Thorsen ble oppsagt og henvist til å fraflytte gården våren 1726. Hvor det ble av Gaute Thorsen og hans hustru Johanne og datteren Kjersti, fortelles det ikke noe om. Men Knut Evensen fikk bygselen etter Gaute Thorsen, han måtte påta sig å betale den resterende bygselgjeld for Thorsen, og like så sette gårdens huser i stann. Husene var i dårlig stann. Knut Evensen forlangte besiktigelsesforretning, og denne ble holdt på gården den 21. april 1726. Etter besiktigelsesforretningen å dømme bestod da gårdens huser av følgende bygninger:

- Stuebygning vil koste 60 riksd. å få i stann.
- Fehuset var råttent og ubrukelig, og et nytt vil koste 60 riksd.
- En gammel kjørne (felles for de 3 Vest Moum gårder) var defekt og vil koste 16 riksd.
- Stald mangler helt og en ny vil koste 16 riksd.
- Gjerder mangler helt, sånær som 20 favner.

Ettersom det ble holdt besiktigelsesforretning er det sannsynlig at denne eier fru Hovenbekk også var delaktig i restaureringen. Antagelig med materialer, og at Knut Evensen stod for arbeidet. Det er ikke helt bekreftet hvor denne Knut Evensen var fra, men det antas at han var søn av Even Knutsen som vi finner som leilending på Torp Mellem, og var i 1630.

Knut Evensen var født 1683, og døde på Moum ca. 1770. Han ble gift med Marie Hendriksen født 1700, og døde i 1762. Hun var datter på Nord Vestre Moum av Hendrik Svendsen født 1679 og hustru Ellen Olsdatter Brandstorp.

Knut Evensen og hans kone Marie ble altså stamfedre til slekten Knutsen, den nåværende slekt på Moum. Knut Evensen og Marie hadde 4 barn nemlig:

1. Maren Knutsdatter f. 1722 og døde på Moum 1753 bare 35 år gammel.
2. Elling Knutsen f. 1728, døde helt ung.
3. Ellen Knutsdatter f. 1732, ikke senere nemt.
4. Johanne Knutsdatter f. 1734, heller ikke hun er senere nemt.

Som allerede nemt startet Knut Evensen som leilending i 1726. Når han er blitt selveier er uklart, men det antas omkring 1740. Det går fram at Knut Evensen var en aktet mann i Borge, han er stadig nemt som forlover og som fadder. Han kunne jo både lese og skrive og dette hadde nok sin betydning. Dessverre hadde han ingen søn som kunne følge i hans fotspor, og det ble altså datter Maren som fortsetter slekten. Hun ble i 1746 gift med Ole Olsen f. 1720, død 1776. Han var født på Nordre Moum. Maren Knutsdatter og Ole fikk 2 barn:

1. Ole Olsen f. 1750 og døde helt ung.
2. Johanne Olsdatter f. 1752 og døde 1798 46 år gammel. Og det blir hun som fortsetter slekten.

Hun ble i 1769 gift med Halvor Gjermundsen Wisur f. 1747 død 1819, og det ble dette paret som overtok Vestre Moum etter hendes besteforeldre Knut Evensen og Marie Hendriksen. Halvor Gjermundsen var son av Gjermund Larsen Wisur f. 1719 død 1785.

Gjermund Larsen og Olaug hadde 7 barn nemlig:

1. Christiana Gjermundsen f. 1741, ikke senere nemt.
2. Lars Gjermundsen f. 1744 død 1833. Han var lensmann i Borge, og ble svigerfar til lensmann Anders Svendsen. Borge, altså lensmannsslekta i Borge. Anders Svendsen ble i 1810 gift med Lars Gjermundsens datter Johanne. Han fikk både hustru og lensmannsstilling heter det, f. 1787.
3. Halvor Gjermundsen f. 1747. Han ble gift med Johanne Olsdatter Moum, og de overtok Vestre Moum etter hendes besteforeldre, Knut og Marie Evensen.
4. Hans Gjermundsen f. 1751 død 1753.
5. Gullaug Gjermundsen f. 1756 død 1838.
6. Christen Gjermundsen f. 1758. Han ble gift med Karen Petterdatter Dahl og han overtok denne gård.
7. Inger Margrethe Gjermundsen f. 1763 død 1834.

Det går fram at Halvor Gjermundsen og Johanne Olsdatter overtok Vestre Moum. Årstallet er ikke nemt, men det heter at i 1776 sat Halvor Gjermundsen på sin eiende tilhørende gård på Vestre Moum. Halvor og Johanne hadde 4 barn:

1. Kari Halvorsen f. 1770.
2. Knut Halvorsen f. 1775. Ble gift med Anne Christine Andersdatter fra Karlshus i Råde f. 1776, og de overtok Vestre Moum etter hans foreldre, og forer slekten Knutsen videre. Da sønnen Knut Halvorsen overtok Moum, flyttet Halvor Gjermundsen til Fredrikstad og slo sig på trelast, her døde hans kone. Han giftet sig igjen med Eli Bangård fra Varteig. Han kom tilbake til Moum igjen hvor han døde.

3. Gjermund Halvorsen f. 1777.
4. Oleane Halvorsen f. 1777. Det er sparsomme opplysninger om Kari, Gjermund og Oleane, mens Knut Halvorsen er omtalt som den der fører slekten videre.

Halvor Knutsen og Anne Christine hadde i alt 10 barn, hvor sønnen Anders ble den som overtok Vestre Moum. Han var også smed og hjulmaker. Anders Knutsen var født i 1801. Gift med Berthe Christine Andersdatter fra Krabberød i Onsøy. De hadde 8 barn.

Anders Knutsen døde 1885 på Moum, og hustruen døde 1894. Det ble sønnen Knut Anton Knutsen f. 10-8-1861 som overtok gården. Gift med Inga Andresen fra Nordre Moum f. 30-10-1870. De hadde 9 barn. Det ble sønnen Knut Arnold f. 14-4-1901 som overtok Vestre Moum i 1934. Gift med Loise Østerby f. 3-1-1908.

Knut Arnold døde 1972. De har 2 døtre, Gerd og Kari. Gerd f. 30-11-1935, gift med Kjell Hystad f. 18-3-1936. De forpakter gården, har 2 barn, Hilde og Knut Espen. Kari Knutsen f. 14-2-1938, gift den 27-4-1963 med Gunnar Stabbetorp, Skjeberg f. 4-9-1938. De har tatt over Stabbetorp etter hans foreldre, de har 3 barn.

2. Hystadslekta

Svend Johansen Hystad ble født en kald vinternatt på gården Hystad i Borge den 10-1-1847. Døde på Trosterud i Ås den 26-6-1934, 87 1/2 år gammel. Hans foreldre var: Johan Svendsen Hystad f. 23-3-1820 og døde på Hystad 1874 og Grethe Thorbjørnsdatter Bakken fra Skjeberg f. 14-9-1821. Døde på Hystad den 8-7-1892. De ble gifte den 20-11-1846. Svend Hystads besteforeldre var:

Svend Hendriksen Skjelin f. 1796 og Lisbet Andersdatter Hystad f. 1792. Hun var datter på Hystad, ble gift med Svend Hendriksen Skjelin og de overtok Hystad.

Besteforeldre på morssiden var:

Thorbjørn Gundersen Bakken f. i Skjeberg 1790 og hustru Anne Aleksandersen Grastå f. i Skjeberg den 12-2-1796. Gifte i 1823 den 21-3-?.

Svend Hystads oldeforeldre var:

Hendrik Simensen Skjelin f. 1747 og hustru Johanne Svenddatter Brunsby fra Varteig f. 1769, gifte i 1791.

Anders Andersen Torp f. 1749 og hustru Berthe Jacobsdatter Hystad f. 1760. Døde 1796. Hun var datter på Hystad og ble gift med Anders Andersen og de overtok Hystad. Gifte i 1781.

Gunnar Thorbjørnsen Bakken f. 1748 og hustru Grethe Olsdatter fra Skjeberg f. 1759.

Aleksander Arnesen Graste, Skjeberg f. 1762 og hustru Kjersti Andersdatter Kløvningsten Skjeberg f. 1775.

Svend Hystads tippoldeforeldre var:

Simen Karlsen Heia f. 1721 og hustru Pernille Syversdatter Skjelin f. 1725 gifte 1744.

Svend Syversen Brunsby, Varteig f. 1743 og hustru Ellen Eriksdatter Skjelin f. på Årum i 1749 døde 1786. gifte i 1769.

Anders Mikkelsen Torp f. 1739 og hustru Elisabet Johsdatter Molteberg f. 1745.

Jacob Hystad, f. 1751 og hustru Lisbet Olsdatter enten fra Skjelin eller Kure f. 1756.

De øvrige tippoldeforeldre er det ikke bragt klarhet i.

Noen av tipp oldeforeldrene er funnet, nemlig:

Syver Gulbrandsen Brunsby, Varteig f. 1693 død 1765 og hustru Kjersti Sveinungsdatter, også fra Varteig f. 1694, og hendes far Sveinung Olsen Brunsby var f. 1676 og han var igjen søn av Ole Andersen Brunsby f. 1651 og han var igjen søn av Anders Guttormsen Brunsby f. 1616, og var søn av Guttorm Brunsby, og han var omkring 1600 tallet Varteigs største og rikeste bønder. Som det fremgår av dette, stammer de meste av slekten fra Skjelin, fra Brunsby i Varteig og fra Skjeberg og fra Hystad.

Det heter i en folketelling i 1801 om Hystad:

Hystad gård: Eier og husbond, enkemann Anders Andersen 52 år. Han er nemt som gårdbruker og bordkjører. Hans søn, Anders Andersen jr. 17 år.

Datteren Grethe Andersen 15 år.

Datteren Lisbet Andersen 11 år.

1 tjenestepike, Kjersti Pettersdatter 26 år.

I jord og folketellingen fra 1865 heter det:

Hystad gård: Eier og husbond, Svend Hendriksen, enkemann 71 år.

Hans søn, Johan Svendsen Hystad 47 år. Hjelper sin far med gårdsbruket.

Hans kone Grethe Thorbjørnsdatter 44 år steller huset.

Johan og Grethes barn:

Svend Johansen Hystad, skomaker 19 år ugift.

Theodor Johansen Hystad, hj. v. 17 år ugift.

Lars Johansen Hystad 14 år.

Anne Louise Johansen Hystad 12 år.

Johanne Johansen Hystad 8 år.

Helene Juleane 3 år.

Tjenere er ikke nemt.

Besetningen i 1865 var: 2 hester, 5 kuer, 8 sauer og 1 gris. Det ble dyrket 1/2 tønne hvete, 1 og 1/2 tønne rug, 1 tønne bygg, 5 tønner poteter og 1/2 tønne med erter.

Jord og Folketelling på Skjelin i 1865:

Skjelin gård: Eier og husbond, Hendrik Simensen 53 år, gårdbruker og bordkjører. Hans kone Johanne Svendsdatter, 32 år.

Søn, Svend Hendriksen 5 år.

Søn, Karl Hendriksen 1 år.

Datter, Pernille Hendriksen 8 år.

Søn, Simen Hendriksen 7 år.

Tjenestegutt, Erik Andersen 23 år.

Anders Andersen Hystad f. 1784, og søn av Anders Andersen og Berthe Jacobsdatter. Han var født på Hystad, men han overtok aldrig gården. Om han ikke var skikken er uklart, men han er også nemt som krøpling. Men han ble gift med Hendriette Jørgensdatter Moum f. 1783. Gifte i 1823.

Om Anders blev skildt fra konen eller om han er død er uklart, men det går fram at Hendriette Hendriksen for 2. gang ble gift med Kristiansen Lilledal i 1832. Før hun ble gift 2. gang bodde hun på Hystad.

I kirkeboken for Borge viser det sig følgende: Ekteskap inngått mellom gårdmannsøn Anders Andersen Hystad og Hendriette Jørgensdatter Moum i

1823. Likeså hendes 2. ekteskap er protokollert i 1832. Man kan av dette gå ut fra at hendes 1. ekteskap med Anders er oppløst.

Grethe Andersdatter Hystad f. 1786. Hun ble gift med Nils Halvorsen Balterød f. 1767, gifte i 1813. Nils var søn av Halvor Andersen, og denne hadde kjøpt Balterød og fått auksjonsskjøte i 1775, etter Helga Lauritsen og kjøpesummen var 1000 spesidaler. Balterød hadde tidligere tilhørt Nes herregård og fam. Bildt. Hvor denne Helga Lauritsen var fra fortelles det ikke noe om. Om Grethe og Nils Balterød hadde barn er uklart, men det er trolig.

Lisbet Andersdatter Hystad f. 1790. Hun ble gift med Svend Hendriksen Skjelin f. 1796, og det ble altså Lisbet og hendes mann som overtok Hystad ifølge kjøte den 10-10-1833.

Skjøtet lyder således: Jeg undertegnede Anders Andersen den eldre tilstår og gjør bekjendt, at jeg haver solgt og avhendet, likesom jeg herved selger og skjøter og overdrar til min svigersøn Svend Hendriksen min eiende eiendom Hystad i Borge og ved kjøte fra min søn, Anders Andersen den yngre utstedt 3-9-1827. Tinglest. Lovligen hjemlet jordbruk i gården Hystad martnr. 37, i Borge. Skyld 9 hud tunge etter skatteboken med tilhørende anpart i huser og herligheter, således som jeg eiet og brukt samme, for den omforenede kjøpesum 300 spesidaler. Han utsteder lovlig bevis til mig. Dessuten skal kjøperen gi mig føderåd av gårdparten etter nærmere opprettet kontrakt. Ti skal bemelte andel av gården Hystad med tilliggelser følge og tilhøre Svend Hendriksen og hans hustru, min datter, Lisbet Andersdatter og deres arvinger til odel og eiendom.

Hvorav de må nytte den på lovmessig måte til sin gavn. Jeg blir for denne handel deres hjemmelsmann etter loven. Til bekreftelse under min hånd og kjøperens underskrift og i overvær av tvende vidner. Hystad i Borge sogn den. 10 oktober 1833.

Som selger: Anders Andersen Hystad m. p. p.

Som kjøper: Svend Hendriksen.

Til vitterlighet: Nils Svendsen Thorbjørn Gundersen.

Påvist under delingsforretningen på gården Hystad i Borge sogn den 24 mai 1834, og innført i panteprotokollen. Men trods forlik kom det senere protest på denne handel fra de andre arvinger, og lyder som følger:

Protest: Foranlediget av det som nå er bleven undertegnede bekjendt, at Anders Andersen Hystad den eldre skal ha solgt sin eiendom det 1/2 Hystad Vestre til sin svigersøn Svend Hendriksen for den sum av 300 spesidaler, som etter sigende er betalt. På grunn herav, må jeg på min søsters Grethe

Andersdatter, enke etter Nils Halvorsen Balterøds vegne i det kraftigste måtte protestere imot dette salg og skjøtets tinglysning, fordi gården har en langt større verdi enn 300 spesidaler. Salget står i strid med lovens g4-5-5 og flere andre fordi kjøpesummen ikke er betalt, og årsak ikke oppgitt.

Svend Hendriksen skulle ha utstedt en obligasjon til vår far hvorav våres andel skulle vert betrygget. Dette er ikke gjort. Envidere måtte undertgnede medlemmer av fattigkommisjon også på det kraftigste protestere imot denne handel, og ikke at dette skjøtet er blit tinglyst, så lenge det ikke er opprettet en helt lovlig føderådskontrakt, således at selgeren for sitt hele liv kan være betrygget uten å trenge fattigvesenet til.

Heie prestegård den 3-12-1833.

Søn : Anders Andersen den yngre, m. p. p.

Datter : Grethe Andersen Balterod, m. p. p.

Da Anders Andersen Hystad den eldre har solgt sin gård Hystad til sin svigersøn Svend Hendriksen uten å forhandle med sin søn, krøplingen Anders Andersen den yngre om noget slags føderåd. Anders Andersen er gammel og sykkelig, og det er trolig at han har noe tilbake i forhold til gårdens verdi, han må anses som en fattig mann. Fattigkommisjon må derfor forutse, at han og hans son vil bli sognet til byrde, og ønsker derfor at den inngåtte gårdhandel mellom Anders Andersen den eldre og svigersønnen Svend Hendriksen blir tatt opp igjen, og at protesten fra de 2 arvinger blir tatt til følge.

Heie prestegård i Borge sogn den 3-11-1833.

Halmsted Radik Nils Korseberg Kapelan

M. C. Abel.

Prestens medhjelpere Anders Svendsen. Petter Borge.

Endelig bemerkes det, i gården Hystad er det utstedt en pantobligasjon, utstedt av Anders Andersen, pantsatt i Norges bank med 1. prioritet.

Det som kan være interessangt her, er at Anders Andersen den yngre er nemt som krøpling, og det må være den samme som i sin tid og foran nemt ble gift med Hendrikke Jørgensen Moum.

Har tatt med dette lille avsnitt, det er jo interessangt å se, at det også den gang ble krangel om arv og rettigheter når det gjaldt billige gårdssalg.

Hvordan rettergangen på Hystad gikk videre er det etter hva jeg kan finne ut ikke skrevet noe større om, men et er sikkert, at det ble Lisbet og hendes

mann Svend Hendriksen som ble eiere av Hystad, de fortsatte driften og også slekten.

Lisbet og Svend Hendriksen ble gifte i 1820, og Lisbet var da 20 år og Svend var 24 år. Deres forlovere var: Christen M. Hystad og Ingebret Christensen. Om de bosatte sig på Hystad da de giftet sig er uklart, men det måtte da være som forpaktere, for det ble jo ingen gårdhandel for i 1833. Om Lisbet og Svend hadde flere barn enn sønnen Johan er også uklart, men det kan tenkes at det er flere, men er ikke nemt.

Johan Svendsen Hystad var f. 25-5-1820 og han overtok Hystad etter sine foreldre. Ble gift i 1846 med Grethe Thorbjørnsdatter f. 14-9-1823. Hun var fra Bakken. En plass under Unneberg i Skjeberg. Johan Svendsen døde på Hystad i 1874, og Grethe døde samme sted i 1892. De hadde 6 barn:

1. Svend Johansen Hystad f. 10-1-1847.
2. Theodor Johansen Hystad f. 1848.
3. Lars Johansen Hystad f. 1851.
4. Anne Louise Johansen Hystad f. 1853.
5. Johanne Johansen Hystad f. 1857.
6. Helene Juliane Johansen Hystad f. 1862.

2.1 Svend Johansen Hystad

Svend Johansen Hystad f. 10-1-1847. Han skrev sig for Johansen, det var jo skikk og bruk den gang å bruke farsnavnet, og ikke gårdsnavnet. Senere ble det Hystad, og det er blitt familienavn. Ved dåpen fikk han navnet Svend, og det var etter sin bestefar Svend Hendriksen.

Som faddere hadde han: Berthe Svendsen Heia, Anders Svendsen Skjelin, og de er trolig hans tante og onkel. Likeså var også Magdalene Thorbjørnsen Bakken fadder, som vel var hans tante.

Hystad var vel den gang som så mange andre gårder i bygda i en dårlig forfatning. Små og dårlige huser. Skren jord og med havreskifter og ekrer som florerte i omløpet. Dårlig bearbeidelse av jora, primitive redskaper som det den gang var. Dertil lå jo jora i nordhelling, og som ikke bidrog til å gjøre gården bedre. Det var nok en del skog, men den hadde liten verdi dengang.

Svend Hystad tok ut. Han kom i skomakerlære hos skomaker Sandersen fra Torsnes, og læretiden var 4 år for å bli svenn. Dengang var det skikk og bruk at skomakerne gikk fra gård til gård, de sydde nytt og reparerte gammelt, samt satte istan sæler. Bøndene kjøpte inn til såler og til overlær, ja hele huder ble innkjøpt. Alle på gården skulle jo ha fottøy, mest var det vel støvler. Dette gjaldt såvel alle familiemedlemmer og også tjenere. Tjenere hadde skotøy i løn. Det het, at en voksen gårdsgutt skulle ha nye støvler og et par forføttinger i året. Det var nok forskjellige avtaler om dette. Det var jo mest vintertid disse skomakermestere drog fra gård til gård med sitt mannskap.

Det første en læregutt måtte lære var å talje en plugg, dette foregikk for hånd, og det var nok ikke så liketil å få til de rette lengder og tykkelser. Det het at nypetorn var et godt virke for plugg, og den holdt for en halvsåling. Men bjørk ble mest brukt. Men så kom maskinpluggen, og læregutten slapp dette triste arbeide. Læregutten måtte også lære å sette bust på bekatråden, og dette kunne nok også være et problem, men det måtte læres og det grundig.

Det hendte nok at læregutten fikk en eller annen ørefik, når busta ikke sat som den skulle, men det hørte likesom med til læretiden. Kunnskapen måtte bankes inn så den sat. Det ble alltid liv og røre når skomakergjengen kom til gårds, som regel mesteren selv, 1 svenn og så et par læregutter. Det ble alltid holdt skumringstime. Det vil si fra dagslys til sparsom opplyst lampe ble tendt, den hang som regel i taket og var opplysning for alle. Men disse skumringstimer ble selvsagt utnyttet. Det var mange folk på gårdene dengang. Både sønner og døtre og dertil tjenere av begge kjønn. Det ble mang en flørt i skumringstimen, og i mørket var det ikke så godt å se eller avgjøre om det var datteren eller tjenestejenta som fikk klemmen.

Bonden selv hadde jo al makt på gården, og ve den som kom ut for den sinte gubben. Skomakermesteren hadde jo likesom plikt til å stå på bondens side, men det hendte nok ofte at han så mellom fingrene med sine folk, når det gjaldt å ha litt moro. Ja, Hystad kunne fortelle mange historier fra sin tid som læregutt og omgangsskomaker.

På Thorsø herregård hendte det at de sat opptil 6 uker i et sett og sydde, og det gikk selvfølgelig med store mengder lær. Skomaker Sandersen var fattig og hadde mange barn, og det het sig at han nasket av læret. Dette hadde den danske forvalter på gården fått høre, og han skulle være mann for å sette en stopper for dette. Forvalteren var derfor alltid tilstede når Sandersen skar til, og så ble lærbunken forsvarlig låst inn. Men den gode

Sandersen var ikke tapt bak en vogn. Han la læret dobbelt når han skar til og han fikk på denne måte et ekstra par til sig selv. Dette forstod ikke forvalteren. Svennene og læreguttene hadde selvfølgelig moro av denne prosess.

Den samme forvalter var en ivrig jæger, og han skrøt av sin skyteferdighet. Guttene hadde slått ihjel et ekorn, denne bandt de fast oppe i et tre og bad forvalteren skyte den. Forvalteren kom med sin muskedunder og skjøt så barken sprutet, men ekornet sat like godt. Da utbrøt forvalteren på sitt klingende dansk, jeg skal saden gale skyte han, og han dundret løs igjen. Da forvalteren forstod spøken var guttene over alle hauger og i dekning.

Hvordan disse skomakere så i denne sparsomme belysning fra denne parafinlampe under taket er en gåte. Alt foregikk jo for hånd, men de følte sig fram, det ble trening. Dagen ble lang, kanskje fra kl. 7 om morgenen til kl. 8-9 om kvelden. Syl og tråd gikk i takt, og ingen måtte komme i nærheten av disse armbevegelser.

Da Hystan hadde gått sin læretid startet han sin egen forretning som omgangsskomaker, og drev dette i flere år. Hystan kjøpte sig nåtlemaskin. Dette var jo nytt og en stor forbedring. Før var jo dette utført for hånd, og det var sent. Nå ble det hurtigere tempo. Hystan var en flink og rask håndverker, og han rakk fram til mange gårder i løpet av vinteren. Det het at Hystan ikke var så nøye med mål. Han sydde opp og kastet i haug, prøve fikk de gjøre når Hystan hadde reist. Hystan hadde et ordtak: Den som ikke kan sy et par støvler over en sopelime, han er ingen skomaker.

Hystan hadde gjerne med sig en svenn og et par læregutter. Disse svenner var gjerne omvandrende karer og som stadig var på reisefot. Det var som regel dyktige fagfolk, og kanskje bedre enn mesteren selv, men det var vandrende folk og ganske glad i en dram. Ble det for mye bråk fikk de sparken, og med en bylt under armen som inneholdt deres jordiske eiendeler tok de landeveien fat og tigget sig fram til de var heldig å få jobb.

Det er fortalt at det ble liv på gården når Hystan korn. Han var en belevn kar, humorist og slagferdig. Kosten kunne være variabel. Enkelte gårdkjerringer hadde ord på sig for å være gjerrige, andre hadde bedre ord på sig. Det var jo husmora som stod for husholdningen, og når hun så fikk 3 til 4 karer ekstra i kosten, så var det nok ikke til å undres over at hun holdt litt igjen. Men Hystan tok alt med godt humør. Han fortalte gjerne en historie eller to, og de faldt alltid i god jord, og det ble en nogenlunde forpleining.

At kosten var skral viser denne historie: På en gård var det en gammel husmann, han var nok litt enfoldig og han holdt lite rede på dagene i uken. Han ble spurt hva det var for en dag. Han svarte, det vet jeg ikke, men det vet jeg, at når jeg har æti graut 15 ganger, da er det lørdagskvell.

Den første tid Hystan var skomaker var det rette lister, det vil si, man kunne bruke støvlene til begge ben, man behøvet ikke å se etter om det var høyre eller venstre. Dette måtte jo være en praktisk støvel, den fasongen skulle absolutt vert bibeholdt. Senere ble det jo mere sving i lestene, og det ble også mere fasong på skotøyet.

Til husbruk holdt Hystan på med sitt håndverk. En av døtrene fortalte at de første kjøpersko hun hadde var til hendes konfirmasjon i 1900. Hystan sydde riktig fine ridestøvler til undertegnede så sent som i 1930, da var han 83 år gammel. Hystans gamle symaskin ble sikkert stående igjen på Hasem, den er vel ikke mere, men det var en av de eldste maskiner som ble kjøpt og tatt i bruk her i distriktet.

På sine gamle dager reiste Hystan rundt til sine barn, og det var alltid noe skotøy eller sæler som skulle repareres. Hystan var alltid velkommen, særlig barnebarna flokkedes om hans skomakerbord, og han var ikke uvillig til å fortelle historier eller ta en sangstubb.

I 1882 kjøpte Hystan og hans bror Theodor, Moum Nordvestre gr. 21 brn. 4 i Borge. De var sammen om dette kjøp, men det var Theodor som stod som kjøper. Meningen var nok, at med tiden skulle Svend overta farsgården Hystad, og Theodor Moum. Men slik ble det ikke. Brødrene kjøpte gården av A/S Mørk Sandberg, og disse herrer hadde igjen kjøpt av Louis Magnus for 2690 spesidaler. Mørk Sandberg drev i trelastbransjen, og var ute etter en eiendom ved Glomma. Og Moum Nordvestre gikk dengang til Glomma og det var disse rettigheter Mørk Sandberg var ute etter, og de bygget også Moum bruk ved elven. Den øvrige eiendom var de ikke interresert i og solgte den til brødrene Hystad for 15,500 kroner. Ingen av brødrene var dengang gifte, så de første år drev de Moum sammen med Hystad og bodde hjemme. Her på Moum var hovedbygningen nedbrent da de overtok, det var bare et stabur og en liten labygning som stod der. Ny hovedbygning måtte til her.

I 1884 giftet Svend Hystad sig med Johanne Pettersdatter Lilleborge f. 18-10-1853. Brylluppet stod på Lilleborge den 11. juli i 1884. Johanne var datter av gårdbruker Petter Ludvig Andersen og hustru Inger Marie Haraldsen Hunn.

Johanne og Svend bosatte sig på Moum. Svend hadde jo retten til Hystad, men de foretrak Moum, som de vel mente lå mere beleilig til enn denne avsides gård Hystad, og med lang vei fram til bygda.

Svend Hystad bygget først bryggerhus og som de bodde i den første tid, men allerede i 1886 stod den nye hovedbygning ferdig og den samme hovedbygning som er i dag. Eiendommen Moum som Svend Hystad overtok var i en dårlig forfatning. Eiendommen var vannsyk, gjenvokset med kratt og skog og med store åpne diker. Uthusene var små og tungvinte å arbeide i. Forøvrig var eiendommen oppdelt i 5 forskjellige stykker. Det var ingen sammenheng, såkaldt teigblanding. Lange veier. Det het at det var 120 mål innmark og 40 mål skog og dette hadde nok sin rigtighet. Svend Hystad fikk noe å ta i med overtagelsen av en sådan gård. Men Hystad var en drivende kar, han hadde sine beregninger og planer og det var ikke mange åra før eiendommen var i brukbar stann. Skog og kratt måtte vike. Grøfter igjenlagt og dette ga resultater. Arbeidshjelpen var billig og mye kunne gjøres bare planene var i orden.

Den gamle uthusbygning ble selvfølgelig for liten, han bygget ny uthusbygning i 1897. Den gamle uthusbygning lå på samme side som hovedbygningen. Den nye ble bygget på den andre side av hovedveien, dette for å få bedre gårdsplass. Den nye uthusbygning ble stor, og folk undret sig over denne store og ruvende bygning. Og han fortalte selv at i de første åra var det god plass, men ettersom tiden gikk ble avlingene større og større, og i gode år kunne det knipe om plass.

Hystad hadde alltid en stor besetning, det ble mye husdyrgjødsel og dertil brukte han mye kunstgjødning, og avlingene økte. Da Hystad bygget den nye driftsbygning var han sin egen arkitekt. Han risset opp bygningen i en sandhaug ute på tunet for byggmesteren. Så og sån skulle han ha den, og slik ble det. Byggmesteren bygget etter ridset i sandhaugen. Kjørebroskulle det være, noe som ikke var almindelig dengang. Han bygget i vinkel for å spare jord og plass. Lettvintere driftsbygning skal en lete lenge etter.

Hystad var alltid i godt humør. Han kunne rive av sig historier som også satte andre i godt humør. Han var et arbeidsjern som få og hadde god helse. Best likte han sig blandt sine husdyr, og han opparbeidet sig en god besetning. Han kjøpte inn kalver fra gode besetninger og fikk på denne måte til en god og ytedyktig besetning. Griser var hans hobby. Smågriser var han ekspert i. Han hadde bestandig magre purker, men foret godt under grisningen og diegivningen, og det ble pene griser han hadde tilsalgs. Smågrisene omsatte

han på Fredrikstad torv, og her hadde han kunder fra Hvaler og hele distriktet.

Her på torvet gikk det livlig for sig når bøndene kom med sine smågriser. Det var prutning over en lav sko, mange skulle ha grisunger og særlig om våren, det skulle bli til juleslakt. Det hendte nok at bøndene fikk sleivord, at de burde skamme sig å forlange. kr. 20.- for et så lite krek. Da tok Hystan grisongen i bakbena og strekte den ut på torvet og viste kjøperen hvor stor den var. Det ble som regel handel, og Hystan reiste hjem igjen med penger i planboka.

Alle reparasjoner av gårdsredskaper og skonning av hester, dette besørget han selv. Det ble kanskje ikke så pent, men det var fremforalt billig og det ble sterkt. Det kunne nok mange ganger se ut som Hystan var kjerrig, men det var han ikke, men sløseri tålte han ikke. Når det gjaldt familien var han alltid gjestfri og hjelpsom. Han bad til sig slekten, og da var ingenting godt nok. Alle både store og små ble tilgodesett, ingen glemt. Johanne Pettersdatter hans hustru stod trofast ved hans side, nøisom og arbeidssom og et godt menneske og de passet godt sammen, hun var sykkelig i mange år. Hun døde på Moum den 2-12-1911.

Svend Hystad fortsatte driften sammen med sine døtre til våren 1926, da han overdrog gården til sin datter Marie og svigersøn Harald Karlsen, først som forpakter og fra 1932 som eier. Svend Hystad døde på Trosterud i Ås den 26 juni 1934. De er begge gravlagt på Borge kirkegård. Et virksomt liv var slutt. Fred over deres minne. Johanne og Svend hadde 5 barn.

1. Inger Marie f. 8-6-1885
2. Petter Ludvik f. 11-10-1886
3. Helga f. 27-10-1888
4. Grethe Louise f. 29-8-1891
5. Johanne Sofie f. 8-7-1895

Inger Marie Hystad f. 8-6-1885. Hun ble den 10-4-1915 gift med Harald Karlsen f. 6-1-1887. De bestyrte flere eiendommer og var også forpaktere til de i 1926 overtok Moum. Inger Marie døde den 8-2-1965. De hadde tre barn, Svern, Helge og Johanne.

1. Svern f. 21 3-1916. Død 1918.

2. Helge f. 10-9-1917. Var hjemme og hjalp sine foreldre til han i 1957 overtok gården. Ble den 24-3-1948 gift med Anne Mathea Lindahl f. 147-1923. Datter av gårdbruker Sigurd Lindahl og hans hustru Dagmar f. Solberg. Anne og Helge har nå også tatt over Lindahl etter hendes foreldre. De har 2 barn.

Harald Thore f. 2-4-1949. Student. Agronom fra Kalnes. Ann
Mari f. 19-1-1956. Handelsgym.

3. Johanne Marie Karlsen f. 8-3-1920. Husmorskole. Hun ble den 25-6-1948 gift med Gabriel Korseberg Torsnes f. 11-7-1919. Søn av August og Gina Korseberg f. Grønnerød. De tok over Korseberg da de giftet sig, først som forpakter og senere som eier. De har 2 barn, (tvillinger)

Arne August f. 6 5-1949. Agronom fra Kalnes.

Inger Johanne f. 6 5-1949. Lærerskole, Halden.

Petter Ludvik Hystad f. 11-10-1886. Agronom fra Kalnes. Han ble den 5. juli 1912 gift med Asta Knutsen Moum f. 23-5-1890. Hun var datter av gårdbruker Knut Anton Knutsen Moum og hustru Inga f. Andresen Moum. Da de giftet sig kjøpte de Haslem gård i Rakkestad, en gård på ca. 700 mål jord og ca. 400 mål skog. Det unge par fikk en stor oppgave, de overtok og skulle drive en storgård, og tiderne var ikke de aller beste. Men de klarte det på en glimrende måte. Petter var en framifra gløgg bonde som fulgte godt med i alt som hørte bondeyrket til. Haslem ble under hans drift et mønsterbruk. En brann i 1920/1921 herjet driftsbygningen og la den i aske, og dessverre også endel kyr strøk med. Dette var jo en katastrofe, men også dette klarte de, disse to strevsomme. mennesker. De var begge modige og dyktige. De skapte sig et godt og harmonisk hjem, man kan kalle det for eventyr.

Åsta og Petter har 4 sønner, Svein, Knut, Per og Thor.

1. Svein Hystad f. på Haslem den 19-11-1914. Agronom fra Kalnes. Gift i 1948 med Lise Kongsrud f. ?. Svein forpaktet i noen år Haslem sammen med sin bror Thor. Senere har han kjøpt eiendommen for egen regning. Svein er en dyktig gårdbruker og som på ingen måte ligger etter sine foreldre. De har 3 barn, Petter Ludvik, Randi og Trond.

Petter Ludvik f. 1949. Agronom fra Kalnes. Hj. V.

Randi f ?

Trond f. ? Skoleelev.

2. Knut Hystad f. 7-8-1917. Agronom fra Kalnes. Ansatt ved skattekontoret i Moss. Han ble i 1943 gift med Aslaug Rustad f. 14-7-1916. Datter av lærer Rustad og hustru Marie f. Gjølstad. De har 2 barn:

Mariane f. 24-3-1950, student kontordame.

Inge f. ? Skoleelev.

3. Per Hystad f. på Haslem den 7-12-1920. Student. Agronom fra Follo, veterinær, praksis i Rakkestad. Han ble den 25-9-1953 gift med Aud Nore fra Ski. Datter av gårdbruker Bjarne Nore og frue. Per døde dessverre i ung alder den 25-9-1967. Har 3 sønner:

Per Åsmund f. 17-7-1954.

Bjarne f. 28-2-1956.

Geir f. 10-10-1962.

4. Thor Hystad f. på Haslem den 16-7-1922. Student, agronom fra Kalnes. Gift den 25-5-1951 med Marry Nakkim Degernes. De driver gården

Nakkim som eies av hendes brødre. De har 4 barn:

Kjell f. 29 - 5 - 1952.

Jan f. 21 - 6 - 1956.

Ole og Ellen (tvillinger) f. 25-5-1961.

Helga Hystad f. på Moum den 27-10-1888. Utdannet lærerinne, og hadde en tid lærerposter. Hun ble i 1916 gift med Anders Horsrud fra Øvre Eiker f. den 17-9-1878. Døde på Horsrud den 13-11-1971. Han var søn av Johan Horsrud og hustru f. Dramdal. Da de giftet sig hadde han tatt over Horsrud. Der var mye skog på Horsrud, og Anders var en skogens mann. Her likte han sig, han ryddet og rensket og det var nok ikke småtterier han brakte ut av skogen. Helt til det siste hadde han sine turer i skogen. Et godt par som det var en fornøyelse å besøke, de hadde 3 barn.

1. Jon Horsrud f. på Horsrud den 29-3-1917. Utdannet agronom og skogskole. Herredsblinker i Øvre Eiker. Gift med Anna Koppergård f. 1918, Øvre Eiker. De har bygget sig villa på Horsrud, har 3 sønner

Anders f. 2-6-1949. Agronom. Har tatt over Horsrud etter sine besteforeldre. Driver eiendommen og skogen, er gift og har et barn.

Finn f. 12-5-1951 Stuertskole, ugift.

Knut f. 19-12-1954, skoleelev.

2. Sven Horsrud f. på Horsrud den 10-4-1919. Agronom fra Buskerud. Bestyrer for et offentlig hjem for gutter på Øvre Eiker. Gift med Hilde f. Fossen født den 30-10-1921. Sven har vært mye med i styre og stell i bygda, de har 2 sønner:

Johan Horsrud f. 24 4 - 1948, ingeniør ved Denofa. Gift og bosatt i Østre Fredrikstad.

Per Horsrud f. 26 - 4 - 1954, skoleelev.

3. Gullaug Horsrud f. på Horsrud den 27-9-1924. Gift med Einar Holte f. 16-2-1924. De driver Leversby etter hans foreldre. Driver gartneri og hønseri ved siden av jordbruket. De har 4 barn:

Helga f. 12 - 5 - 1952, post i Horten.

Marit f. 4 - 2 - 1955.

Egil f. 19 - 11 - 1958.

Nils Anders f. 18 - 5 - 1965.

Grethe Louise Hystad født på Moum den 29-8-1891, døde på Trosterud 24-10-1946. Hun var utdannet håndgjerningslærerinde og hadde post i Borge. Hun ble i 1924 gift med Øivind Jensen f. 1894. De kjøpte da de giftet sig Trosterud i Ås. Det var arbeidsomme og dyktige folk. Louise hadde et strålende humør som var smittende. Øivind døde på Trosterud den 22-3-1968. De har 4 barn:

1. Svend Johan f. 13-5-1925. Student, teolog. Sogneprest i Hillestad. Han ble den 23-6-1955 gift med Eldbjørg Helgheim Jølster f. 9-7-1928. De har 4 barn:

Øyvind f. 4-6-1956.

Inger Johanne f. 24-9-1957.

Thorild f. 22-8-1959.

Sveinung f. 30 - 12 - 1968.

2. Alf Julius f. 9-1-1929. Realskole, kunstmaler. Reiste i ung alder til Amerika, hvor han har slått sig ned som forretningsmann. Han er ugift.

3. Johanne Jensen Trosterud f. på Trosterud den 8-1-1932. Hun ble gift med Reidar Åslund fra Hobøl. Arbeider i Oslo, de bor på Trosterud. De har 2 barn.

4. Gerd Jensen Trosterud f. på Trosterud den 30-6-1933. Hun ble gift med Egil Danemark, ansatt ved politiet i Oslo. De kjøpte en liten eiendom i Frogn som de driver ved siden. De har 2 barn:

Steinar f. 15-2-1953.

Jan Thore f. 2-10-1960.

Johanne Sofie Hystad f. på Moum den 7-7-1895. Hun ble den 10-4-1921 gift med Ottar Skjeltorp (søskenbarn) f. 9 8-1895. Søn av gårdbruker Jens Børjersen Skjeltorp og hustru Johanne f. Hystad. Da de giftet sig kjøpte de eiendommen Jarle i Skjeberg, denne har de drevet fram til et mønsterbruk. Eiendommen lå i utpreget teigblanning, en løkke her og en løkke der. Tungvint å drive og mye tomkjøring.

Ottar forlangte utskiftning, og har fått en sammenhengende og flott eiendom. Hele eiendommen er grøftet og jora er i førsteklasses hevd.

De har vert enestående mennesker til å slå sig gjennom tiderne. Det var små og dårlige uthus på Jarle, de ble for små til gårdens størrelse og drift, men de slet sig fram. For noen år siden brendte uthusene, det var noen tatere som fyrte på og alle uthus og redskaper og maskiner strøk med. En ny driftsbygning er reist, og det er en som ruver i landskapet. Ottar Skjeltorp begyndte på underofiserskolen på Halden, men bondeblodet var for tykt. Han lengtet tilbake til jord og skog. Lengtet tilbake til plog og harv, til hest og ku og til sag og øks. Han kuttet ut dette militære, den ensformige geværsersis og han blev bonde.

Ottar har ikke bare vert en flink bonde, men han har også vert en skogens mann. Det var ca. 200 mål skog til Jarle, og den var så og si uthugget. Men Ottar har ryddet og plantet i hele sin tid, og hva denne mann har fatt ut av sin skog er det vel ingen som vet, men det er ikke småsummer, det er mye. Sofie og Ottar har plantet og ryddet og skogen er velstelt.

Det er en fornøyelse å være med Ottar i skogen. Sofie og Ottar har begge et godt humør, klager aldrig, gjestfrie og elskverdige og som det er en fornøyelse å besøke. De har bare en søn.

1. Jens Skjeltorp f. 21-4-1924. Utdannet agronom fra Follo. Han ble hosten 1950 gift med Asbjorg Lopsgård f. 6 7-1926, datter av Nils Lopsgård og hustru Marit f. 130. De har nå tatt over Jarle, men de forpaktet i flere år. De har 5 barn:

Marit Johanne f. 23 - 9 - 1951, kontordame.

Svenn Ottar f. 20 - 1 - 1955. Hj. v.

Astrid Margrete f. 6 - 3 - 1957. Skoleelev.

Bodil Elisabet f. 3 - 9 - 1958. Bjørg

Erene f. 3 - 9 - 1958.

2.2 Theodor Johansen Hystad

Theodor Johansen Hystad f. på Hystad 1848. Og det var han som overtok Hystad. Kjøpesum vites ikke, men det var nok ingen stor sum han betalte. Eiendommen Hystad er på ca. 130 mål innmark og ca. 180 mål skog. Gården ligger tungvint til, og det er lange veier både til bygd og by.

Theodor ble i 1887 gift med Marie Sulesnes fra Varteig. Theodor døde forholdsvis ung, men Marie fortsatte driften sammen med sine barn og en tjenestegutt. Marie døde i 1939. De hadde 3 barn: Lunda, Aksel og Grethe.

1. Lunda f. 1-3-1889. Døde på Ophus 1964. Hun ble gift med Anders Kure f. 11-6-1894. Da de giftet sig kjøpte de gården Ophus, de drev mye med frukt og grønnsaker. De hadde medalje for havestell. Anders var søn av gårdbruker Hermann Kure (Skjelin) og hustru Mathea. De har 4 barn: Harald, Marry, Anders jr. og Arve.

Harald Ophus f. 1916. Underofiserskole, er ansatt ved poletiet i Oslo. Gift med Harriet Hunn, datter av Hans J. Hunn og hustru Julie f. Toppås. De har nå overtatt Ophus, men jora er bortforpaktet for de bor i Oslo hvor han fremdeles har stilling. De har flere barn.

Marry Ophus f. 1918. Gift med Reidar Johansen Tofteberg f. 1917. De bor på Grimstad og han arbeider på Borregaard. Har flere barn.

Anders Ophus jr. f. 1921. Har bygget sig hus på Ophus, gift og arbeider på Borregaard. Har 2 døtre.

Arve Ophus, militærutdannelse og har fast stilling i hæren. Gift og har

2. Aksel Hystad f. 20-4-1891. Døde på Hystad den 5-1-1966. Utdannet agronom fra Kalnes. Overtok Hystad omkring 1920 etter sin mor. Gift med Anna Kure f. 25-11-1896. Hun var datter av Gøthe Kure og hustru, altså fra nabogården. Anna og Aksel var dyktige folk og de drev med så mangt, egg, grønnsaker og melkeproduksjon. Det var ingenting som stod fast for den robuste Aksel, alltid i virksomhet, et godt ord og et smil til alle. Ny driftsbygning måtte til, den gamle ble altfor liten. Hovedbygningen er restaurert og i god stann.

De kjørte sine vare til torvet på Sellebak eller til en av byene. Den første tid med hest og vogn, men så ble det bil og allting ble så mye lettere. Aksel var sykkelig i flere år.

De har 5 barn: Trygve, Sofie, Marit, Arne og Kjell.

Trygve Hystad f. 12-4-1913. Gift fra Gangestad og har flere barn. Han tok over Hystad etter foreldrene i 1966. Han arbeidet på Borregaard før han tok over gården.

Sofie Hystad f. 26-6-1920. Gift med Peder Langvik Brandstorp, søn av Nils Langvik og hustru Hanna f. Humlekjer. De eier og driver gården Vestre Brandstorp. De har flere barn.

Marit Hystad f. 1926. Gift med gårdbruker Johan Stordal i Skjeberg, og er eier av Stordal. De har flere barn.

Arne Hystad f. 1930. Gift med Berit Andreassen fra Torsnes, datter av kjøpmann Alf Andreassen og hustru Karen. Berit er student og har lærereksamen og er ansatt i Skjeberg. De har 1 søn.

Kjell Hystad f. 18-3-1936. Agronom fra Haga. Gift i 1962 med Gerd Synøve Knutsen f. 30-11-1955, datter av gårdbruker Knut Knutsen og hustru Louise f. Østerby. Da de giftet sig overtok de Vestre Moum til forpaktning etter hendes foreldre. De forpakter også nå Søndre Moum og Kjølstadlokka. De har 2 barn: Hilde f. 1964 og Knut Espen f. 29-6-1966.

2.3 Lars Johansen Hystad

Lars Johansen Hystad f. 1851. Utdannet agronom fra Kalnes, vistnok fra det første kull på Kalnes. Reiste senere til Amerika. Han døde ung og ugift.

2.4 Anne Louise Hystad

Anne Louise Hystad f. 1853, hun døde i Fredrikstad. Anne ble gift med Simen Larsen, han var møbelsnedker og drev også møbelfabrik og møbelhandel i Fredrikstad. Han var fra Rakkestad, men han og hans bror Edvart kom som ganske unge til Fredrikstad og slog sig ned der. Den første tid var de sammen, men etter en tid skilte de lag, og hadde hver sin forretning og verkstad. Begge forretninger er i virksomhet og det er 3. Generasjon som nå er innehaver.

Simen Larsen slog sig ned i Dronningsgaten, hvor han bodde og hadde verkstedet. Møbelhandelen hadde han i Nygårdsgate 17, hvor forretningen fremdeles er. Simen Larsen korn til å drive stort etter den tid, han hadde ofte

10 mann på sitt verksted, med svenner og læregutter. De fleste møbler den gang ble laget for hånd, det var ikke så mange maskiner. Nå er det slutt på verkstedene, det er fabrikmøbler, det blir nok for dyre møbler for hånd.

De fleste av arbeiderne ved verkstedet hadde både kost og losji, så den gode Anne hadde nok ofte en stri tørn med en så stor husholdning. Men Anne var flink og klarte sin jobb og de arbeidet godt sammen.

Simen Larsen døde forholdsvis ung, men Anne drev forretningen sammen med sine 2 sønner Rikkard og Lars. Begge hadde svennebrev. Rikkard som tapetserer og Lars som snedkersvenn. De tok senere over forretningen etter sin mor, men de skilte lag. Rikkard startet i Sarpsborg, men det gikk ikke så bra, og han kom tilbake til sin bror Lars hvor han arbeidet som tapetserer. Anne og Simen Larsen hadde ö barn: Lars, Rikkard, Martha, Johan og Sigrid.

1. Rikkard Larsen f. Ca. 1882. Utdannet tapetserer, og drev i møbelbransjen i hele sitt liv. Gift med Elna, og hadde flere barn.
2. Lars Larsen f. 1884. Utdannet i møbelbransjen og drev denne gesjeft i hele sin levetid. Lars var flink i sitt fag, samtidig som han var en dyktig og forutseende forretningsmann. Han kunne kunsten både å kjøpe og selge, og hans forretning hadde stort ry. Lars Larsen var en stor og robust kar, og som ruvet i gata. Han var alltid i godt humør og tilvens med alle, her var det ingen forskjell.

Lars ble gift med sitt søskenbarn Marie Lerud, de var omtrent på samme alder og hun passet godt inn i miljøet og hun var nok til stor hjelp. Og hun hadde nok sin store del av æren for at det hele gikk så godt.

De hadde bestandig en stor og alsidig varebeholdning. Folk måtte alltid ha nok å velge i mente Lars, og dette var nok riktig. Men det skulle jo kapital til, men penger skaffet han til veie. Han satset stort og han tjente penger. Han hadde nok tiderne med seg, men han viste også å utnytte. Lars Larsen var et godt menneske, og han holdt meget av sin slekt. Han hadde ofte besøk av slektninger i sin forretning, og det ble en koselig prat. En hadde likesom ikke vert i Fredrikstad hvis man ikke hadde vert innom han Lars.

Marie var av samme type, og hun var ofte i forretningen og hjalp til. Lars var en matmons, og han ville ha god mat. Under siste krig var det jo smått med mat, men Lars var på stadig vandring og hadde alltid en stor veske, og den inneholdt adskillig etter en runde hos slektninger og

venner. Lars bestemte selv prisen på det han fikk, og det lå aldri i underkant.

Lars var en uredd kar, og tyskerne hadde han ingen respekt for. En vår under krigen kjøpte han 6 grisunger, og de skulle fores opp til jul. Dette var ingen liketil sak å drive med griser så og si midt i byen. Han hadde for såvidt rom nok, men han hadde jo naboer på alle kanter. Sålenge grisungene var små gikk det bra, men grisene ble større og større, og det hendte nok at det luktet møk i gata hos Larsen. Men det bare lo han av og skyldte på kommunen og kloakken. Men disse griser skulle jo også ha mat, og mye mat. Han fikk kjøpt havre og bygg et sted i Onsøy, men kornet måtte jo males, og han fikk også malt ved Fredrikstad kornmølle.

Så ruslet Larsen ret som det var med håndkjerre for å hente noen sekker mel, kanskje med noen pinnestoler på toppen. Ingen kunne vel tenke at denne smilende gubbe hadde svin på skogen. Dagen korn da grisene skulle slaktes, dette skulle jo foregå i al hemlighet, men det å avlive 6 griser ute i et trangt gårdsrom var et problem men det gikk heldigvis bra. Det var over 90 kg. Griser, så Lars hadde vert en god forvert. Undertegnede var med på denne operasjon, slaktet og delte opp og det var en haug å dele av.

Lars døde omkring 1960, men for sin død hadde han overdratt forretningen til sine to sønner Johan og Thoralf. Marie og Lars Larsen hadde 3 sønner, Johan, Arne og Thoralf. Johan Larsen f. 1909. Utdannet i møbelbransjen og var i sin fars forretning til han selv overtok. Han ble gift med Edit Rusten fra Gamlebyen. Hun døde ung og de hadde ingen barn. Johan driver fremdeles den gamle men godt opparbeidede møbelforretning i Nygårdsgt. 17 i Fredrikstad. Johan er sin far opp ad dage, gemyttlig og gjestfri.

Arne Larsen f. Ca. 1912. Han er doktor og har hatt praksis i Fredrikstad. Men dessverre døde han ung. Han ble gift med Astrid Wiik. Arne Larsen tok sin mors etternavn da han ble doktor fordi det var 2 leger til som bar navnet Arne Larsen. De hadde 3 barn: 1 son og 2 piker (t villinger).

Thoralf Larsen f. 1915. Utdannet i møbelbransjen, og var i sin fars forretning til han overtok sammen med sin bror Johan. Thoralf døde ung. Han var gift med Gull Edvartsen og hadde 2 sønner.

3. Johan Larsen f. 1885. Utdannet bankmann og var banksjef i Fredrikstad Kreditbank i mange år. Hans hustru het Margit og var fra Fredrikstad. De hadde 1 datter som het Mosse og 1 søn som het Gunnar.
4. Martha Larsen f. 1887. Hun ble gift med kjøpmann Hans Jahren Fredrikstad. Han drev kolonial og skipshandel og farvehandel i Storgt. i Fredrikstad i mange år. Det var en dyktig forretningsmann, og han tjente penger på sin handel. Jahren bygget sin egen gård ved Gresvikbryggen, 4 etasjer. De var begge elskverdige og gjestfrie folk. De hadde 2 sønner.

Juel Jahren. Utdannet sjømann. Styrmann, kaptein. Han var ute til sjøs under hele krigen, og opplevet nok mange slags tragedier. Da han kom hjem etter krigens slutt slo han sig til ro i land og ble ansatt i Fergestedet i Fredrikstad. Han er gift med Inger Engebretsen, og de bor på Kråkerøy. De har flere barn.

5. Sigrid Larsen f. 1889, var den yngste datter av Simen og Anne Larsen. Hun forble ugift. Hun døde på Veum sykehus.

2.5 Johanne Johansen Hystad

Johanne Johansen Hystad f. 1857. Hun ble omkring 1882 gift med gårdbruker Jens Borgersen Skjeltorp f. ca. 1850. Da de giftet sig kjøpte de gården Stenrød i Tune. Det var driftige folk, men Jens var snill, han skrev på for folk som trengte penger og dette fikk han svi for. Han måtte betale for sin gavmildhet, de måtte gå fra Stenrød. Dette var ingen liketil affære med en flokk onger og på bar bakke, men heldigvis hadde Jens en bror på Skjeltorp som var ungkar. Han var også sykelig, og her fikk da familien et hjem, og da hans bror Thorbjørn døde fikk de kjøpt Skjeltorp.

Dette å måtte flytte fra Stenrød var nok et hårdt slag for disse driftige mennesker. Men de ville ikke gå konkurs det lå under deres verdighet. De hadde selvfølgelig stått sig på å gå konkurs, nei de påtok sig gjelden, og de slet sig fram med sin store barneflokk.

Da de overtok Skjeltorp var eiendommen i en dårlig forfatning. Skren jord, mest sandjord. Men det var ypperlig potetjord, og dette ble benyttet. Og den dyktige og modige Jens fikk snart skikk på sin eiendom, men at det mange ganger var trangt er naturlig men han hadde en god støtte i sin hustru Johanne. Det var dårlige tider og penger og penger var mangelvare, det gjaldt å spare, og arbeidssomme og nøysomme som de var klarte de sine forpliktelser. De klaget aldri. De hadde satt sig et mål, de ville klare sig selv, og dette klarte de.

Det var ca. 600 mål skog til Skjeltorp, og for å rette litt på finansene solgte Jens skog, men også dette gikk galt. Den som kjøpte skogen gikk konk, det ble

ingenting til Jens. Man kan snakke om uheld og utur, og som vel hadde tatt knekken på mange andre. Men nei, de tok fatt på ny disse nøisomme og strevsomme mennesker. Poteter var deres hobby. Og det er nok mange tusen tønner poteter som Jens og Johanne kjørte til Sarpsborg torv. De hadde fast plass på torvet, men de hadde kunder så og si over hele byen. Hver lørdag kjørte de til Sarpsborg og med fuldt lass, og vogna var tom når de kjørte hjem igjen.

Her ble ører lagt til ører, det ble til kroner, og de klarte sine forpliktelser. Ingen har tapt noe på disse hedersfolk. Hvis noen skulle hatt kongens fortjenestemedalje, så måtte det være Johanne og Jens Skjeltorp, men de fikk ingen og ikke bad de om noen heller.

Med ukuelig pågang, viljestyrke, enighet og nøysomhet gikk det fremover. Og det var velstann på Skjeltorp da de overdrog eiendommen til sønnen Johannes. Den siste tid av sitt liv tilbragte de på Vold, (Volleva). Det må innflettes at selvfølgelig hadde de stor hjelp av sine barn, men grunnlaget ble lagt av Johanne og Jens.

Johanne og Jens Skjeltorp hadde 10 barn:

1. Bernhard
2. Grethe
3. Ingrid Abigael
4. Julie
5. Lars
6. Thorbjørn
7. Johannes
8. Ottar
9. Nils
10. Jens

1. Bernhard Stenrød. Han har tatt navnet Stenrød istedenfor Skjeltorp. Han var f. på Stenrød den 19-11-1883. Utdannet agronom fra Kalnes. Han kjøpte Hauge i Skjeberg omkring 1908, og har senere kjøpt til flere mindre eiendommer, så Hauge er en storgård. Det er litt av et eventyr med denne Bernhard, en foregangsmann på så mange områder.

Han ble våren 1908 gift med Grethe Skjelin f. 1882. Hun var datter av Jens Martinsen Skjelin og hustru Hansine f. Humlekjer. Da de tok over Hauge var det nok ikke så stor startkapital de hadde. Grethe hadde nok en arv fra Skjelin, men det var lite å legge i en stor gård.

De kjøpte Hauge helt snau, det var ikke en spiker igjen. Det manglet alt. Bernhard fik en hest og noen kuer av sine foreldre, og også litt redskap, dette var starten på Hauge. Eiendommen var dårlig drevet, den var vannsyk og med store åpne grøfter på kryss og tvers og det var mange som spådde Bernhard ille, og at han ikke kunne klare sig. Men her tok de feil, Bernhard var en drivende kar, en fremragende bonde og han var også forretningsmann og en god planlegger. Han fikk det til å vokse og gro på Hauge.

Det var også små og dårlige uthus på Hauge, tungvinte både for innhøstning og for dyrestell. En ny driftsbygning måtte til og det er en bygning som syns i bygda, Hauge er vel i dag en av de best drevne i Skjeberg. 1 1936 fikk Bernhard munn og klovsyke på sin besetning. I alt ble 64 dyr, kuer og griser slaktet og gravet ned. Litt erstatning fikk han nok av det offentlige, men ikke på langt nær full dekning. Fjøs og grisehus måtte stå tomme i mange måneder før han fikk sette inn nye dyr igjen. Dette var selvfølgelig et hårt slag og et stort økonomisk tap, men besetning ble innkjøpt og alet opp og det ble snart fuldt fjøs igjen med ytedyktige dyr. Likeså en stor grisebestann. Bernhard har alltid ligget en tanke foran andre, når det kjelder jordbruk og husdyr og ikke minst når det gjelder redskaper og maskiner. Han var en av de første i Skjeberg som kjøpte traktor, likeså selvgående skurtresker og moderne redskaper. Det skal kapital til en sådan investering, og hvor har han tatt pengene fra? Jo fra sitt eget gårdsbruk og husdyrbruk. Han har vert en god planlegger og økonom. Bernhard har også vert en foregangsmann når det gjaldt bøndernes organisasjoner. Han innså at skulle bønderne kunde hevde sig måtte de stå samlet og løfte i flokk. Var i mange formann i Tune kreds av Norges Bondelag.

I Felleskjøpet har han nedlagt et stort arbeide og har ivret for utvidelser og fremgang. Han har også deltatt mye i bygdas styre og stell. Formann i skolestyre og i utallige utvalg. Hans gode omdømme og praktiske skjøn og sunne bonnevett har hjulpet ham i hans mange hverv. En solid og godlynt bonde. Et smil og et gott ord til alle. Bernhard er nå 89 år gammel, men det er ingen skjeldenhet å se ham komme kjørende på sin traktor, en ren ungdom.

Han overdrog Hauge for noen år siden til sin søn Bjarne. Grethe og Bernhard har 3 sønner: Arnold, Jens og Bjarne.

- (a) Arnold Stenrød f. 1909 på Hauge, Utdannet agronom fra Kalnes, han ble i 1955 gift med Åse f. Hauge datter av gårdbruker Olaf Hauge og hustru f. Bjørnstad. Da de giftet sig kjøpte de eiendom _men Bustgård i Skjeberg. Driftige folk, og som har drevet gården godt opp, de har 3 barn.
 - (b) Jens Stenrød Skjelin f. på Hauge den 2-2-1910. Utdannet agronom fra Kalnes. Gift i 1939 med Edel Hauge, datter av gårdbruker Olaf Hauge og hustru f. Bjørnstad. Da de giftet sig tok de over Skjelin i Borge. Hans mor var fra Skjelin, og hun tok igjen gården på odel. Gården var nemlig solgt til fremmede og Grethe ville den skulle bli i familien og tok den på sin odel, og så ble det Jens som ble eier. Jens Stenrød er en dyktig og drivende kar, og han har fått eiendommen i god stann. Er også en dyktig husdyrrmann. Jens har også vert oppfinder. Han var jo meget interessert i grøftning, og fandt ut at rørene kunde legges i grøfta med et aparat. Han fikk patent på dette aparat og det ble kaldt for Jesper. Har også vert i utlandet og demonstrert, og har solgt mange. Edel og Jens har 6 barn, 3 sønner og 3 døtre. 2 sønner er landbrukskandidater.
 - (c) Bjarne Stenrød f. 1915. Student, utdannet agronom fra Kalnes. Har vert hjemme og drevet sammen med sin far. Han ble gift med Alfild Vestgård datter av Vestgård på Heia og hustru Julie f. Heia. De har flere barn. For noen år siden kjøpte Bjarne eiendommen Jarle, Bjarne og hans far drev sammen Jarle og Hauge. Meningen var nok at Bjarne skulle ha Hauge. De to andre sønner hadde jo hver sin gård. Bjarne hadde jo gått hjemme, og det var naturlig at han skulle overta Hauge, og han fikk også overdratt eiendommen i sitt navn. Men her gjorde Arnold innsigelser og tok likeså godt Hauge igjen på odel. Dette var nok ikke etter Bernhards beregninger, men ingenting å gjøre ved dette. Bjarne måtte reise fra Hauge og bosatte sig på Jarle. Driver hønsefarm i stor stil.
2. Grethe Skjeltorp f. 18-02-1885. Hun er ugift, men har allikevel hatt sin misjon i livet. Som en av de eldste i søskenflokket har hun tatt mange tunge tak helt fra ungdommen. Hun stelte i mange år for sine foreldre, og da de døde. overtok hun husmorstellet for sin yngste bror som var blitt enkemann. Grethe var god å ty til når det var vanskeligheter i familien, og hun sa aldrig nei når hjelp trengtes. Et godt menneske som har ofret sig for familien.
 3. Ingrid Abigael Skjeltorp f. 1887. Hun ble gift med gårdbruker Jørgen Sikkeland fra Varteig f. 1885. Han hadde vert en tur i Amerika for han overtok farsgården Sikkeland. Det var en flink og robust kar, og som drev sin eiendom godt. De har mange barn. Til og med en søn som er

ingeniør og er med ramsektoren i Amerika. Det er sønnen Johan som nå er eier av Sikkeland, gift fra Rakkestad.

4. Julie Skjeltorp f. 1889. Hun forble ugift. Hun var i mange år husmor på Jarle for sin bror Thorbjørn. Senere på Rønne, hos Leif Eriksen Rønne, hvor hun døde.
5. Lars Skjeltorp f. 12-12-1890. Utdannet agronom fra Kalnes. Var en tid ute som agronom og bestyrer bl.a. hos slakter Skjemren på Stenrød. Omkring 1921 kjøpte han Ringstad i Skjeberg, en riktig uryddig og vannsyk gård. Det var skog og kratt og store åpne grøfter på kryss og tvers på hele eiendommen. Men Lars fikk snart skikk på eiendommen, skog og kratt måtte vike og det ble dyrkbar jord. Grøftene ble gjenfylt og det hele systematisk grøftet. En stor og moderne driftsbygning er reist og hovedbygningen er restaurert. I dag er nok Ringstad en av Skjebergs beste eiendommer.

Lars ble gift med Ellen Gunnarstorp, hun var datter på Gunnarstorp. Ellen og Lars var begge rigtige rivjern, ingenting stod fast for dette driftige par, og de har også nådd store mål. Lars Skjeltorp døde i 1961, og det er sønnen Harald som nå er eier av Ringstad f. 1924. Gift og har barn. Datteren Johanne f. 1927 gift med Ments Mikkelsen Holm i Torsnes f. 1923. De tok over Holm da de giftet sig. De har 1 son, Rolf f. 1956.

6. Thorbjørn Stenrød (kaller sig Stenrød f. på Stenrød 1892). Han var i flere år hos sin bror Bernhard på Hauge, men kjøpte senere Jarle som han drev i flere år. 1 1921 kjøpte han eiendommen Vold i Skjeberg, Jarle solgte han til sin bror Ottar. Thorbjørn har kjøpt til mere jord bl.a. Volleva og også naboeiendommen Berger hører nå til Vold. Thorbjørn Stenrød har på ingen måte gjort skam på sin familie. Han har fått utrettet det utrolige. Det var ikke så rare saker han overtok i 1921 på Vold. Det var små og nesten faldeferdige huser og en dårlig drevet eiendom. Men kom til Vold i dag 1971, så får en se forskjell. En ny og moderne driftsbygning, hovedbygningen restaurert, og en grøftet og velstelt eiendom. Allerede i 1924 bygget han nytt fjøs. Thorbjørn var i sin tid en av Skjebergs største melkeleverandører. Det gamle fjøs fra 1924 står der fremdeles, men er innrettet til hønsehus og til andre formål. Moderne maskiner og redskaper av alle slag benyttes. En maskinpark utenom det vanlige, Vold er blitt et monsterbruk. Thorbjørn har planlagt godt. Ingen tilfeldigheter. Alt har gått etter en vel gjennomtenkt plan og beregninger, og dette har også gitt resultater. Jora har gitt ham levebrød. Thorbjørn ble i 1929 gift med Inger Isetorp, datter av gårdbruker Anders Isetorp og hustru. De har en datter Ruth f. 1932. Hun ble gift med Jens Borge Skar f. 1926, søn av gårdbruker Hans J. Borge f. 1895 og hustru

Sigrid f. Fure Ås. Ruth og Jens har flere barn. De bor på Vold og skal ta over eiendommen.

Thorbjørn, denne robuste men rolige og sindige bonde kan nå rusle rundt på sitt gods og se på sitt skaperverk. Godt gjort Thorbjørn og Inger. En honnør til dere begge.

- Johannes Skjeltnorp f. 1893. Han var en tid i Danmark for å studere jordbruk. Kom så hjem og hjalp sine foreldre til han i 1921 overtok gården for egen regning. Johannes er heller ikke tapt bak en vogn. Modig og arbeidsom har han vist at det går an å drive jordbruk i Norge. Johannes har nå i flere år forpaktet også flere andre gårder så år om annet har han hatt ca. 100 mål under plog. Vårønn og innhøsting på et sådant areal er ingen liketil sak, men med moderne maskiner og redskaper har det gått bra. Johannes ble i 1926 gift med Martha Lilledal, datter av gårdbruker Edvart Lilledal og hustru. Martha har nok også sin del av æren for fremgangen på Skjeltnorp. De har 3 sønner, Edvart, Jens (Johan??) og Arne.
 - Edvart Skjeltnorp f. 1926. Han er hjemme og driver sammen med sin far. Er gift og har barn.
 - Johan (Jens???) Skjeltnorp f. 1930. Gift og bor på Sandbakken. Han er bankmann, har barn.
 - Arne Skjeltnorp f. 1941. Student, ingeniør i Amerika. En lovende ung mann. På Skjeltnorp er det mange gravhauger og gravrøyser fra fortiden, mange av disse er registrert og til og med utgravet. Johannes er meget interessert i dette og har også deltatt i registreringen og bevaring av disse gamle tufter.
- 7. Ottar Skjeltnorp f. 9-8-1895. Gift med Johanne Sofie Hystad f. 8-7-1895. (se side 21 hvor denne familie er beskrevet.)
- 8. Nils Skjeltnorp f. 1898. Agronom fra Vinterlandbr. Skolen. Han og hans bror Jens kjøpte sammen Lillefosser i Rakkestad og de drev sammen en del år, men skilte så lag og Nils ble eneeier. Han ble i 1928 gift med Bolette Fosser fra Rakkestad. Det var flinke og driftige folk, men dessverre ble Nils syk og døde etter noen få år. Bolette sat igjen med 3 smågutter, og hun fant ut at det var umulig for hende å fortsette driften. Hun solgte gården og kjøpte sig villa ved Rakkestad st. og begynte et pensjonat. Sønner: John f. 1929, Bjørn f. 1931, Egil f. 1935.
- 9. Jens Skjeltnorp f. 1900. Det er den yngste søn til Johanne og Jens Skjeltnorp. Også han er uteksaminert fra Vinterlandbr. Skolen. Han var i

noen år sammen med sin Nils på Lillefosser i Rakkestad. Han ble gift med Margit, hun var fra Oslo, og Jens var i noen år ansatt i hendes fars forretning i Oslo. Senere kom de til Skjeberg hvor de forpaktet Syverstad. Her døde Margit, men Jens fortsatte forpaktningen til bar .na var voksne. Søsteren Grethe var husmor og til stor hjelp for ham. Jens sluttet som forpakter på Syverstad, og han giftet sig igjen med en dame fra Såner. Hun var gårdeier, og dette passet godt for den driftige Jens, og alt går bra. Har ingen barn i 2. ekteskap. 2 barn fra 1. ekteskap, Reidun og Jens. Reidun Skjeltorp gift til Bergsland i Varteig. Jens Skjeltorp gift og visstnok bor i Moss.

Slutt på Skjeltorpfamilien. Når denne familie er såvidt utførlig beskrevet, så er det fordi undertegnede kjenner familien og vert meget sammen med dem. Og min respekt og beundring er stor for den innsats de har kunnet prestere, både for deres mot og pågangsvilje såvel i nedgangstider som i oppgangstider. Ingenting har stått fast og vert umulig for disse karer. En enestående enighet har rådet i søskenflokken, de har vert kamerater og de har respektert hverandre. Det har ikke vert noen skjeldenhet at man har sett hele søskenflokken mitt ute i en hveteaker, hvor diskusjon har gått om sorter og vekstvilkår og bearbeiding. De har nok ikke alltid vert enige, men det har gått med latter og moro, og stikkord er gitt og gnist til ettertanke. En sådan enighet bærer frukter, de har lært av hverandre, og lært å høre andres mening, men så har de også hatt et godt grunnlag å bygge på. De har gått en god gammeldags skole hos sin far på Skjeltorp. Skjeltorpen var streng. Han satte ikke bare store krav til sig selv, men også til sitt avkom. Skjeltorpen oppdrog sine pappenheimere i herrens tukt og formaning. Kanskje tukten var det beste, men allikevel var det et godt forhold i familien. Det var trygghet.

Bernhard har fortalt han hadde en gang gjort noe galt, og juling skulle han ha. Skjeltorpen tok med sig sin ulydige pode opp i skogbrynet, og det ble en herlig omgang, men da de gikk hjem igjen var de like gode venner, lo og pratet som om ingenting var hendt. Gode nerver og gode forhold. En ørefik eller et spark i baken var noe disse robuste gutter tok som om det hørte med til dagens kosthold. Ingen har skeiet ut, de er alle aktede og betrodde menn. De har vert foregangsmenn på så mange områder i jordbruk og i husdyrbruk og i maskiner og redskaper. Riktignok har tiderne vert gunstige, men de har også vist å benytte og investere i rett tid, og det har blitt fortjeneste. Disse karer har med rette bevist at det går an å leve på et norsk jordbruk.

2.6 Helene Juliane Hystad

Helene Juliane Hystad f. 1862. Den yngste av barna på Hystad. Hun ble gift med Johan Christiansen Skjelin. Han hadde kjøpt Skjelin Østre. Han var visstnok oprindelig fra Sand-Heia. Det er trolig at han har tatt over Skjelin etter en slektning. Johan Skjelin som han kalte sig var utdannet sjømann (styrmann) og var ute til Sjos en del år, men han bega sjøen og ble bonde. Johan Skjelin var en gløgg og oppvakt kar på alle områder. Eiendom og besetning var velstelt, og det var orden på gården. Han hadde også medalje for godt gjødselstell. Johan Skjelin var også mye med i bygdas styre og stell, var med i herredstyre og i utallige utvalg. Utførte alle sine hverv til bygdas beste. Helene hans hustru, døde ganske ung fra Johan og en liten datter ved navn Ingeborg. Men han fortsatte driften i mange år og hadde da husholderske.

Johan Skjelin døde på Skjelin i 1924. Gården ble da solgt til hans brorsøn Arnt Kristiansen som fremdeles er eier. Datteren Ingeborg f. 1888. Hun var sykelig. Hun fikk ikke stor glede av sin fars penger, en formue på ca. 100.000 kr. Hun var i flere år hos Arnt Kristiansen på Skjelin, men den siste tid hos sitt søskenbarn Aksel Hystad. Hun døde på Hystad i 1947. Denne gren av slekta døde ut.

3. Johanne Pettersdt. Lilleborges slekt (lensmannsslekta)

Vi går nå over til Johanne Pettersdt. Lilleborges slekt (lensmannsslekta).

Lensmann Anders Svendsens slekt er egentlig fra Roppestad og Husvik i Torsnes på farsiden, og på morsiden fra Tofteberg i Borge. Vi finner hans oldefar på Husvik i Torsnes, og det er Ole Halvorsen Husvik og hustru Marie Hansdt. Roppestad f. 1700. De hadde sønnen Anders Olsen f. 1723. Han ble gift i 1745 med Karen Hansdt. Roppestad f. 1727 Anders Olsen var født på Husvik men ble gift til Roppestad. Karen og Anders Olsen fikk en søn, Svend Andersen f. 1745, han ble i 1775 gift med Barbro Eriksdt. Heieren Torsnes f. 1744. Hun var datter av korporal Erik Jensen Holm og hustru Kirsten Andersdt. Heieren.

Barbro og Svend fikk her 2 døtre, Ingeborg f. 1776 og Grethe f. 1779. Disse piker er ikke senere nemt, muligens døde de unge. Barbro døde ung. Senere giftet Svend Andersen sig igjen med Malene Nilsdt. Tofteberg i Borge f. 1750. Hun var datter av Nils Svendsen Tofteberg og hustru Ellen. Og det blir altså Malene og Svend Andersen som blir stamfedre for og rot for lennsmannsslekta. Det antas at Svend Andersen har kjøpt Tofteberg av

sin svigerfar. For det går fram at Svend Andersen har utstedt en obligasjon i Tofteberg til en Christen Pettersen Kopperud, og denne igjen til Jens Thofsen Hvidsten.

På Tofteberg fikk Malene og Svend 3 sønner: Petter f. 1790, Anders f. 1793 og Nils f. 1799. Petter og Nils finner vi ikke senere, så det formodes at de døde som helt unge. Den 6. mars 1798 solgte Svend Andersen Tofteberg og han kjøpte Borge Store i Borge, (den nåværende prestegård) og kjøpesummen var 2999 spesidaler. Dette forteller jo om gårdhandler også i gamle dager. Det var vel i den tid da adelen sprakk og de måtte selge gårdene. Da Svend Andersen hadde kjøpt Borge flyttet han dit med sin familie heter det. I folketellingen for Borge i 1801 er han oppført som gårdbruker og som tømmermann.

Borge Store hadde dengang matr. 62 og løpenr. 79 og 82. Den 30. oktober 1806 overdrar Svend Andersen Borge Store til sin søn Anders for 1200 sp.d. Dette skjøte ble tinglest den 5. november 1806. Husmannsplassen Flinkop fulgte med. Hvorfor denne overdragelsen fant sted forteller historien ikke noe om. Sønnen Anders var jo bare 13 år gammel, og av den grunn for ung til å drive en eiendom. Men en eller annen grunn var det vel, muligens at Svend Andersen var tømmermann. Svend Andersen døde på Borge i 1818, og hans hustru Malene døde samme sted i 1831. Sønnen Anders Svendsen var f. 1793.

Anders Svendsen ble altså eier av Store Borge og allerede i 1811 gifter han sig med Johanne Larsdt. Visur f. 1787. Hun var datter av lensmann Lars Gjermundsen Visur. Anders var da bare 18 år gammel og hun 24 år. Hendes mor var Ingeborg Thorbjørnsen Skjelin f. 1756.

Lensmann Lars Gjermundsens foreldre var: Gjermund Larsen Wisur f. 1710 og hustru Olaus Halvorsdt. Westberg f. 1719. Hun var datter av Halvor Olsen Westberg f. 1684 og hustru Marthe Hansdt. Brandstorp f. 1697.

Lensmann Lars Gjermundsen og hans hustru Ingeborg hadde 4 døtre: Oleane f. 1797, Ellen f. 1783, Johanne f. 1787 og den yngste Grethe f. 1791.

Det ble Johanne som ble gift med Anders Svendsen. Det ble sakt da de giftet sig at Anders ikke bare fikk en kone, men han arvet også lensmannsbestillingen. Anders svigerfar var jo lensmann og da han ingen sønner hadde, ble det svigersønnen som fikk stillingen. Om Anders fikk

lensmannsstillingen med en gang da de giftet sig er noe uklart, antakelig var han fullmektig til han for alvor tok fatt som lensmann. Han hadde jo både gård og grunn på Borge Store og de bosatte sig der. Det heter at Anders Svendsen var en gløgg og dyktig kar i sitt lensmannsyrke. Han ble jo også en formuende mann. Men at han var litt av en åger er temmelig sikkert. Han lånte ut penger til store renter og med pant i deres eiendommer og det hendte nok at han ble eier av vedkommende eiendom. Han ble derfor ofte kalt for grisk på penger. Tiderne var vanskelige den gang, det var trangt på mange måter og penger var mangelvare. Bøndene måtte låne penger, men kunne også komme i knipe når ikke renter og avdrag ikke ble betalt i rett tid. Det hendte at de måtte gå fra sine eiendommer.

På en av sine reiser som den svenske konge foretok i Norge kom han også gjennom Borge, og det var regel at stedets lensmann da skulle følge med, lensmann Svendsen fulgte kongen på ferden. Etter turen fikk lensmann overrakt av kongen en tobaksdåse i sølv. Denne tobaksdåse kom senere til Lilleborge, antakelig til hans søn Petter Ludvik. Dåsen skal etter sigende senere blitt støpt om til beslag til merskumspiper. Anders Svendsen kjøpte jo som allerede nemt Borge Store i 1806, og bodde der til 1845. Han døde av kolera. Anders Svendsen og Johanne Larsdatter hadde 8 barn: Malene Sofie Andersdt. Lars Andersen, Ingeborg Louise, Petter Andersen, Petter Ludvik Andersen, Ellen Thorine, Christian og Johan Markved.

1. Malene Sofie Andersdt. f. 20-10-1811. Hun var gift 2 ganger. Første gang med lærer Hans Homlekjær f. 1795. Han døde av kolera i 1834. De fikk en datter Hansine f. 1835, død 1909. Hun ble gift med gårdbruker Halle Begby f. 1823 død 1910.

Malene ble annen gang gift med gårdbruker Johan Ludvik Widding på Laverød f. 29-6-1811. Han var gårdbruker på Laverød. Han var også stortingsmann, og han døde i Kristiania mens han deltok i Stortinget i 1871. Malene levet i mange år etter sin mann. Hun døde i 1902 og var 91 år gammel. Hvor mange barn de hadde er noe uklart, men 2 av barna er kjendte, nemlig sønnen: Jens Widding f. ca. 1840. Han ovetok Laverød etter sin far. Ble gift med Marie f. Humlekjær, datter av stortingsmann Lars Humlekjær og hustru. Jens Widding var en meget dyktig mann. Var mye med i bygdas styre og stell, og var i flere år ordfører i Borge og Torsnes. Men han kom bort i spekulasjoner, gikk konkurs og måtte gå fra Laverød. Han fikk også straf for underslag, familien havnet i Oslo. En av hans sønner Johan Widding var travrelærer og travkjører og ble en meget populær mann på dette

område. Jens Widdings søster Agnes f. 16-11-1849 død 15-5-1926 ble gift med gårdbruker Syver Andreasen Begby f. 23-3-1847 døde på Begby 15-7-1928.

2. Lars Andersen Borge f. 23-4-1814. Han ble gift med Marthe Christine Olsdt. Kjølstad. Da de giftet sig flyttet de til Balterød. Marthe Christine var nemlig eier av halve Balterød som hun hadde kjøpt sammen med sin bror. Senere fikk Lars og Marthe Christine også kjøpt den an .dre halvpart av Balterød. De hadde 7 barn: Svend Larsen, Ole Ludvik, Oleane Marie, Helene Laurensen, Anders, Johanne Louise og Andrea Josefine.

(a) Svend Christian Larsen f. 21-7-1839. Han ble gift med Anne Petterdatter Heia f. 1837. Da de giftet sig flyttet de inn på Store Borge som hans bestefar lensmann Anders Svendsen hadde vert eier av. Det var jo egentlig hans far Lars som var berettiget til eiendommen, men han hadde jo Balterød og Svend overtok gården for 3400 sp. d. Men i 1885 den 16. desember solgte Svend Larsen Store Borge til Opplysningsvesenets Fonn for kr. 32000,- og gården skulle vere prestegård. Heie i Torsnes hadde vert prestegård for sognepresten, men denne gård ble nå solgt. Heie hadde vert sognets prestegård i flere hundre år. Da Svend Larsen hadde solgt Borge kjøpte han Kviberg, denne eiendom hadde han i bare noen få år da han solgte til Olaf Amundsen, og gården er fremdeles i denne families eie. Svend Larsen overtok da Heia etter sin svigerfar Peder (Per) Carlsen Heia og hustru. Anne og Svend Heia hadde ialt 10 barn.

1 Ole Svendsen Heia, 2 Lars Svendsen Heia, 3 Hans Svendsen Heia, 4 Anders Svendsen Heia, 5 Louise Marie Svendsen, 6 Pauline Christine Svendsen, 7 Carl August Svendsen, 8 Anders Herman Svendsen, 9 Marthe Otilie Svendsen, 10 Oleane Josefine Svendsen.

- Ole Svendsen Heia f. 1877 på Store Borge. Han ble gift med sitt søskendebarn Bolette Østerby f. 1877. Datter av Oleane og Ole Østerby. Ole Svendsen overtok Heia etter sin fars død. Det var 2 barn i ekteskapet nemlig:
 - Per Heia f. 1907. Agronom fra Kalnes. Tok over Heia etter sine foreldre. Ble gift med Solveig Halvorsen fra Årum f. 1915. Dessverre døde Per ganske ung, men Solveig har fortsatt driften sammen med sine 4 barn, en son og tre

døtre. Solveig Heia har solgt fra 125 mål jord til A/S Leca, men hun har jo fortsatt 275 mål jord igjen av eiendommen. Oleana Heia f. 1909. Hun ble gift med Hans Thorleif Havna fra Torsnes f. 10-2-1910. De bor i Gamlebyen og han har arbeide på De- No- Fa. De har 1 søn.

- Lars Svendsen Heia f. 1882. Underofiser, men var i mang år formann ved Borregård. Han var også bonde. Han kjøpte i sin tid Øvre Hvidsten av Thomas Skjøren. Lars Svendsen ble i 1905 gift med Anna Kviberg, datter av Simen og Louise Kviberg f. Hunn. De har 2 barn, Svend og Alfild.

Svend Svendsen f. 1907. Agronom fra Kalnes. Gift med Alfild Moum, datter av Gunne og Grethe Moum Årum. De har to sønner og to døtre. Svend solgte Hvidtsten og han overtok Kviberg etter sine besteforeldre Simen og Louise Kviberg. Svend Svendsen hadde 4 barn, 2 sønner og 2 døtre. Lars Gondrø f. 1931, ingeniør, gift. Thore f. 1934, har tatt over Kviberg etter sin fars død. Gift og har barn. Gunn Lisbet f. 1936, gift. Sidsil f. 1938, gift.

Alfild Svendsen f. 1905. Gift med Hoel, søn av lærer Jens Hoel på Kilevold skole og hustru Hanna f. Årum. Har barn.

- Hans Svendsen Heia f. 1884. Reiste som ganske ung til Amerika, men kom hjem og giftet sig med Magnhild Hunn f. 1885.

Datter av gårdbruker Johan Hunn og hustru Helga f. Hunn.

De drev med forpaktning i flere år bl. a. Herresfosser i Rakkestad. Senere kjøpte de Erte i Degernes. Solgte denne eiendom og de havnet i Oslo. Ansatt på Bjerke travbane. Har flere barn. Begge er nå døde.

- Anders Svendsen Heia f. 1886. Reiste som ung til Amerika men kom hjem og døde. Han var ugift.
- Louise Marie Svendsen Heia f. 5-10-1864.
- Pauline Christine Svendsen f. 13-10-1865.
- Carl August Svendsen f. 7-9-1867.
- Anders Hermann Svendsen f. 1869. Disse barn døde unge. Marthe Otelie Svendsen Heia f. 1871
- Oleana Josefine Svendsen Heia f. 22-2-1873. Begge disse var gift med Laurits Johnsen på Torsvik. Har flere barn etter sig.

(b) Ole Ludvik Larsen Balterød f. 5-11-1841, død som helt ung.

- (c) Oleane Marie Larsdatter Balterød f. 26-10-1842. Hun ble gift med Ole Johnsen fra Søndre Moum f. 23- 11- 1834, søn av Johan Olsen Søndre Moum og hustru Berthe Nilsdatter V. Moum. Ole var en tid men skilte lag, og han kjøpte gården Østerby på Byens Marker og han og hans familie tok navnet Østerby som familienavn. Oleane og Ole har 7 barn: Ole Østerby, Marie Kristine Østerby, Johan Østerby, Josefine Østerby, Bolette Østerby, Jens Østerby og Hans Østerby.
- i. Ole Østerby f. 1862. Han ble gift i Fredrikstad, hans kone het Klara. De bodde i mange år i Fredrikstad, men flyttet senere til Oslo og er mere ukjent.
 - ii. Marie Østerby f. 15-9-1864. Hun ble i 1886 gift med Hans Borge Han var sønnesøn av lensmann Anders Svendsen på Borge, og de var altså søskendebarn. De forpaktet i mange år gårder i Odalen og Østerdalen og de kjøpte til slutt Solien i Østerdalen. De solgte denne i 1938. Mange barn. Hans Borge døde i 1941 og Marie i 1946.
 - iii. Johan Østerby f. 1866. Han ble gift med Marie Halvorsdatter Wisur. De kjøpte da de giftet sig gården Kjølsund og drev der i mange år. De solgte gården og bygget sig hus på Grimstad. De hadde mange barn.
 - iv. Josefine Østerby f. 27-9-1872. Hun ble gift med kjøpmann Hans Danielsen Sellebak. De drev i mange år stor forretning på Sellebak og Dagny deres datter fortsetter forretning i sko og manufaktur. Hun er gift med Otto Sandersen. Josefine og Hans Danielsen har mange barn etter sig.
 - v. Bolette Østerby f. 1877. Ble gift med sitt søskendebarn Ole Svendsen Heia.
 - vi. Jens Østerby f. 1879. Underofiser og ansatt i politiet i Oslo. Reiste senere til Amerika. Døde i 1935. Ugift.
 - vii. Hans Østerby f. 21-3-1881. Han var den yngste av barna på Østerby, men det ble han som overtok etter foreldrene .Han ble i 1907 gift med Hansine Kviberg f. 24-1-1881 datter av gårdbruker Simen Kviberg og hustru Louise f. Hunn. Ekteskapet gikk overstyr, og Østerby ble solgt til Ragnvald Hanestad. Hans og Hansine giftet sig igjen, og de drev som forpaktere på Borge prestegård og på Hvidsten. De har barn:

Louise Østerby f. 3-1-1908. Hun ble den 28-3-1934 gift med gårdbruker Knut Knutsen Moum f. 14-4-1901 son av

gårdbruker Knut Anton Knutsen Moum og hustru Inga f. Andresen N. Moum. Louise og Knut har 2 døtre. Synnøve Knutsen f. 30-11-1935. Gift 1962 med Kjell Hystad f. 18-3-1936. Søn av gårdbruker Aksel Hystad og hustru Anna f. Kure. Gerd og Kjell forpakter Moum fra 1962. Samtidig forpakter de også Sondre Moum. De har 2 barn, Hilde f. 1964 og Knut Espen f. 1966.

Kari Lisbet Knutsen f. 14-2-1938. Gift med Gunnar Stabbetorp f. 4-9-1938. De har tatt over Stabbetorp etter hans foreldre. De har 3 barn: Gunn f. 1963, Britt f. 1966 og en søn f. 1967.

Ole Østerby f. 1910. Gift og bor i Enebak. Arbeider i Oslo, har 3 barn. Han har en liten eiendom i Enebak.

Solveig Østerby f. ? Hun ble gift med kjøpmann Gunnar Pedersen Hvidsten, driver kolonial på Hvidsten. 2 sønner.

(d) Anders Larsen Balterød f. 6-3-1846. Det var jo egentlig han som skulle hatt eiendommen Balterød ettersom hans eldre bror Svend hadde gård på Heia. Men Anders tullet sig bort, dårlig gift. Han ble gift med en svensk pike, Sara, og dette var nok ikke etter familiens ønske. De drev en omflakkende tilverelse, dels som husmann eller gårdsfolk. De havnet på Ulfeng. Enda er det en stue igjen på Ulfeng som kaldes for Sarastua. Anders døde på Ulfeng. Sara døde i Gamlebyen. Sara og Anders Balterød hadde 3 barn som er kjendt.

- Ludvik Balterød f. 1884. Han ble oppfostret hos sin tante på Balterød, og det var nok meningen at han skulle overta gården etter tante Johanne men han tullet sig bort og han gikk glipp av Balterød. Ludvik var en stor og kraftig kar, ja der var det krefter. Gift og har mange barn.
- Sofie Balterød f. Ca. 1885. Også hun var oppfostret hos tante Johanne på Balterød. Hun ble godt gift på Veum i Onsøy. Har flere barn.

- Olaf Balterød f. 1887. Han døde i 25 årsalderen. Ugift.

(e) Johanne Larsdatter Balterød f. 22-5-1848. Hun forble ugift og var hjemme og strevet for sine foreldre. Og da de døde var det ingen som kunne ta over gården, og det ble da til at hun fikk kjøpt Balterød. Johanne var et solid menneske, snill og gjestfri. Selv om hun ikke var gift hadde hun stor familie, barn fra hendes søsken

som hun tok sig av. Den første var vel Louise Karstensen Balterød. Hun var datter av Andrea fra hendes første ekteskap. Andrea ble enke og tante Johanne tok sig av Louise. Louise var en nøisom og arbeidsom kvinne, og det var nok hun som tok de tyngste tak på Balterød både ute og inne. Louise var ikke gift men hadde allikevel 2 døtre, Alfill og Andrea. De ble begge oppfostret på Balterød hos tante Johanne, begge ble gift. Louise døde på Balterød. Johanne var sykelig i mange år, led av leddgikt, men med Louise og en gårdskar gikk det. De var nøysomme, det var små fordringer. De levet av det gården kastet av sig.

Balterød gikk for å være en vannsyk og skrenn gård, det var små avlinger, men de slo sig gjennom. Da Johanne Larsen Balterød døde omkring 1920 ble gården solgt til Ludvik Syversen. Han var fra Kråkerøy og gift med Grethe Hystad, og det er deres son Syver Balterød som nå er eier.

- (f) Helene Laurensen Larsdatter Balterød f. På Balterød 14-9-1844 og hun døde på Torp 24-8-1924. Hun ble gift den 27-10-1865 med Kristen Olsen Torp f. 12-8-1824 døde på Torp 20 7-1911. Kristen var 20 år eldre enn Helene, men det gikk godt. Kristen Olsen hadde for vert gift med Inger Emelie Johansen Søndre Moum, datter av Johan Olsen Søndre Moum og Berthe Nilsdatter fra Vestre Moum. Inger Emelie døde i barselseng. Kristen Olsen hadde fått kjøpt Torp Mellem og her slo paret sig ned. Kristen var en dyktig gårdbruker, men han var også håndverker. Han laget møbler av alle slag, og det er enda mange møbler etter Kristen Torp i familiens eie. Han bygget opp alle huser på Torp det var alltid malt og velstelt på gården. Helene og Kristen har 3 barn: Josefine, Marie Louise og sønnen Ole.
 - i. Josefine Torp f. på Torp den 25-6-1868. Hun ble gift med Ole Hansen Kjølberg f. 27-2-1857. Han var søn av Hans Olsen Kjølberg og hustru Lene Sofie f. på Søndre Moum. Ole Hansen og Josefine bodde i mange. år i Solheimsvingen. Han drev agentvirksomhet og auksjonarius i mange år. De hadde 10 barn.
 - ii. Marie Louise Torp f. på Torp 30-11-1870. Hun ble gift med Ole Johnsen Søndre Moum f. 29-11-1869. Han var søn av John Moum og hustru Beate f. Østby. De tok over Søndre Moum da de giftet sig og drev denne gård i mange år helt fra han fikk skjøte i 1900 til 1951. Marie Moum døde på Moum 24-4-1948. Ole Moum døde. på Moum 14-2-1951.

Det ble økonomiske vansker for Ole Moum i 1930 årene, men Marie fikk igjen gården i sitt navn. Da begge var døde fikk sønnene John, Hans og Morten en slags rett til å drive i Marie Moums dødsbo. Men i 1968 fikk den eldste søn John Bernt Moum skjøte på gården. John Moum bortforpakter eiendommen til Kjell Hystad. Søndre Moum har vert i samme slekt fra 1801.

Marie og Ole Moum hadde 7 sønner:

- A. John Bernt Moum f. 2-8-1899. Gift med Ester Mass f. 18-9-1903. De har 1 datter. Marit f. 27-11-1922, gift med kjøpmann Eivind Linnes f. 30-7-1925. De har en datter Inger f. 6-5-1950.
- B. Kristen Moum f. 25-6-1900. Agronom fra Kalnes. Gift med Kitty Haugen f. 19-5-1901. Datter av Bolette og Karl Haugen Sellebak. Kristen er utdannet agronom fra Kalnes, har i mange år vert ansatt ved Hafslund Karbidfabrikk. Kristen og Kitty har 1 datter, Marie Bolette f. 22-9-1923. Gift med Ivar Karstensen f. 28-3-1920. Ansatt hos A/S Selmer. De har ingen barn, de bor hos sin far på Toppen. Kristen Moum har fått kjøpt Toppen til odel og eie. Toppen har en gang vert husmannsplass under Søndre Moum.
- C. Hans Moum f. 14-2-1902. Han har vert hjemme i all sin tid og drevet sammen med sine brødre, Johan og Morten. Ugift, syk.
- D. Johannes Moum f. 21-12-1903. Utdannet agronom fra Kalnes. Gift første med Alfhild Slettevold, datter av Hans Slettevold og hustru Marie f. Kolstad. Hun døde i barselsseng den 23-1-1937. Sønnen som overlevet var Arne f. 22 1 _1937. Han kom til sin tante og onkel Kitty og Kristen og ble oppfostret der. Arne Moum er utdannet ingeniør og er ansatt ved en fabrikk i Sverige. Han ble gift med Randi Bråthen Lisleby, og de har 2 døtre: Kari f. 1963 og Inger f. 1965. Randi er datter av gårdbruker Hans Bråthen Lisleby og hustru f. Skahjem. Johannes Moum giftet seg igjen med Grethe Hovland fra Råde f. 29 3-1913. De drev i mange år forpaktning i Idd. Men har nå kjøpt Skåra i Onsøy. Ingen barn i 2. ekteskap.
- E. Morten Moum f. 22-1-1906. Har vert hjemme og drevet sammen med sine brødre John og Hans. Ugift og sykelig.

- F. Asbjørn Moum f.19-S-190S. Ansatt ved Torp Bruk. Ble gift med Ragnhild Tørlien. Asbjørn døde i 1950 etter et kort ekteskap. Ingen barn.
- G. Helge Moum f. 10-3-1910. Døde som liten.
- iii. Ole Kristensen Torp f. 24-12-1872, døde på Torp den 16-12-1944. Han ble gift med Berthe Hansdatter Kjølstad f. 19-3-1875. Hun var datter av gårdbruker og skredder Hans Larsen Kjølstad og hustru Anne f. Glosli. De tok over Torp så de giftet sig. Ole var en rolig og sindig mann som drev sin eiendom godt, han var også håndverker og hadde sin hobby i verkstedet. Berthe var jo datter av en skredder og kunde faget, sydde det som skulle til både til mann og barn. Berthe døde på Torp den 1-10-1950. De hadde 5 barn: Hedvik, Aslaug, Olav, Bergleot og Harald.
- A. Hedvik Torp f. 30-6-1901. Gift med Sverre Bråthen f. 1901. De bodde i Oslo hvor han hadde sitt arbeide. Begge døde, barnløse.
- B. Aslaug Torp f. 4-5-1905. Gift med kjøpmann Jens Heie, han er på morssiden av Heieslekten fra Torsnes, f. 1906. De har 3 sønner: Arild, Åge og Ingar tvillinger. Alle 3 er ingeniører. Jens og Aslaug driver kolonial i Fredrikstad.
- C. Olav Torp f. 10-8-1908, agronom fra Kalnes. Gift med Agnes Ellingsen Laverød f. 15-7-1923. Hun er datter av gårdbruker Adolf Ellingsen Laverød og hustru Malene f. Begby. Agnes og Olav tok over Torp da de giftet sig. Det er i årenes løp blitt satt bort mange boligtomter, så eiendommen sviner inn. Olav Torp har deltatt mye i bygdas styre og stell, og likeledes i forskjellige organisasjoner. De har 2 sønner: Kristen og Erik.
- Kristen Torp f. 27 8-1948. Student. Lærer ved ungdomsskolen i Borge, gift med Turid Tveter, Tveter, Onsøy.
 - Erik Olav Torp f. 5-9-1952. sjåfør.
- D. Bergleot Torp f. 10-8-1908. Gift med Birger Heie f. 8-11-1907, søn av Anton Heie og hustru Marie f. Mikkelsen Holm. De bor i Oslo og har 3 barn: Tove f. 1940, Inger Marie f. 1937 og Harald 1947.
- E. Harald Øivind Torp f. 27 9-1912. Teknikker og de bor i Fredrikstad. Gift med Åse Fallet f. 2-3-1920. De har 4 barn: Grethe Louise f. 1945, Ole Henrikk f. 1947, Roald f. 1954 og Arild f. 1959.

(g) Andrea (Alla) Larsen Balterød f. 12-10-1856. Hun var gift 2 ganger først med August Karstensen - 2 barn. 2. gang med gårdbruker og kjøpmann August Andresen N. Moum. Døde på Moum 1924. August Andresen var f. i Trøgstad den 24-4-1840. Han kom til Torp i ung alder og tok til med Handel. Han hadde også vært gift før, med Oline Thorkildsen fra Hafslund f. 6-10-1837 og død 1881.

Hadde 3 døtre i dette ekteskap:

- i. Inga - gift med Knut Knutsen Moum den 14 9-1889. Knutsen var gårdbruker på Vestre Moum og hadde tatt over eiendommen i 1866 etter sine foreldre. Knut Knutsen var f. 10 8-1861 - døde på Moum 12-7-1938. Inga var født 30-10-1870 - døde på Moum den 30-12-1947.

De hadde 9 barn:

- A. Asta Oline, f. 23-5-1890 - gift med Petter Ludvik Hystad. De kjøpte Haslem i Rakkestad, 4 sønner.
- B. Borghild Christina Knutsen f. 25-3-1892 - Gift. Ths. Mathisen Lisleby. De har 2 sønner.
- C. Aslaug Karine Knutsen f. 10-7-1894 - Gift med Jørgen Kjølrsrud fra Vestfold. Han var gårdbruker og tok over eiendommen Kjølrsrud etter sine foreldre. Ingen barn.
- D. Kaia Ingebjørg f. 14-5-1896 - Gift med Ove Bartholdsen. Banksjef i Borge Sparebank. 1 søn.
- E. Arthur Klaumann Knutsen f. 10-9-1898 Gift med Ragn .hild, Haugsten. De kjøpte Bodal i Rakkestad. 1 datter og 1 søn.
- F. Knut Arnold Knutsen f. 14-4-1901. Gift med Louise Østerby. De tok over vestre Moum i 1934 etter hans foreldre. 2 døtre.
- G. Eyolf Andre Knutsen f. 5-11-1904. Gift med Hedvik Johnsen Glemmen. Forpakter prestegården i Borge. 1 datter og 1 son.
- H. Asbjørn Åge Knutsen f. 30-8-1910 - Gift og bor i Kristiansand. 1 son og 3 døtre.
- I. Elsa Synøve Knutsen f. 30-10-1910? - Gift med Bernt Bolin. De har 1 datter Ingrid.

- ii. Anette Andresen Nordre Moum f. 2-4-1868. Hun ble gift med gårdbruker Engebret Johnsen Lilleborge f. 23-6-1845. Døde på Lilleborge 14-2-1933. De hadde 3 barn:

- Louise f. 1893. Gift med Harald Haugen Skjerviken f. 1894. De har 1 datter og 1 søn.
- Oline f. 1905. Utvandret til Amerika og ble der gift med Dåe. De har flere barn etter sig.

- John Lilleborge f. 14-5-1897. Gift med Elisabeth Torp f. 1903.
De har 2 barn - 1 datter og 1 søn.

iii. Olga Andresen f 1882. Gift med Gustav Lund, Sarpsborg. De har 1 søn og 2 døtre.

I sitt 2. ekteskap hadde August Andresen 9 barn:

i. Jens Andresen f. 1884. Han var hjemme på gården i mange år.
Gift med Gudrund Fredriksen Hvidsten. De tok over Nordre Moud, men solgte den igjen til broren Ove Andresen. De hadde 6 barn. De bodde den siste tid, på Greaker.

11. Anna Andresen f. 1887. Gift med Laurits Torp - (poleti). De hadde 1 datter og 1 søn. Bodde på Torp.

iii. Johannes Andresen f. 1889. Han reiste til sjøs. Døde ung.

iv. Harald Andresen Moud f. 1890. Gift med Margit Vartdahl. Han var underofiser og tekniker. Drev en maskinforretning i Kristiansand. Barnløse.

v. Eugenie Andresen f. 1891. Døde som liten.

vi. Kristinie Andresen f. 1894. Gift med Ranårn, Sellebak. De reiste til Amerika. De har flere barn. vii. Qve Andresen f. 1895. Døde som liten.

viii. Ove Andresen f. 1896. Gift med Bodil Humlekjer. De tok over Nordre Moud etter hans foreldre. 1 søn.

ix. Lars Andresen f. 1900. Gift og har 1 datter og 1 søn. Bosatt i Halden.

3. Ingeborg Andersdt. Borge f. 18-1-1817. Hun ble gift med Hans Andreasen Ophus. De hadde antagelig en av Ophusgårdene. Ingeborg døde i ung alder. Antagelig solgte han Opphus, for han var de siste leveår på Glosli hos sin datter Johanne.

Ingeborg og Hans hadde bare en datter og hun het Johanne Hansdt. f. 23-6-1856. Hun døde på Glosli i Torsnes 5-9-1938. Hun var oppfostret hos sin tante og onkel på Holm, Jens Lind og hustru Ellen.

Johanne ble gift med gårdbr. Nils Glosli f. på Glosli den 9-12-1856. Døde på Glosli den 28-3-1938. Han var son av gårdbr. Sven Glosli og hustru. Nils tok over Østre Glosli etter sine foreldre.

Det var forresten 2 Østre Glosli gårder. Men den ene er nedlagt og jora solgt dels til Heieren og dels til Glosli. Østre Glosli er en gammel slektsgård som kan føres tilbake flere hundre år.

Både Johanne og Nils Glosli var 2 prektige mennesker. Hjelpsomme og gjestfrie, og aktet av sine sambygdnings - De hadde 5 barn: Svend, Hans, Ingeborg, Georg og Grethe.

- (a) Svend Glosli f. på Glosli 1884. Døde på Glosli i 1963. Han ble gift med Olga Heieren f. 1885. Hun var datter av gårdbr. Otto Olsen Heieren og hustru Maren f. Nilsen Heieren. Olga og Svend tok over Glosli og de kjøpte senere også nabogården Stubbene. Det var nok Svends mening at hans 2 sønner skulle ha hver sin gård, men dette ble nektet av landbr. styret i fylket. Olga døde ganske ung i 1924.

Svend var enkemann i mange år, men drev fremdeles gården til han overdrog til sin eldste søn. Hadde 2 sønner Odd og Arne.

- Odd Glosli f. 1918. Er militær utdannet (major i hæren). Odd Glosli ble gift i 1947 med Liv f. Sandberg. Han bor ikke på Glosli. Eiendommen har han forpaktet til sin bror Arne. Deres barn: Eva f. 1948, Anne f. 1952 og Svend f. 1955.
- Arne Glosli f. 1921. Gift fra Refshal. Forpakter både Glosli og Stubbene av sin bror. Har flere barn.

- (b) Hans Glosli f. 1889. Han druknet som 17 åring i Neskilen 1906.

- (c) Ingeborg Glosli. f. på Glosli 1892. Hun ble gift med Ole Weel fra Råde, f. 1889. Søn av gårdbr. Jeremias Weel Kiil i Råde og hustru Grethe f. Heieren.

Jeremias kjøpte Kiil i 1894 av Anton Sundby. Ingeborg og Ole tok over Kiil i 1923. De har 4 barn: Jens, Nils, Grethe og Knut. Det er sønnen Jens Weel som har tatt over Kiil. Gift og har barn. Nils Weel f. 1918 Gift med Helene Strømshaug, og de har tatt over Strømshauggårdene. Har flere barn. Helene var datter av Nils Strømshaug og hustru Anna. Grethe Weel f. 1920. Knut Weel f. 1924. Veterinær og ansatt ved Østfold Slakteri. Gift og har flere barn.

- (d) Georg Glosli f. på Glosli den 17-11-1895. Agronom fra Kaines. Han kjøpte omkring 1929 eiendommen Skalle av Ludvik Skalle, og drev der i mange år.

Georg Glosli ble gift med Marie Ulfeng f. 1903. Datter av gårdbr. Petter A. Ulfeng og hustru Oleane f. Roppestad. De har bare 1 datter. Marit f. 1932. Gift med Ivar Nybøle f. 1931. De tok over

Skalle i 1959. Ivar var i flere år lærer i Torsnes og Borge. Nå sekretær i Østfold Senterparti.

Marit og Ivar har 4 døtre: Karin f. 1956, Kjersti f. 1967, Hanne f. 1959 og Birgit f. 1964.

- (e) Grethe Glosli f. 1899. Hun ble i 1922 gift med Bjarne Dahl Holm f. 1891. Millitærutdannet og løytnant, og aktiv i mange år. De kjøpte i sin tid eiendommen Grimstad etter Jens Jørnsen Grimstad og de bosatte sig der. Deres eldste son har nå overtatt Grimstad. Grethe og Bjarne bygget sig hus på Vestre Glosli og flyttet dit. Bjarne Dahl døde i 1972.

4. Petter Andersen Borge f. 28-1-1819. Døde som barn.

5. Ellen Thorine Andersen Borge f. 24-2-1822. Hun ble gift med Jens Lind Holm f. 10-1-1829. Han var f. på Skallegård av foreldrene Jørgen Christensen og hustru Oleane f. Holm. Jens Lind hadde gått underofiserskolen og var i sin tid aktiv millitær. Han tok også navnet Lind. Han overtok Holm etter sine besteforeldre. Jens Lind Holm døde på Holm 7-8-1910. Ellen Thorine døde på Holm 1 1897. De hadde bare 1 datter:

Oleane Lind f. 22-11-1867. Hun døde på Holm den 23-8-1915. Hun ble gift med Hermand Hansen Stubbene f. 13-2-1863 og døde på Holm den 11-3-1947 Han var søn på Stubbene av Hans og Anne Stubbene. Hermand hadde vert en tur i Amerika, men kom hjem og det ble giftermål og han flyttet til Holm.

Og Jens Lind overdrog eiendommen til sin datter og svigersøn. Eiendommen Holm er fremdeles i familiens eie.

Hermand skrev sig for Hermand H Holm. Han var meget benyttet i bygdas styre og stell, og det var en drivende kar. Ny driftsbygning ble bygget og restaurering av den gamle hovedbygning, så Holm ble og er en staselig gård. Oleane og Hermand hadde mange barn, men hun døde forholdsvis ung. Hermand giftet sig 2. gang med enken Walborg Holdt. Hun hadde flere barn fra sitt første ekteskap, og hun fikk også 3 barn med Hermand, så her var det flere slags onger, og det var mange.

Hermand kjøpte i sin tid også Vest-engen ved Talbergsundet. Denne eiendom hadde en gang tilhørt Skjeberg, og vel hørt under Talberg. Det var bro over Talbergsundet, den ble revet da det ingen var til å vedlikeholle den.

Den eldste søn av første ekteskap, Halvtan Linn Holm har overtatt Holm f. 1899. Han er ugift, men er sammen med et par søstre.

Som før nemnt var Jens Lind fra Skallegård, for noen år siden ble Skallegård overtatt av sønnen Ole Skallegård Han overdrog igjen eiendommen til sin kone Johnny f. Talberg.

Johnny og Ola Skallegård hadde ingen barn. En dattersønn av Jens Lind tok Skallegård igjen på odel, og Ragnar Lind Jensen er nå eier av Skallegård. Han er musikløytnant i Brigademusikken i Halden. Er gift men barnløs.

6. Petter Ludvik Andersen Lilleborge, f. 28-8-1820 på Borge. Søn av lensmann Anders Svendsen og hustru Johanne Larsdt. Wisur. Han ble gift den 4-11-1842 med Inger Marie Haraldsd. Hunn f. 3-1-1820.

Da de giftet sig overtok de Lilleborge, denne eiendom hadde hans far slått til sig ved auksjon. Lensmann hadde brukelig pant, og da vilkårene ikke ble oppfylt slo han den til sig. Inger Marie døde forholdsvis ung, hun døde på Lilleborge den 6-1-1856, bare 38 år gammel. Inger Marie var datter av gårdbr. Harald Jensen Hunn og hustru Helene Petterdt. Nålem.

Fra folketelling i Borge i 1865 er Lilleborge beskrevet slik: Eier, gårdbr. og husbond Petter Ludvik Andersen, 45 år. Han har følgende barn:

- Svend Pettersen - 23 år, hjemme og hjelper sin far. Ugift.
- Helle Louise Pettersdt. 19 år.
- Anne Kristine Pettersdt. 15 år.
- Johanne Pettersdt. 13 år.
- Hans Petter Pettersen 9 år.

En tjenestepike Marie Olsdt. 46 år, 1 tjenestegutt Martin Olsen 19 år.

På gården er det 3 hester, 11 kuer, 8 sauer og 1 gris. Det dyrkes 8 tønner poteter, 1/2 tønne hvete, 2 tønner bygg, 1 og 1/2 tonne rug og 17 tønner havre. Gården har matrikelnr. 11 a. Som det framgår av dette hadde Inger Marie og Petter Ludvik 5 barn, han sat med gården i mange år som enkemann.

- (a) Svend Edvart Pettersen f. 1842. Døde på Lilleborge 1903.

Han overtok Lilleborge etter faren og drev fram til sin død. Svend var gift med Sofie Johansen, hun var svensk men det var en dyktig og arbeidsom kvinne. De hadde ingen barn. Sofie så sig ikke istann til å fortsette gårdsdriften etter mannens død. Eiendommen ble solgt ca. 1905 til brødrene Johannes og Johan Slettevold. Brødrene drev en tid sammen, men tilslutt tok Johan over for egen regning.

Lilleborge er fremdeles i familien Slettevolds eie og eier er Einar Slettevold. Enken Sofie flyttet til Torpeberget til sin bror Aron Johansen og stelte for ham. Hun døde på Torpeberget.

- (b) Helle Louise Pettersdt. Lilleborge f. 24-1-1846. Hun var endel hjemme og forestod husholdningen for far, men omkring 1873 ble hun gift med Ingebert Martinsen Hunn, søn av Martin Jensen Hunn og hustru Malene Engebretsdtr. Lilleborge f. 1820 begge to. Da de giftet sig overtok de Hunn etter hans foreldre, men desverre døde Ingebret ganske ung og Louise sat igjen med 3 småjenter. 1 søn døde som liten. Dette så ikke bra ut for Louise, men hun tok kampen opp og sammen med en gårdsgutt og sine døtre drev hun gården i mange år. Men at det mange ganger var smått, og dårlig med kontanter er det ingen tvil om, men Louise klaget aldrig. Blid og fornøyet. Et godt menneske. Hun døde på Hunn i 1932. Louise hadde 3 døtre: Malene, Johanne og Inger.

- i. Malene Hunn f. 1875. Døde på Hunn ca. 1940. Malene tok over Hunn i 1915. Hun var en modig kvinne. Krefter og arbeidsvilje manglet ikke og hun satte også spor etter sig på Hunn. Både driftsbygningen og hovedbygningen var så og si falleferdige da hun tok over, men Malene satte sig som mål å reise nye huser og hun nådde sitt mål. Det ble vakre og solide bygninger på Hunn som lyste godt opp i bygda. Det ble en prektig gård.

Malene var ikke gift da hun tok over Hunn, men hun giftet sig senere med sin mangeårige gårdsbestyrer Albert Brandstorp f. 1884. Død 1965. Albert var en dyktig mann og han har nok mye av æren både den bebyggelse som ble til og forbedring av eiendommen. Men det var Malene som bestemte og hun var eier. Så og så vil jeg ha det, og så ble det også.

Det var jo oppgangstider da Malene tok over Hunn, men hun var forretningsmenneske til fingerspidsene og hun

kunne gjøre alt i penger. Sparsomhet og arbeide var hendes motto, ikke noe sløseri. Men Malene var et godt menneske. Snill og gjestfri. Altid blid og vennlig. Desverre hadde de ingen barn og da Malene var død, og det skulle gjøres opp, var det skrevet slik at Albert ingen rett hadde til Hunn, og han ble avspist med en runn liten sum, og måtte reise fra Hunn.

Albert kjøpte sig et lite hus ved Skjeberg st. men han døde på gamlehjemmet i Skjeberg i 1965. Den siste tid av sin levetid var Malene Hunn sykkelig, og denne virkelystne og strevsomme kvinne måtte gi opp.

Da hun døde ble gården først solgt til Olav Lilleby Begby. Men senere fikk Engebret Grårud skjøte, han var odelsberettiget til Hunn. Han er nå eier.

- ii. Johanne Hunn f. på Hunn den 10-1-1878. Døde den 19-9-1966, og hun ble gravlagt den 24-9-1966 på Borge kirkegård. Johanne var utdannet meierske og var ansatt som meierske på forskjellige steder. 1 1914 ble hun gift med Olaf Grårud f. 1880. Han var søn på Grårud, en liten gård på ca. 45 mål innmark, men Olaf var en driftig kar. Tok sig arbeide utenom bl.a. som stenkjører eller hva som faldt sig inn, og de klarte sig bra. Men Olaf ble syk og døde i 1923. Johanne sat tilbake med 2 små gutter, den samme skjebne som hadde rammet hendes mor.

Ja, Johanne sat tilbake på en liten og skral gård, hvordan skulle dette gå, hun kunne vel ikke klare å livnære sig på dette småbruk. Men det klarte Johanne, hun klarte å få fram sine 2 sønner til voksne mennesker. Dette klarte hun med sitt mot, sin arbeidsvilje og fremforalt nøysomhet. Her ble ører lagt sammen så det ble kroner. Alt måtte utnyttes så det ble penger. At det mange ganger var trangt det sier sig selv, men Johanne klaget aldrig. Hun kunne ha grunn til å klage. Liten og dårlig eiendom. Dårlige hus. Dårlig vei. Ulendt og mange ganger ufremkommelig især vinter og høst og vår. Det var lang vei fra hovedveien og opp gjennom Grårudfjella vinterstid i snøfokk og sludd. Noen brøytebil var det ikke tale om, det var å ta sig fram som de best kunne.

Johanne hadde som regel 2 kuer og hun leverte melk til Gamlebyens meieri, men melken måtte bringes til Ulfeng hvor det var kjørelag, men melken måtte bringes til Ulfeng morgen og kveld, snakk om slit og om tålmodighet. Men melken var kontanter så denne inntektskilde måtte passes. Johanne hadde hest og denne ble nok brukt, men den skulle Seles og spendes for og gjennom denne berg og dalbane var det ikke godt å balansere et lite melkespann med noen få liter melk oppi. Som regel tok ho spannet på aksla og brukte bena.

Johanne drev også med høner og litt grønsaker og blomster. Sine varer brakte hun til Gamlebyen og solgte på torvet der. Hver lørdag var hun i Gamlebyen enten kjørende eller gående med sine varer. Det var å stå på torvet til langt ut på dagen så var det å handle husholdningsvarer og så ta fatt på den ulendte vei over Grårudfjella og hjem.

Det er nok adskillige tunge bærer Johanne har båret til og fra Gamlebyen i sitt lange liv på Grårud. Dette er noe til innsats av en kvinne. Det er morskjærlighet. Johanne ville ikke reise fra Grårud. Hun ble tilbudt å flytte til Hunn på sine gamle dager, Hunn lå jo mye mere sentralt til, men hun avslog tilbudet.

Som nemt døde hun den 19-9-1966. En trofast sliter ble lagt til hvile.

Johanne har 2 sønner, Engebret og Johan.

- Engebret Grårud f. 15-7-1915. Utdannet agronom. Ble gift med Margit Sandersen Sellebak. Han har drevet transportforretning. Han overtok Hunn, der var det store sandforekomster, han har solgt mye sand derfra til bedrifter og nyanlegg. Driver også langtransport.

Eiendommen Hunn har han systematisk drenert, men han bort forpakter jora. Forpakter er Gunne Torp. Margit og Engebret har 1 son og 1 datter:

Erik Grårud f. 1943. Sjøfører i sin fars transportforretning, gift og har 1 søn. Thorund Grårud f. 1951. Kontordame. Ugift.

- Johan Grårud f. 18-10-1917. Utdannet agronom. Han tok over Grårud men fandt vel ut at det ikke var levelige vilkår på dette småbruket. Gikk over i poletiet, og er ansatt i Fredrikstad Poleti. Men han driver også Grårud ved siden av. Gift med Inger f. Mathisen fra Fredrikstad. De har 2 sønner, Morten og Jørn. Begge skoleelever.

Det er nå blitt mye bebyggelse i nærheten av Grårud, så nå er det fremkommelig vei. Johan har restaurert husene.

iii. Inger Hunn, den yngste av døtrene på Hunn f. 27-3-1881. Hun døde på Begby den 24-11-1948. Hun ble i 1907 gift med Andreas Begby f. 5-6 -1875. Døde på Begby den 15-11-1947. Han var son av gårdbr. Syver Andreasen Begby f. 23-3-1847, døde. i 1929 og hustru Agnes Widding Laverød f. 16-11-1849, død 1926.

Hun var datter av stortingsmannen Johan Ludvik Widding og hustru Malene Andersdt. Borge.

Andreas Begby var f. på Begby og var odelsgutt, og da de giftet sig i 1907 overtok de Begby.

Inger og Andreas var to elskverdige mennesker, gjestfrie og gode. Det var en fornøyelse å komme til Begby. Der var det hygge og varme. De var aktet og avholdt av alle.

Andreas Begby var mye med i bygdas styre og stell, i formannskap herredstyre, skolestyre og i utallige utvalg. Solid og grei.

Hans rolige og praktiske innlegg ble alltid hørt. De var begge flinke og arbeidsomme og som tok godt vare på alt. De har 2 døtre, Louise og Agnes:

- Louise Begby f. 24-1-1910. Hun ble gift med Olav Lilleby f. 6-8-1910. Utdannet agronom. Søn av Hans Lilleby og hustru Olga f. Omland. Louise og Olav har tatt over Begby etter hendes foreldre. De har 2 sønner, Hans Andreas og Odd. Hans Andreas er agronom og ansatt i Østfold Slakteri. Odd er landbr. kandidat. Begge er gifte.
- Agnes Begby f. 1911. Hun ble gift med Laurits Johnsen Glemmen. De overtok hans fars gård Glemmen da de giftet sig. Han var søn av kontorsjef i Glemmen John Johnsen og hustru Johanne, f. Hansen. Laurits døde

forholdsvis ung, og det er eldstesøn John som er eier av Glemmen. Han er gift Søland.

(c) Anne Kristine Pettersdt. Lilleborge f. på Lilleborge den 8 9 1850.

Døde på Kjølstad den 11-2-1940. Hun ble i 1877 gift med gårdbr. Olaus Kolstad Kjølstad f. i Tune den 5-12-1839. Døde på Kjølstad den 23-10-1911. Anne Kristine var en statelig og myndig dame, og hun passet godt inn i miljøet på den store gård Kjølstad. Hun var avholdt for sin godhet både blandt sine sambygdinger og folk hun hadde under sig. Det var alltid en stor husholdning på Kjølstad, og hun var en dyktig og god husmor.

Olaus Kolstad var fra Kolstad i Tune. Det var hans far som i sin tid kjøpte begge Kjølstad gårdene og likeledes Sandem. Per Kolstad måtte jo være en formuende mann ettersom han kunne gjøre sådanne gårds kjøp. Det gikk rykter om at stortyven Ole Høyland ofte overnattet og hadde tilhold på Kolstad når han var på frifot, men ofte var han jo fengslet. Kolstad i Tune lå jo nokså avsides til, så her var han sikker.

Ryktene gikk ut på at det ble penger igjen etter mestertyven. Det var ihvertfald rykter og folkesnak. Da Per Kolstad kjøpte Kjølstad fikk sønnen Olaus Øvre Kjølstad og en annen søn Anton Kolstad den nedre eiendom.

Øvre Kjølstad ligger høyt og fritt, god utsikt til alle kanter. Olaus Kolstad var en flink bonde, en dyktig husdyrmann. Han fulgte godt med på alle områder, og var heller ikke redd for å prøve nye metoder. Han hadde alltid en stor og ytedyktig besetning og hadde alltid mye melk etter forholdene dengang. Han vedlikeholdt sin besetning ved å kjøpe inn kalver og okser fra andre gode besetninger, og han hadde et mønsterfjøs. Melken leverte han til Torp meieri og hver morgen i mange år drog han melken selv til meieriet. Han drog sin melk på en hånd kjerre. Det var jo helst om sommeren han drog melken, hestene skulle spares til annet arbeide.

Olaus var av den gamle skole, han tok vare på alt, ingenting ble overlatt til tilfeldigheter. Han deltok alltid selv i arbeidet på gården. Lun og rolig og med en god innsikt i alt. Olaus hadde et godt smil og et godt ord til alle og han var godt likt som arbeidsgiver. Det er nok adskillige tusen liter melk denne trauste bonde har dratt til Torp meieri i tidens løp.

Øvre Kjølstad var egentlig 2 gårder, men den ble slått sammen og ble dreven under ett. Olaus bygget en stor og moderne hovedbygning, og som enda ruver i landskapet, et minne om Olaus Kolstad.

Anne og Olaus førte et gjestfritt hus, her var alle velkommen og ingen ble støtt ut. Olaus var en hjemmets mann, han blandet sig nødig bort i det kommunale styre og stell i bygda. Han hadde nok med sitt eget gårds og husdyrstell, men så var det også en vellstelt eiendom.

Anne og Olaus hadde 6 barn: Peder Ludvik, Marie, Harald, Johannes, Ole, og Arnt.

- i. Peder Ludvik Kolstad f. 1878. Døde som statsminister den 5 mars. i 1932. Peder Kolstad hadde middelskoleeksamen. Agronom fra Kalnes, også Høyskolen på Ås. Han ble i 1905 ansatt som lærer ved Kalnes landbr. skole. Han steg hurtig i gradene, og allerede i 1912 var han skolens bestyrer etter Knut Døhlen.

Peder Kolstad var en meget begavet mann. En ualmindelig dyktig skolemann, en mann det stod respekt av på alle områder. Var real i all sin ferd, her var det ingen forskjell. Hadde Kolstad gitt en ordre så ble den også utført. Han snudde sig aldrig for å se etter, han visste at ordren ble utført. En sjelden mann. Det var jo ikke til å unngå at en sådan mann ble belagt med mange hverv både i bygda Tune og i fylket, og ikke minst i landbr.organisasjoner og også i det politiske liv. Da Bondepartiet i 1921 ble en realitet ble han valgt til stortinget, og dette endte med at han i 1931 dannet regjering og ble statsminister.

Kolstad sparte sig aldrig, undte sig ikke hvile. Det var møter på møter, det var dårlige tider og alt dette forer med sig. Dette tok på kreftene selv for en kraftig og sterk mann som Kolstad var.

Kolstad ble syk og døde uventet den 5. mars 1932. Det ble et stort savn etter Peder Kolstad. Kolstad ble i 1905 gift med Ingrid Mathisen, hun var datter av verkseier Hans Mathisen Sellebak og hustru Kristine f. Borge. De var f. henholdsvis 1860-1933. og f. 1858 -1941.

Ingrid og Peder Kolstad har 3 sønner: Olav, Per og Ragnar.

- Olav Kolstad f. 1906. Praktiserer som doktor i Sarpsborg. Gift og har flere barn.
 - Per Kolstad f. 1909. Høyesterettsadvokat og har sin praksis i Fredrikstad. Gift med Lill f. Klemsdahl, barn.
 - Ragner Kolstad f. 1912. Fengselsinspektør. Gift og har barn. Bor i Oslo.
- ii. Marie Kolstad f. 1880, døde på Kolstad 13-2-1966. Hun ble gift med Hans Slettevold f. 1879. Agronom fra Kalnes. Son av Ole Petter Slettevold og hustru. De forpaktet i mange år Skjeberg prestegård, men kom til Lilleborge. De havnet tilslutt i Gamlestua på Kjølstad. De hadde 5 barn: Iver, Alfild, Kirsten, Morten og Svend.
- Iver Slettevold f. 1909. Agronom fra Kalnes. Han tok over Slettevold etter sin onkel Johanns død i 1946. Gift med Olga f. Sandvold. Barn: Kirsten f. 1933, Berit f. 1935. Anne f. 1945 og Hans f. 1953.
 - Alfild f. ?? Hun ble gift med Johannes Moum f. 1903. Son av Ole. J. Moum (Søndre) og hustru Marie f. Torp. Alfild døde. ganske ung. Hun fikk en son Arne. f. 1937. Han kom til Toppen til sin onkel og tante Kristen og Kitty Moum. Arne er ingeniør og har god stilling i Sverige. Gift med Randi Bråthen fra Lisleby, datter av Hans Bråthen og hustru Gina f. Skajem. De har 2 døtre og en søn.
 - Morten Slettevold f. 1910. Underofiser. Ansatt i poletiet i Oslo. Gift, men ingen barn.
 - Kirsten Slettevold f. ? Gift og bor i Sverige. Barn.
 - Svend Slettevold f 1922. Ugift. Gartner.
- iii. Harald Kolstad f. 1882. Utdannet lege og har hatt praksis i Tønsberg. Distrikslege i Vestfold. Han ble gift med Marie Mathiesen f.? Døde i 1956. Marie var datter av disponent Hans Mathiesen og hustru Kristine f. Berge - Sellebakk. De bosatte sig på Nøtterøy. Harald var en dyktig lege. Godt humør og likt av alle. De har ingen barn.
- iv. Johannes Kolstad f. 1884. Teknikker. Han begynte også som bonde men gikk over til verksmester på Kalnes, og senere som bestyrer ved elk. verk i Vestfold. Han ble gift med Klara Kjølberg, hun var datter av Andreas Hansen

Kjølberg og hustru. De har 2 sønner Arne og Knut. Arne Kolstad f. 11-8-1908. Utdannet militærkaptein. Tømmersjef ved Torp Bruk. Gift med Randi Kjølberg. Har 3 sønner. Knut Kolstad f. 1910. Agronom fra Kalnes. Har eiendom i Vestfold. Johannes Kolstad var gift 2 gange.

- v. Ole Kolstad f. 26-6-1886. Døde på Kjølstad i 1961. Ole var agronom fra Kalnes. Han var hjemme endel år og drev sammen med sin far. 1 1911 forpaktet han Kjølstad og etter farens død ble han eier.

Ole Kolstad ble i 1911 gift med Walborg Mo fra Berg f.

1887. Hun var datter av Simen Jensen Mo og hustru Josefine f. Borge.

Ole Kolstad var som sin far en utpreget bonde, dyktig i såvel jordbruk som i husdyrstell. Hadde god besetning og mye melk. Grøftet og forbedret eiendommen. Uthusene brandt ned i 1923, men en ny og tidsmessig driftsbygning ble oppført. Walborg og Ole var to gode og trivelige mennesker, aktet og avholdt av alle. Det var et gjestfritt hjem på Kjølstad. De har 4 barn: Olaus, Gerd, Åsmund og Inger Johanne.

- Olaus Kolstad f. 1912. Han var i flere år i Oslo som ekspeditør i Felleskjøpets maskinavdeling, men ble senere ansatt som vaskerimester i Råde Vaskeri. Gift med Solveig Ellingsen Stordal, datter av Elling Ellingsen og hustru Dagny f. Dahl. De bor i Råde og har flere barn.
- Gerd Kolstad f. 1916. Gift med gårdbr. Lars Mork på Torp gård, Lisleby. Søn av disponent Finn Mork og hustru Sigge f. Pettersen. De overtok Torp gård på Lisleby etter hans foreldre da de giftet sig i 1940. Har 3 døtre.
- Åsmund Kolstad f. 1918. Agronom fra Kalnes. Han overtok Kjølstad først som forpakter og senere som eier. Han ble gift med Asbjørg Karstensen, datter av Sverre Karstensen Heia og hustru Tonny f. Halvorsen. Asbjørg og Åsmund er solide og flinke folk. 1 datter og 1 søn.
- Inger Johanne Kolstad f. 1932. Hun ble gift med Jens A. Skjelin f. 1919, søn av Martin Skjelin og hustru

Marie f. Borge. De har tatt over Borge etter hans foreldre. De har 2 døtre. De gamle uthus var ubrukelige, Jens har bygget en ny og moderne driftsbygning. Flinke folk.

- vi. Arnt Kolstad f. 1889. Utdannet lege og var i mange år lege i Horten, var samtidig marinelege. Var gift med Lillemor fra Oslo. De var bosatt i Horten og har 2 barn. 1 datter og 1 son. (d) Hans Pettersen (Tegneby) f. på Lilleborge 1856. Agronom fra Kalnes. Han var i flere år forvalter på Thorsø herregård, kom senere til Skjeberg prestegård som forpakter. Hans Pettersen ble gift med Karen Tegneby f. 26-1-1863. Hun var datter av Ole Nilsen Tegneby og hustru Anette Johannesdt. Sandbek f. 5-7-1838-1871.

Karen og Hans var endel år bestyrere på Sandbek pleiehjem. Men så kjøpte de Tegneby av hendes foreldre og de bosatte sig der. De kjøpte også senere Berger, en naboeiendom, så de fikk en riktig storgård. Berger er senere solgt til Wold.

Hans Pettersen var en alsidig og dyktig mann, og han ble også meget benyttet i Bygda. Han var i mange år bestyrer for prestegårdsskogene her i distriktet. Hans Pettersen døde på Tegneby 1939. Karen Pettersen døde på Tegneby i 1941.

De hadde 3 barn: Petter, Anette og Emilie.

- i. Petter Tegneby f. 1894. Utdannet agronom vistnok fra Follo. Han var ute som agronom på flere gårder inntil han overtok Tegneby, først som forpakter og senere som eier. Petter Tegneby var en dyktig bonde og husdyrmann, men han hadde også stor interesse for skogen. Det var jo endel skog til Tegneby, og denne stelte han godt. Han hadde egen sag og skar tømmeret selv. Var også en flink mekanikker.

Naboeiendommen Berger ble i sin tid kjøpt av Hans Pettersen og ble drevet sammen med Tegneby. Berger ble senere solgt fra ikjen og tilhører nå Jens Borge Vold. Petter Tegneby var gift 2 ganger. Forst med Karen Olsdt. svæe Degernes f. 24-1-1893. Døde i 1924. Hadde med hende 6 barn. 2. gang ble Petter gift med Gudrun Bakke f. 4-11-1894. Hun var datter på Bakke i Ingedal, og hun fikk 3 barn. Ialt var det 9 barn. Petter Tegneby døde på Tegneby

1963. Hilda, Asta, Hans, Asta, Karin, Katrine, Marthe Anette og Inger.

- Hilda Margrethe Tegneby f. 13-7-1917. Gift med Arne Hansen Sønsterød Hesthaugen f. ? Ingen barn.
- Asta Katrine Tegneby f. 20-6-1915. Død 1920.
- Hans Olav Tegneby f. 5-10-1919. Agronom visstnok fra Follo. Er gift og har eiendom i Vestfold. Ingen barn.
- Asta f. 4-12-1920. Hun er gift, men ukjent.
- Karin Marie Tegneby f. 6-3-1923. Gift og bor i Skjeberg.
- Katrine Tegneby f. 26-5-24. Gift og bor i Skjeberg.
- Marthe Ingjerd Tegneby f. 15-7-1926. Hun ble gift med Ole Molteberg fra Borge. Og de har overtatt Tegneby og har 3 sønner.
- Anette Sofie Tegneby f. 4-3-1928. Gift og bor i Skjeberg.
- Inger Elisabet Tegneby f. 24-8-1930. Gift og bor i Skjeberg.
 - ii. Inger Anette Tegneby f. 19-6-1898. Utdannet sykepleierske. Gift med sjåfør Hendry Korseth f. 15-1-1905. Ekteskapet oppløst. 3 barn: Hans Kristian f. 19-3-1938, Knut Willy f. 191-1932 og Odd Fredrik f. 2-10-1934. Anette er sykepleierske i Berg.
 - iii. Signe Emelie Tegneby. Den yngste datter av Karen og Hans Pettersen f. 15-11-1902. Hun ble gift med lærer Eugen Korseth f. 25-4-1902. Ekteskapet oppløst. De hadde 4 barn sammen: Reinulf f. 11-10-1927, Sigmund f. 10-12-1929, Øistein f. 4-3-1932 og Åse f. 30-5-1934.

(e) Johanne Pettersdt. Lilleborge f. 18-10-1852. (Se familien Hystad, Kap. 3.3, hvor hendes familie er beskrevet.)

7. Christian Andersen Borge, søn av lensmann Anders Svendsen Borge var f. 21-7-1823 på Borge. Christian Borge som han skrev sig for døde den 14-1-1905. Han ble gift med Helene Pettersdt. Ulfeng f. 22-9-1830, døde 14-1-1886. De hadde 4 sønner: Anders, Petter, Hans og Johan.

Da lensmann Anders Svendsen døde i 1845 ble hans eiendommer Borge delt mellom hans 3 sønner. Lars, Christian og Johan. Ved skiftet etter lensmann den 5. juni overtok Lars den del som senere fikk grn. 62 bru. 1 og for denne del betalte han 3400 spesidaler. Men da Lars var bosatt og var eier av Balterød, ble det hans eldste søn Svend som overtok eiendommen, først som forpakter og etter farens død som eier.

I 1885 selger Svend Larsen Borge til Opplysningsvesenets fonn som prestegård for Borge, og sognepresten flyttet da til Borge. Før bodde sognepresten på Heie prestegård, hvor det hadde vært prestegård i flere hundre år.

Ved skiftet etter lensmann Anders Svendsen fikk de 2 andre brødre Christian og Johan hver sin del av de gjenværende deler, og betalte for dette 4212 sp.dl. Christian fikk den del som har gr -nr. 62 brn.2 - og Johan gr.nr. 62 - 3.

Christian fikk altså den nordre del (den gård som nå eies av Lars Penderød). Det var til å begynne med husmannsplass under en av Borgegårdene, men ble nå bebygget og egen gård. Senere delte Christian sin eiendom mellom sine 2 sønner Anders og Petter, og Petter betalte kr. 1700 for sin eiendom.

- (a) Anders er lite beskrevet, han var f. 1854 og fikk altså en Borgegård, men gikk fra denne og havnet i Oslo. Ukjent.
- (b) Petter Christiansen Borge f. 1858. Han ble gift med Anette Hansen Kjølberg f. 22-9-1861. Hun var datter av Hans Olsen Kjølberg og hustru Lene Sofie f. Moum, (Søndre).
Anette og Petter overtok Nordre Borge, men det heter at Petter var en snil mann som ville hjelpe folk som var i nød, og dette fikk han svi for. Han måtte selge eiendommen og solgte den til sin svoger Johan Hartvik Kjølberg. Senere ble gården solgt til Grethe Pinnerød, og Lars Pinnerød overtok etter hende. Petter Borge og Anette hadde 6 barn:

Hans, Kristian, Helene, Lene Sofie, Bjarne Ingemann og Petter.

- Hans Borge f. 18-1-1885. Døde i Sandefjord 1897.
- Kristian Borge f. 18-6-1886. Gift med Else Obel.
- Helene f. 4-12-1888. Ugift og bor i Oslo.
- Lene Sofie f. 13-8-1898. Gift med Jest Gjerstad.

- Bjarne Ingemann f. 25-3-1894. Døde i 1903.
- Petter f. 25-2-1898. Sjømann. Druknet 1917.

Lene Sofie har 1 datter, Gurine f. 14-10-1915. **Ugift, O**

Petter Borge døde den 4-4-1918, og hans hustru Anette døde 122-1921.

Da Petter Borge sluttet som gårdbruker var han en tid formann på teglverjer og reiste senere til Oslo.

Petter Borge var en solid, grei og avholdt mann.

- (c) Hans Kristiansen Borge f. 22-12-1862. Altså søn av Christian Borge. Han ble gift med Marie Kristine Østerby f. 15-9-1864 og de var søskenbarn. De var i mange år i Østerdalen hvor de var forpaktere på flere gårder og tilslutt kjøpte de Soli gården i Østerdalen. Denne solgte de i 1938.

De hadde mange barn. Hans Borge døde i 1941. Marie i 1946.

- (d) Johan Christiansen Borge f. 11-7-1869. Han var yngste søn av Christian Borge. Han var agronom fra Kalnes. Han var i mange år bestyrer på den store eiendom Jong i Bærum. Eieren døde og Johan Borge fortsatte å være bestyrer. Tilslutt ble han gift med enken fru Jong. Johan Borge var en dyktig og dertil en stor og statelig mann og han nød stor tillit i Bærum. Han var i mange år direktør i Bærum Sparebank. Johan Borge døde den 10-7-1956.

S. Johan Markved Andersen Borge Han var vel den yngste søn av lensmann Anders Svendsen Borge. Han hadde også en Borge-gård og vel den som ligger nærmest kirken. Han var vistnok gift med Amalie, hun var fra Opphus. Men de hadde ingen barn.

Da Johan døde ble gården solgt til Hans Syversen fra Weel i Torsnes og senere til sønnen Otte Syversen som igjen solgte til sin svoger Anton Melteberg.

Nåværende eier er Jens Anton Jensen fra Vestby Byens Marker. Det er ingen av lensmanns-slekta som har noen av Borgegårdene. Som det fremgår var denne lensmannselekta meget utbredt i Borge, og spilte en dominerende rolle i bygda, selvfølgelig er slekta mye fortynnet.

4. Litt om Haralds-slekta på Hunn

Denne slekt eller familie stammer fra Skjeberg. Fra Nålurn, fra Wik og fra Slang. Etter alt å dømme kom familien til Hunn omkring 1808, og her ble Inger Marie Haraldsen født.

Inger Marie Haraldsens foreldre var:

- Harald Jensen f. på Nålum 1793.
- Helene Pettersdt. f. 1791.

Inger Marie Haraldsdotters besteforeldre var:

- Jens Hansen Nålum f. 1746.
- Inger Thuesdt. Slang f. 1750.
- Petter Olsen Nålum Østre f. 1751.
- Anne Olsdt. f. 1750.

Oldeforeldre var:

- Hans Hansen Wiik f. 1725.
- Malene Olsdt. Wiik f. 1728.
- Thue Eriksen Slang f.
- Anne Olsdt. Slang f.
- Ole.
- Ole.
- Det er nemt flere Oler, men ikke deres koner.

Harald Jensen Hunn og Helene Pettersdt. hadde 4 barn: Inger Marie, Anne Louise, Marthe og sønnen Jens.

1. Inger Marie f. den 31-1-1820. Hun ble den 4-12-1842 gift med Petter Ludvik Andersen Borge f. 25-8-1820. Han var søn av lensmann Anders Svendsen Borge og hustru Johanne Larsdt. Wisur. Inger Marie døde på Lilleborge den 6-1-1858, bare 38 år gammel. (Se

under Petter Ludvik Andersen Lilleborge, hvor denne familie er beskrevet.)

2. Anne Louise Haraldsen Hunn f. 1822. Hun ble gift med John Engebretsen Lilleborge f. 1810. Han var søn av Engebret Johnsen Lilleborge og hustru Marthe Eriksdt. fra Stordal i Skjeberg.

Lilleborge er en gammel slektsgård, og vel en av de eldste i Borge og her har navnet John og Engebret gått fra far til søn i mange ledd, og det fortsetter. Navnet kan spores tilbake til omkring 1530. Den yngre garde har tatt Lilleborge som slektsnavn, før var fars-navnet mest brukt.

Det kom altså 2 søstre Haraldsen til Lilleborge. Anne Louise ble gift til Nedre Lilleborge og Inger Marie til Øvre Lilleborge.

Anne Louise og John Engebretsen hadde flere barn: Engebret, Marthe, Alette, Elisabet og Hans.

- (a) Engebret Johnsen Lilleborge f. den 23-6-1845. Han overtok Lilleborge etter sin far. Han ble gift med Anette Andresdt. fra Nordre Moum f. 4-2-1868. Død 1906. De fikk 3 barn: Louise, Oline og sønnen John.

- Louise Lilleborge f. 31-12-1893. Hun ble gift med Harald Haugen f. 1894. De drev med forpaktning endel år, men kjøpte så Skjervika hvor de fremdeles bor. De har 2 barn: Gunhild og Bjørn.

Gunhild f. 1917. Driver forretning i Skjervika. Ugift.

Bjørn f. 1921. Sjåfør, og har tatt over eiendommen. Gift med datter av Kristian Nybøle og hustru Louise f. Weel. De har

- Oline Lilleborge f. 1895. Hun reiste i ung alder til Amerika og ble gift der med en Då, de er begge døde men har barn etter seg.

- John Lilleborge f. 14-5-1897. Han overtok Lilleborge etter sin far først som forpakter og senere som eier. John har vært en meget dyktig og driftig bonde. Uthusene på Lilleborge var gamle og små. En ny og moderne driftsbygning er reist. Hele eiendommen er drenert, så Lilleborge er blitt til en av bygdas beste gårder. John har satt spor etter sig på Lilleborge. Han ble i 1920 gift med Elisabet Torp f. 1903. Datter av Hjalmar E. Torp og hustru Louise f. Hansen, Torpeberget. Elisabet og John har 2 barn: Ingebret og Elsa.

Ingebret Lilleborge f. 18-12-1920. Student, har gått flere andre skoler bl. a. Kalnes. Han har nå tatt over Lilleborge. Elisabeth og John har kjøpt sig en villa i Onsøy og flyttet dit. Ingebret Lilleborge ble gift med Grethe Sikkeland datter av Jørgen Sikkeland og hustru Ingrid Abigael f. Skjeltorp f. 1887. Grethe og Ingebret har 4 døtre og 2 sønner. De forpakter også Bakke i Ingedal, flinke folk.

(b) Marthe Johnsen Lilleborge f. 21-3-1844. Hun ble gift med Johan Larsen på Nordre Torp. De var barnløse.

(c) Elisabeth Johnsen Lilleborge f. ? Hun ble gift med Gunne Jarle fra Skjeberg. De døde forholdsvis unge og sønnen Hjalmar ble oppfostret hos Tante Marthe og onkel Johan Torp, og det var han som tok over Torp. Han var f. 17-10-1873. Agronom fra Kalnes. Gift med Louise f. Hansen.

Deres son Johan G. Torp f. 2-3-1900. Agronom og skogsskole. Han tok over Torp i 1923, først som forpakter og senere som eier. Han ble gift med Oline Wisur f. 24-4-1898, datter av Syver L. Wisur og hustru Malene f. Skjelin.

Oline og Johan har 2 barn: Malene og Hjalmar.

- Malene Torp f. 1924. Student, gift med disponent Per Andersen. De har 1 datter og bor i Oslo.

- Hjalmar Torp f. 1927. Agronom fra Kalnes. Har i mange år forpaktet Gretnes gård av De Forenede Teglverker. Han har nå også tatt over Torp og skal flytte dit. Hjalmar Torp er gift med Astrid Kolberg, datter av Magnus Kolberg, Onsøy og hustru Emma f. Forsetlund. 3 barn.

Hjalmar Torps øvrige barn

Karen Torp, gift med Einar Brostigen, de bor i Fredrikstad.

Elisabet Torp. Gift med John Lilleborge. Barnløse.

Helene Torp gift med Birger Pettersen, bor på Torp. 1 søn.

Gunne Torp, gift med Hjørdis Tofteberg. Bor i Skjervika. De forpakter Hunn, 3 døtre.

Paul Torp. Bensinstasjon på Sellebak. Gift og har 2 barn.

(d) Alette Johnsen Lilleborge f. Hun ble gift med skipper Larsen. Han ble borte på sjøen, han var nemlig sjømann. Alette begynte forretning på Torpeberget.

Hadde 4 barn: John, Marie, Eskil og Louise. John Larsen f.

1886. Skipskaptein. Gift med Malli Kviberg f. 1887. Datter av

Simen Kviberg og hustru Louise f. Hunn. De har en datter Audil.

- (e) Hans Johnsen Lilleborge f. 1847. Han var vistnok utdannet lærer, men ble senere ansatt som kemner i Tønsberg hvor han og hans hustru bodde i mange år.

Det var flere barn på Lilleborge etter John Engebretsen og hans hustru Anne Louise Haraldsen Hunn, nemlig Hansine Johnsen f. 1857. Hun ble gift med skipper og reder Kristian Kristensen Strålsund f. 1857. Han var sjøman i al sin tid og han lot gården Strålsund gå over til sin svoger Ole Johnsen. Kristian bodde i sin egen villa på Strålsund. De hadde datteren Jenny f. 1880. Hun forble ugift, døde i 1971.

Det var en søn til på Lilleborge (Jens). Han ble gift med en datter på Vold i Skjeberg. Hadde 2 døtre, Margit og Ågodt som begge ble gift til Kråkerøy. Margit med banksjef Arve Arvesen og Ågodt med Reinert Rod.

3. Marthe Haraldsen Hunn f. 1830. Hun ble gift med Jørgen Halvorsen Allerød på Kråkerøy f. 1833 død 1923. Han var son av Halvor Andersen Allerød f. 1794 død 1863, og hustru Gunhild Jørgensdt. fra Fuglevik f. 1795 død 1872.

Marthe og Jørgen Allerød har 3 sønner: Hans, Hartvik og Johan.

- (a) Hans Halvorsen Allerød f. 1861. Han var sjømann og seilet som styrmann, men da han giftet sig oppga han sjøen og tok over Allerød og ble bonde, men han oppga ikke sjøen. Når fisken bet strøk Allerøn både fra plog og harv. Sjøen var hans liv. Den gamle snekka og Allerøn med en stor bredbremmet hatt på hodet var ofte å se på fiske i farvannet rundt om Kråkerøyholmene. Voff sa Allerøn når han fikk en torsk på kroken, heter et ordspråk på Øya. Om ikke Allerøn var noen fremragende bonde så fikk han samlet begge Allerød-gårdene til en gård. Det er nå ca. 130 mål innmark og ikke så mål Skog og fjell.

Hans Allerød ble gift med Inga f. Rostad fra Rolvsøy. Det var 2 gode og koselige mennesker, hjelpsomme og gjestfrie. Det var alltid koselig å komme til Allerød. Allerøn var en ekte humorist og han kunne fortelle historier, og om livet i de gamle seilskuters tid.

De fikk 11 barn, og når ongene ble altfor masete jaget han dem ut i bryggerhuset hvor der var et stort rom. Spell kort så lærer dere å regne og tenke sa Allerøn.

- Eli Allerød. Døde ung.
- Likeså Martha døde også ung.
- Helene Allerød døde også ganske ung.
- Jorgen Allerød, han var også sjømann og hvalfanger. Ble gift med Olga Stråsund. De bosatte sig på Nøtterøy og de kjøpte en liten eiendom der. Har flere barn.
- Edvart Allerød. Hvalfanger og sjømann. Han er ugift.
- Johan Allerød, sjømann, gift og bor i Oslo, barnløs.
- Louise Allerød, hun er ugift men steller huset for sin yngre bror som har en eiendom i Vestfold.
- Arve Allerød. Han tok over eiendommen etter sine foreldre. Han er ugift.
- Ragnhild Allerød. Ugift. Steller huset for sin bror Arve.
- Gunhild Allerød. Hun ble gift med Herman Begby. De har eiendom i Vestfold, har flere barn.
- Trygve Gran Allerød. Ugift, har eiendom i Vestfold.

(b) Hartvik Halvorsen Allerød f. 1864. Han var i flere år i Amerika, men kom hjem og kjøpte Hvidsten i Borge og slo seg til der som bonde. Hartvik var en driftig kar. En spekulant og en forretningamann. Han bygget opp alle hus på Hvidsten etter Sitt eget monster, han var sin egen arkitekt. Han ble gift med Marie Evenrød, datter på den store gård i Glemmen Evenrød. Det var koselige og gjestfrie mennesker. Hartvik døde i 1945. Marie og Hartvik har 7 barn: Marthe, Louise, Harry, Ruth, Louise, Mikkael og Jørgen.

- Marthe Hvidsten f. 1895. Hun ble gift med Lars Kjølberg f. 1895, søn av Anders Kjølberg og hustru Helga f. Grimstad. De kjøpte Myrvold i Trøkstad da de giftet sig. De har mange barn og det er eldste son Arne som har overtatt gården.
- Louise Hvidsten f. 1897. Hun ble gift med lærer Anders Lødøen og de flyttet til Hvaler hvor han ble ansatt som lærer. De har....
- Harry Birk Hvidsten f. 1899. Utdannet veteranær og hadde sin praksis i Mysenområdet. En flink veteranær. Men selv om han praktiserte som dyrlege kjøpte han eiendommen Haug i Eidsberg og drev denne ved siden av. Døde for noen år siden. Hvidsten var gift og har 1 søn og en datter. Det er sønnen som nå har overtatt Haug.
- Ruth Hvidsten f. 1902. Døde ung.

- Gunnhild Hvidsten f. 1904. Gift med Nikolay Omberg fra Rolvsøy f. 1900. Herredskasserer i Rolvsøy, har 2 barn.
- Mikael Hvidsten f. 1908. Gift med Ragnhild Slettevold, datter av Bernhard Slettevold og hustru. De har overtatt Hvidsten. De har 2 sønner og 2 døtre.
- Jørgen Hvidsten f. 1911. Gift med Else Larsen, datter av Olaf Larsen Wister og hustru Kristine f. Eriksen. Jørgen forpaktet sin fars gård endel år, men så kjøpte han Øvre Hvidsten etter Jerbuen Håland. Sønner og 1 datter.

(c) Johan Halvorsen Allerød f. 1868. Han var sjømann i sine unge år, men slo sig ned på Nøtterøy hvor han hadde en liten eiendom. Han var gift, men barnløs.

4. Jens Haraldsen Hunn f. 1837. Han overtok Hunn etter sine foreldre. Han ble gift med Oleane Haugen, visstnok fra Haugen grn.32 - 3. Oleane og Jens hadde 2 døtre, nemlig Inger og Helene.

(a) Inger Jensen Hunn f. 1876. Hun ble gift med Hans Jensen Veberg f. 1874. Søn av Jens Veberg og hustru. De overtok Hunn etter hendes foreldre.

Inger døde ung og etterlot sig 1 datter, Jensine. Hans J. Hunn som han kaldte sig giftet sig igjen med Julie f. Toppås f. 1885. Hans J. Hunn fikk opparbeidet sig odel på Hunn, og da han døde ble hans datter fra første ekteskap satt utenfor. Det var jo Jensine som var odelsrettiget på Hunn, men odelen var foreldet, vergen hadde ikke vert oppmerksom på forholdet og gården gikk til sønnen i 2. ekteskap.

Hans J. Hunn var en dyktig bonde, han var også mye med i bygdas styre og stell. Julie og Hans var 2 prektige mennesker. De hadde mange barn og det er sønnen Halvar Hunn som nå er eier av Hunn. Han er f. 17-5-1915.

Halvar Hunn er gift med Walborg Amundsen Kviberg f. 15-8-1922. Datter av Gulbrand Amundsen Kviberg og hustru Ingeborg f. Hunn. Walborg og Halvar har 1 søn og 1 datter. De forpakter også Ophus av svogeren Harald Opphus.

(b) Helene Jensen Hunn f. 1870. Hun ble gift med Kristian Hallesen Begby f. 2-4-1870. Døde på Hvidsten den 17-5-1959. De giftet sig i 1901. De overtok Begby etter hans foreldre Halle Kristiansen f. 1823, og hustru Hansine f. Humlekjer f. 1835.

Kristian Begby var en flink bonde og en utmerket husdyrmann. Men han ble enkemann i 1914 og sat igjen med 4 smågutter. Han var også sykkelig i mange år, men fortsatte driften til sønnen tok

Helene og Kristian hadde 4 sønner: Halle, Jens, Harald, Håkon.

- Halle Begby f. i september 1902. Gift med Anne Gundersen Hvidsten f. 10-8-1902. Datter av Ole Hvidsten og hustru Maria. Etter hendes foreldres død overtok Anne og Halle en 1/2 part av Hvidsten den andre halvpart var det Annes søster Lene som eiet. Anne og Halle driver hele gården for Lene er gift og bosatt i Oslo.
For noen år siden overtok også Halle sin fars eiendom Begby. Driver nå både Hvidsten og Begby. Anne og Halle er 2 driftige mennesker, barnløse.
- Jens Begby f. på Begby den 11-5-1904. Utdannet veterinær og hadde sin praksis i Gamlebyen og distriktet rundt Fredrikstad. En flink veterinær. Jens Begby døde den 16-12-1961. Han var ugift.
- Harald Begby f. 17-2-1906 Student, teolog og utdannet til prest. Har virket i forskjellige menigheter, og er misjonssekretær i Oslo. Han er gift men har ingen barn. Har en pleiedatter.
- Håkon Begby f. 29-3-1909. Han var lenge hjemme og styrte gården, men da Halle tok over reiste han til Oslo og ga sig med i parkvesenet der. Han er gift med Dagny Holme Kråkerøy, datter av Anders Holme og hustru Helga f. Wennersberg. De har en liten eiendom på Begby og bor der. Dagny er sykepleierske. De har heller ingen barn så denne slekt dør ut.

Agnes Begby f. 4-1-1872. Døde på Begby den 30 5-1961. Hun var søster til Kristian Begby. Da hans hustru Helene døde i 1914 så var det Agnes som trådte til som husmor og tok sig av husholdning og stell av hans 4 sønner.

Agnes gikk helhjertet inn for denne oppgave og loste den på en glimrende måte. Hun ofret hele sitt liv for familien. Agnes skulle hatt medalje for sin innsats, hun hadde fortjent en påskjønnelse. Agnes var ugift og det var vel derfor hun kunne ofre sig.

5. Forlik mellom Oppsitterne på V. Moum om fellesbrønd

År 1816 den 5. juni ble det etter forlangende av Knut Halvorsen V. Moum avholdt lensmannskjøn på Vestre Moum. Skjønnnet gjaldt en felles brønd, og som en av naboerne hadde satt sig ut over, likesom han hadde flyttet gjerdet innpå Knut Halvorsen.

Skjønnnet ble holdt av lensmann Anders Svendsen. Børne med 2 oppnemte menn. Det ble stilt følgende spørsmål til Jørgen Jensen som var synderen og opphavet til skjønnnet.

1. Vil Jørgen Jensen flytte tilbake kierdet som han på ulovlig måte har satt innpå Knut Halvarsens eiendom, og dermed tilegnet sig ulovlig grunn.
2. Om samme person vil istansette taket på brønden som han også har ødelagt.

Til disse spørsmål svarte Jørgen Jensen bestemt nei. Men etter lange forhandlinger ble partene og flere naboer enige, og følgende forlik kom istann.

1. Grunn tilkjendes Knut Halvorsen, og Gierdet flyttes tilbake slik som det har stått.
2. Brønden er alle 3 oppsittere på Vestre Moum pliktig å vedlikeholle og reparere sammen. Noen juridisk rett til vand har naboerne ikke, men ifølge gammel hevd satte ikke Knut Halvorsen sig imot at naboerne hentet husholdningsvann fra denne brønd, men mot at de var med på vedlikehold og reprasjon.
3. Brønden skal vere innhegnet på alle kanter.
4. Blir dette forlik overtrådt av Jørgen Jensen eller andre så er samme forpliktet til å underkaste sig landets lov og rett som forbryter. Dette er opplest og vedtatt av partene med flere naboer og som har undertegnet

forliket.

Anders Svendsen Borge. Sognets
lensmann.

Knut Halvorsen

Jørgen Jensen

Karl Jørgensen

Johan Nilsen.

M.p.pen.

M.p.penn.

Lars Gundersen Gnolden.

Knut Halvorsen mente at denne omtalte brønd lå i sin helhet på hans eiendom, og nå fikk han også lensmann på sin side og fikk til et forlik i saken. Knut Halvorsen nektet ikke sine naboer vand men betingelsen var at de tre naboer skulle holde brønden vedlike.

Men det var andre som mente at dette areal hadde vert sameie fra gammel tid, men at det var Knut Halvorsen som endel år før dette forlik kom istann hadde inngjerdet området. Det var jo 3 naboer som hadde grenser til hverandre. Hvem som var den egentlige eier er det aldrig blitt klarhet i.

Gamle Hans Vest-Moum fortalte om dette sameie, og at Knut Halvorsen hadde gjerdet dette inn. Johan Nilsen som har undertegnet i forliket var Hans Vest Moums bestefar, for hans bestemor var fra Vestre Moum, og Hans var den som tok over V. Moum etter besteforeldrene.

Det var regnvand (husholdningsvand som ble hentet fra brønden). Vand til dyra ble tatt fra gårdenes egne brønder. Mange tusen bøtte vand er hentet fra denne brønd i mange generasjoner.

Det måtte vere en god åre i brønden for den holdt godt og vannet var upåklagelig. Men i riktig tørre somre ble den tom, og vann måtte kjøres enten fra Østre Moum eller fra Snorreila.

Men ettersom hagebruket ble mere moderne, ble det hagebruk og grønsaksdyrkning helt inn til brønden, og vannet ble brunere og brunere av kjøtsel som ble tilført, men man venet sig til også dette.

Det knytter sig mange minner til denne brønd. Det var jo mye ungdom på gårdene i gamle dager, og ikke minst på de 3 Vest Moum gårder. Både jenter og gutter, og som hentet vann. Det var laget til en slags heiseinnretning ved brønden, det var en stang og en krok til å feste bøtten i og særlig var jentene flinke til å miste bøtten i brønden, og da måtte jo den gutt som var i nærheten vere kavalier og hjelpe til, og på den måte ble det prat om de nære ting. Men det varte selvfølgelig ikke lenge for en røst lot sig høre, enten fra en gubbe eller sint kjerring.

Kommer du snart hjem med vannet? Da var det i hui og hast å skilles. Jenta stakkar fikk sig en omgang om sløsning med tiden, det hjalp ikke at hun undskyldte sig med at bøtta var faldt i brønden.

Om sommeren samlet gjerne ungdommen sig ved brønden til moro og spetakkel og da ble vi gjerne høyrøstet. Men ble det for mye bråk var det Hans Vest-Moum som slo i gjerdet med stokken og ropte nå fikk det vere nokk. Vi respekterte gamle Hans Vest Moum.

I 1936 ble Torp og Moum vannverk en realitet i det der ble lagt springvann fra Kviberg (Det såkaldte Grinbekk) og alle de 3 Moum-gårdene la inn springvann. Og den gamle brønd ble glemt.

Ved utskiftning i 1943 og som ble avsluttet i 1949 ble det nye grenser og hele arealet kom inn på H. Karlsens eiendom. Brønden ble rasert og det er plantet have der. Vannbæring er slutt.

6. Påske-fjellet

En ting til. Kanske ubetydelig, men bør tas med i denne beretning om Moumgrenna og det er påskefjellet. Denne perle som ligger der og ruver som en stor høysåte mitt i Moum-grenna.

Påskefjellet tilhører 1/2 part N. Moum. og den andre 1/2 part Østre Moum. En tur på Påskefjellet er umaken verdt for her ser du Torp og hele grenna med bondegårder og bolibebyggelsen. Herfra kan du følge med i alt som rører sig i vid omkrets.

I sørøst kan du se Lilleborge-gården Pinerød - Borgegården, og Borge kirke der ligger så vakkert til på høiden som det sømmes sig en kirke. Du kan se Vetatoppen, Hunn og Ophus-gårdene.

Snur du dig litt ser du Tofteberg og Hvidsten-gården og lenger vekk ser du Veberg og Årurn og Grefnes og Sundløkka. Glomma ser du i hele sin lengde fra Sandesund og nedover til Fredrikstad og du kan skimte buen fra Fredrikstad-brua i det fjerne.

På den andre side av Glomma ser du Sarpsborg, Tune, Greaker, Visterflo, med Vister og Lundestad- gårdene lengst borte. Du ser Rolvsøy med den store bebyggelse på Vallefjellet og nedover mot Glemmen.

Noen imponerende høyde er det ikke, og jeg vet ikke hvor høyt Påskefjellet er, men her er det en herlig utsikt. Før i tiden gikk det hele flokker av onger, større og mindre i flokk og følge til Påskefjellet, og kanskje de hadde med sig mat og det ble en herlig kosetur med lek og moro. Hele fjellet var fullt av onger, alle slags farger på kjoler og klær lyst opp på alle høyder og klover. Og latter og skrål kunne høres lang vei, hele sommeren. Her kunne ongene boltre sig som de ville og naboer sjenerte de ikke. St.Hans-bål hørte med og var tradisjon. Det var da gjerne mere voksen ungdom som sørget for brensel til bålet for det måtte vere stort da det kunne brenne lenge. Kanskje der også var en som hadde med sig trekspill, og da ble det musikk og alsang.

Sålenge Moum Musikkorps eksisterte var det tradisjon at korpset holdt konsert på Påskefjellet påskemorgen, og da lød påskemorgen slukker sorgen herlig over hele Moum grenna.

I de siste år er det blitt stille i Påskefjellet, det er skjelden å se en farget kjole lyse opp i fjellet. Dette er nokså underlig for her er det virkelig et herligt område for onger.

Nå er det jo mye lettere å komme til Påskefjellet for Sarps-veier går like forbi. Rigtignok er det blitt endel bebyggelse på den østre side, men her er plas nokk. Fjellet ligger der uberørt.

7. Søndre Moums slekt

Har alltid gått ut fra at den nåverende slekt på S. Moum er av meget gammel dato, men dette er ikke tilfelde etter gamle papirer å dømme. Den nåverende slekt kom til Søndre Moum i 1802.

Søndre Moums gård er selvfølgelig gammel, og den kan registreres helt fra 1400 tallet.

Søndre Moum var gjennom lange tider en slags sjefsgård eller embedsmannsgård, hvor adelige ofiserer eller embedsrnenn bodde. Eiendommen var bortforpaktet til såkaldte leilenninger.

Det var i sin tid en oberst Hvidtfeldt som bodde på Søndre Moum, og det går fram at han var eier.

Fra en folketelling fra 1723 er følgende opplyst:

Moum-gårdene er oppført som 4 fullgårder samt 1 halvgård.

Gårdene har fått nr. 11 - 26 - 50 - 61 - og den halve gård nr. 74. Nr. 50 er fa Søndre -Moum og eier er oberst Hvidtfeldt og han er f. omkring 1670.

Leilendinger er: Ole Andersen og Tomme Helliksen.

Om selve eiendommen skrives det lite, men det heter at det var lite skog og kun til brende og gjerdefang.

Utsed er: 6. tønner blandkorn, 16 tønner havre, 1 setting erter, 2 setting lin. Poteter er ikke nemt, men det er nemt 24 lass høy.

Besetning: 6 hester, 2 kuer, 8 sauer.

Takst: 3 lispund tunge.

Denne oberst Hvidtfeldt var søn av den berømte komandant på Fredrikstens festning, Tønne Hvidtfeldt til Tomb og Tronstad og hans hustru var Margrethe Tommesdt. Nold.

Fra folketellingen fra 1801 har Søndre-Moum fått nytt nr. og da nr. 63. og leilendinger er : Thue Johansen 43 år, hans hustru Johanne Johnsd. også 43 år. Hun var muligens datter av John Johnsen Nedre-Moum, for her nevnet John gått igjen i mange generasjoner, og navnet er der fremdeles.

Paret hadde ikke noen barn, men en pleiedatter er nemt, Maren Sofie Pettersdt. 7 år samt en tjenestepike og dreng.

I et dokument er også Thue Johansen nemt som halvingsbonde, om dette skal bety som leilenning eller som eier er uklart.

Hvorom alting er, så kom den nåverende slekt til Søndre Moum i 1802, og da som selveiere, og dette foregikk på følgende måte: og slekten er egentlig fra Talberg i Skjeberg og fra Lilleborge.

Gamle Hans Vest-Moum fortalte at husbygningene på Søndre Moum ikke lå der hvor de nå ligger, men lenger vest. (Kjelderbingen)

Dette var nok lenge for hans tid, men han var sikker i sin sak, hadde hørt om dette fra sine forfedre. Det merkelige er, at ingen hadde støtt på sten eller røyser etter bebyggelse. Jeg har jo selv i mange år både pløyet og harvet i disse områder, men aldrig merket noe.

Men vi må tro gamle Hans Moum, han var en god forteller og hadde god hukommelse. Bare så synd at det ikke ble notert det han fortalte så det

kunne ha kommet etterslekten tilgode, men hvem tenkte på sånt dengang.

Ettersom det fortelles og også dokumentert kom det i 1760 2 brødre fra Talberg i Skjeberg til Lilleborge.

De 2 brødre var: Jens Olsen Talberg f. 1726 og hans bror Kristen Olsen Talberg f. 1733. De kom altså til Lilleborge i 1760.

Om det var forlovelse med i spillet er uklart, men allerede i 1763 ble den eldste Jens Olsen gift med datteren på Lilleborge, Gunborg Jørgensdt. f. 1747, og hun var datter av Jørgen Engebretsen Lilleborge. Hun var 19 år yngre en sin mann og bare 19 år da de ble gifte. Det heter videre at ved sitt giftermål med Gunborg fikk Jens Olsen skjøte på 1/2 Lilleborge for 2 og 1/2 skyld, hva nå dette kan bety?

Gunborg døde i ung alder, og skiftet etter hende i 1773 ble eiendommen taksert til 600 riksdaler.

Gundborg og Jens Olsen hadde 4 barn:

- Kristen Olsen f. 1764.
- Jørgen Jensen f. 1766.
- Ole Jensen f. 1768.
- Lisbet Jensen f. 1781.

Litt historie om denne slekten:

Kristen Jensen f. 1764 var jo eldste søn, og han overtok Lilleborge. Han ble gift med Rønnaug Thorkildsdt. Vi vet lite om hende, men muligens er hun datter av Herman Thorkildsen på V. Moum.

Rønnaug og Kristen hadde 1 søn, Anders Kristansen f. 1793, og ettersom det framgår fikk han 1/2 Lilleborge, men her var det ikke hus av noe slag. Anders måtte låne penger for å få bygget, dette ble for meget for ham, og gården ble solgt. Anders flyttet så til Tofteberg, men også denne gård måtte han gå fra.

Denne Anders Kristensen var først gift med Eli Mikkelsdt. Hvidsten, hun var datter av Mikkjel Johnsen f. på Lilleborge men hadde kjøpt Hvidsten. Hans hustru var Elisabet Olsdt. og var fra Skjelin. Eli Mikkelsdt. døde, og Anders giftet sig igjen med Anne Larsdt. fra Årum. Hun var odelsdt. på

Årum og hadde vert gift 2 gange for. Første gang var hun gift med Hovel Brede Nor fra Fredrikstad.

Han var en dårlig person. Han var med på å myrde en postfører, og han fikk også sin straff. Han ble halshugget ved Karlshus i Råde. Rådeskogen som dengang var tingsted og retter-sted.

2. gang ble Anne gift med enkemann Jens Gøtesen Hunn, også 3. gang med Anders Christensen. Det er ikke nemt noe om barn i hendes 2 første ekteskaper.

Det heter at Anders tok med sig sine barn og flyttet til Årum og han døde der. Hvor det ble av Jørgen Jensen forteller historien ikke noe om.

Lisbet Jensen ble gift til Skjelin, men ellers ukjent.

Det blir altså søn nr. 3 av Gulborg og Jens Olsen Lilleborge som kjøpte Søndre Moum i 1802. Skjøte utstedt i 1801.

Gården hadde da skiftet eier, det var en general Sihlaiser. Denne hadde solgt gården til en Jørgen Jensen, men han måtte gå fra gården. Det kan vere mulig at det er Jørgen Jensen Lilleborge, men dette er ikke bekreftet.

Ole Jensen ble den nye eier, og denne slekt er fremdeles eiere. Ole Jensen var ingen formuende mann, det heter at han fikk kjøpt gården på tro og ære, dette måtte vel bety at han allikevel var en betrodd mann. Det var en dyktig kar, for allerede i 1825 var han en av Borges største skatteyttere. Ole Jensen hadde betalt 3199 riksdaler og dette var tinglest 6 10-1801.

Ole Jensen var f. på Lilleborge 1768, og den 31-1-1897 ble han gift med Ellen (Eli) Johnsd. f. 1774. Hun var datter av gårdbr. og skomaker John Engebretsen Lilleborge f. 1735 og hustru Lisbet Olsdt. f. 1744, død 1814.

Ole Jensens far, altså Jens Olsens far som hadde innvandret til Lilleborge i 1760 flyttet til sin søn på Søndre-Moum på sine gamle dager og døde der 83 år gammel. Ole Jensen døde på Søndre Moum 1836 av vattersott.

Hans hustru Eli døde som kårkone på Søndre Moum 1857.

Eli og Ole Jensen hadde 6 barn •

- Gunborg f. 1797 død som liten.
- Gulborg f. 1800.
- Jens f. 1805.
- Johanne f. 1798.
- Lisbet 1803.
- Johan f. 1810.

Det er sønnen Johan som er beskrevet og som fører slekten videre, de andre barna vet vi lite om.

Johan Olsen f. 1810 tok over gården etter sine foreldre og han døde på Søndre-Moum i 1892. Den 2-4-1830 ble han gift med sin kusine Berthe Marie Johansdt fra Vestre-Moum f. 18-5-1806. Hun var datter av Johan Nilsen, han var egentlig fra Skjeberg og hans hustru var Inger Svendsdt. f. 1767. Hun hadde vert gift for med Nils Hansen Vestre Moum f. 1761. Han druknet i Tortebergbekken en stormnatt, han skulle gå fra Tofteberg og hjem også falt han i bekken, 36 år gammel.

Inger Svendsdt. og Nils Hansen hadde 5 barn:

- Svend Nilsen f. 1789.
- Oline Nilsdt. f. 1793.
- Inger Marie Nilsdt. f. 1794.
- Hans Nilsen f. 1795.
- Nikoline Nilsen f. 1797.

og

-

Inger Svendsdt. ble 2. gang gift med Johan Nilsen fra Bisseberg i Skjeberg f. 1768. Søn av Nils Bisseberg og hustru Barbro Spersdt. Barbro flyttet til sin son på Vestre Moum og døde der.

Inger Svendsdt. og Johan Nilsen hadde 6 barn:

- Nils Johansen f. 1800. Druknet i en brønd på Mourn 1803.
- Hans Johansen f. 1802, døde 1810.
- Svend Johansen f. 1804, døde 1805.

- Berthe Marie f. 1806. Gift med Johan Olsen S. Moum.
- Juel Johansen f. 1809 Død som liten.
- Nils Johansen f. 1809, død samme år.

Inger Svendsdt. hadde i sine 2 ekteskaper 11 barn, hvorav 9 stykker døde som små. Hun døde på V. Moum 1845, 78 år gammel.

Berthe Marie ble som nemt gift med Johan Olsen Søndre-Moum. Han hadde tatt over gården etter sine foreldre.

Johan Olsen f. 26-4-1810 og giftet sig med sin kusine Berthe Marie Johansdt. V. Moum f. 1806. De var søskenbarn, men hvordan dette skyldskap var er ikke klarlagt.

Berthe Marie og Johan hadde 7 barn:

- John Johansen Mourn f. 21-2-1831.
- Hans Johansen Moum f. 9-12-1839.
- Ole Johansen Mourn f. 25-11-1834. Gift til Østerby.
- Inger Emelie f. 26-3-1837. Gift til Torp.
- Jens Johansen 21-2-1842. Død liten.
- Johan Johansen f. 6-4-1844.
- Lene Sofie f. 9-11-1832. Gift til Kjølberg.

1. John Johansen Søndre Moum f. 21-2-1831. Han overtok gården etter sine foreldre. Han ble gift med Beathe Østby fra Skjeberg. John Moum var en meget dyktig mann på mange områder. En framifrå dyktig husdyrmann. Hadde en god besetning. Var en hestekar som få, og hadde alltid hingster på sin stald.

John Moum var en ordenskar til fingerspidsene. Han var også meget benyttet i bygdas styre og stell, og var Borge ordfører i flere perioder. Det var lite skog til S. Moum, men han fikk i sin tid kjøpt Wisur skog på ca 200 mål, og denne skog tilhører framdeles S. Moum. John Moum og Beathe hadde 6 barn:

- Marie Johsdt. S. Moum f. 11-1-1860.
- Josefine f. 1864. Gift Ole Kjølstad.
- Martine f. 1867. Gift J. Kjølberg.

- Ole Johansen f. 29-11-1869.
- Johan Johnsen Moum f. 1872.
- Jens f. 4-9 1876.

(a) Marie Johnsen Moum f. 11-1-1860. Hun ble gift med Anton Kolstad Kjølstad, søn av Per Kolstad. De overtok nedre Kjølstad og drev denne eiendom i mange år. De var dyktige bondefolk. Det var orden der i gården.

De hadde 4 barn: Ingvald, Kristian, Anna og Beathe (Bil).

- Ingvald Kolstad f. 1884. Han var hjemme. Døde ugift.
- Kristian Kolstad f. 13-2-1888. Ingeniør, og var mange år driftsingeniør på Torp Bruk. Gift i 1918 med Borghild Louise Kjolberg f. 25-11-1893. Datter av Ole Hansen Kjølberg og hustru Josefine, f. Torp.
Borghild og Kristian har 2 døtre:
 - Bodil Kolstad f. 1919. Gift med kjøpmann Per Gulliksen. De tok over eiendommen Kjølstad etter hendes far, men det pågår forhandlinger om salg til Borge kommune.
 - Ingen barn.
 - Karin Kolstad f. 1925. Sykelig og ugift.
- Anna Kolstad f. 1890. Hun ble gift med Hans Balterød f. 1890. Underofiser, men han forpaktet Kjølstad endel år. Drev Posmyr sag og frørenseri i mange år. 1 datter, Marie Bolette gift med Bjørge Årum.
- Bil Kolstad, f. 1893. Hun ble gift med Aksel Berger fra Trokstad f. 1894. De overtok Jørgentveidt i Trokstad etter hans foreldre. Har 2 døtre og 1 son.

(b) Martine Johnsen Moum f. 13-2-1867. Hun ble gift med sitt søskenbarn Johan Hartvik Kjølberg f. 29-4-1864, han var sjersandt og tjenestegjorde i Gamlebyen i mange år.

De kjøpte Nordre Borge i 1896 og drev denne gård til i 1905, da han overtok farsgården Kjølberg (Den såkaldte-stengård). Martine og Johan Kjølberg hadde i alt 14 barn:

- John Kjølberg f. 1891. Gift og bor på Sellebakk. Barn.

- Bernt f. 1892. Gift og bor i Fredrikstad. Barn.
 - Johannes f. 1894. Gift og bor i Sarpsborg. 1 datter.
 - Margit Kjølberg f. 18-10-1894. Hun ble gift med Åre Kjølstad, bor ved Drolsum på Modum, 2 barn. Kjølstad f. 1895.
 - Birger Kjølberg f. 1896. Han overtok Kjølberg etter sine foreldre, men har solgt hele eiendommen til Borge Kom., så hele eiendommen er nå bebygget. Birger er ugift men har beholdt den gamle hovedbygning Stengården og bor der.
 - Ole Martin Kjølberg f. 1898. Gift og bor i Fjære, Grimstad, har barn. Har vert fulmektig på en landbr.skole.
 - Hans Kjølberg f. 1899. Gift og bor i Vikene i Onsøy. Sjåfør.
 - Beathe Kjølberg f. 1902, gift med Thorleif Schade f. 1904. Elektrikker og bor på Årum. 1 datter.
 - Lene Sofie Kjølberg f. 1904. Gift med Aksel Jacobsen f. 1901. De bor i Sarpsborg, 2 barn.
 - Ruth Kjølberg f. 1906. Gift med Hans Fjeld f. 1902. Bor på Kjølberg og har 3 barn.
 - Olaf Kjølberg f. 1909. Gift og bor på Lisleby. Ligningsfulrnektig i Fredrikstad. Ingen barn.
 - Arne Kjølberg f. 1911. Gift og bor på Kjølberg. Har barn.
 - Nelly Kjølberg f. 1913, gift med Hans Petter Øby f. 1910. Fergestedsfører i Gamlebyen. Bor på Haugsten, 3 barn.
 - Død som liten, Rolf f. 1907.
- (c) Josefine Johnsen Moum f. 1863. Hun var første gang gift med Ole Kjølstad 2. gang med ingeniør Brandstorp, ingen barn i ekteskapene.
- (d) John Johnsen Moum f. 1872. Landbr. kandidat. Ble gift til Østerdalen med Anne Landekk, Storelvdal. Johan ble skogeier og drev stort. 1 datter Oddbjørg - gift Skaug - 3 barn.
- (e) Jens Johnsen Moum f. 1876. Underofiser, musikker, var i mange år ansatt i en manufakturforretning i Fredrikstad. Var også ansatt ved Fredrikstad Mek. Verksted. Gift med Gunda Olsen f. 1874. 1 datter.

- (f) Ole J. Moum f. 29-11-1869. Han overtok S. Moum etter sine foreldre omkring 1900. Han ble gift med Marie Torp f. 30-11-1870. Hun var datter av Kristen Olsen Torp og hustru Helene Larsdt. Balterød.

Marie og Ole har 7 sønner:

- John Moum f. 2-8-1899. Tok over eiendommen i 1969. Fra foreldrene døde og til 1969 drev brødr. John, Hans og Morten gården i morens dødsbo. John er gift med Ester Mass f. 1903, 1 datter Marit f. 1922, hun er gift med kjøpmann Edvind Linnes. Ester og John har forpaktet bort eiendommen til Kjell Hystad.
- Kristen Moum f. 1900. Agronom fra Kalnes. Har vert ansatt ved Hafslund Karbidfabrik i mange år. Har kjøpt Toppen og bygget sig villa der. Gift med Ketty Haugen, Sellebak f. 1901. 1 datter Marie Bolette f. 1923, hun er gift med Ivar Karstensen Heia. Ansatt hos Selmer. Ingen barn.
- Johannes Moum f. 1903. Agronom fra Kalnes, gift med Alfild Slettevold, datter av Marie og Hans Slettevold. Alfild døde i 1937, og Johannes giftet sig igjen med Grethe Hovland fra Råde f. 1913. 1 son Arne f. i første ekteskap. Han ble oppfostret hos onkel og tante Kristen og Kitty Moum. Utdannet ingeniør og gift med Randi Bråthen fra Rolvsøy. Ansatt i Sverige.
- Hans Moum f. 1903. Han har vert hjemme på gården i al sin tid Han er ugift, og sykelig.
- Morten Moum f. 1906. Hjemmeverende og ugift.
- Asbjørn Moum f. 1908. Døde i 1950. Ansatt ved Torp bruk. Gift med Ragnhild Rørlien. Ingen barn.
- Helge Moum f. 1910, død 1911.

Vi går igjen over til Johan Olsen og Berthe Maries barn på Søndre Moum:

2. Inger Emelie f. 26-3-1837. Hun ble gift med Christen Olsen Torp f. 12-8-1824. Inger Emelie døde i barselseng. Christen Olsen Torp giftet sig

igjen med Helene Lorensen Larsdt. Balterød. Hun var datter av Lars Andersen Balterød og hustru Marthe Marie Olsdt. Kjølstad. Lensmann Anders Svendsen var hendes bestefar.

3. Lene Sofie Johansen Moum f. 9-11-1832. Hun ble første gang gift med Lars Jørgensen Kjølberg. Han var f. på Borge i 1820 og var son av Jørgen Jensen Borge. Døde i 1854, 34 år gammel.

Lene Sofie giftet sig 2. gang med Hans Olsen Kjølberg f. 12-10-1830. Han hadde overtatt Kjølberg etter sine foreldre som opprinnelig var fra Fosby i Berg. Det er jo en litt uvanlig hovedbygning på Kjølberg, den er nemlig bygget av granitt. Det var Lars Hansen Riser, opprinnelig fra Hobbøl, men som i sin tid kjøpte Kjølberg og da var det ingen hovedbygning der.

Denne Lars Hansen Riser måtte vel vere litt av en original. Han var f. i 1766 - og gift med Bethe Andersdt. fra Strømshaug i Råde, datter av lensmann Anders Hansen og hustru Gunhild Rekustad. Lars Hansen fandt på at han ville bygge sin hovedbygning av granit, og så ble gjort.

Men det var nok et både sent og tungt arbeide. Omkring 1807 begyndte han å bygge, og var ikke ferdig for i 1813. Bygningen var 20 meter lang og 10 meter bred og 10 meter opp til gesimsen. Veggene er 1 meter tykke og gjennom bygningen går 2 mellomvegger også 1 meter tykke. Samlet blir det 650 kubikmeter sten med en vekt på 1600 tonn. Det meste av denne sten ble hentet fra Torsnes.

For å få stenen på plass ble det bygget en slags bro. Det fortelles at han hadde slaver fra Gamlebyen til dette arbeide. Dette å få utlånt slaver fra Gamlebyen var ganske almindelig i den tid. Slavene ble drevet fra Gamlebyen og drevet hjem igjen om kvelden og med lenker på bena. Forferdelig.

Lars Riser gravet også opp en stor dam, som enda heter slaveri-dammen, også her ble det brukt slaver. Etter 7 års slit hadde Lars Riser sin hovedbygning ferdig. Men det var ikke så mange år Lars Hansen Riser var eier. Etter hans død ble gården solgt til Ole Hansen Fosby fra Berg og det ble sønnen Hans Olsen og Lene Sofie fra Søndre Moum som ble

Hele eiendommen Kjølberg er nå bortsatt til bebyggelse. Sønnesønnen Birger Kjølberg bor nå denne stengården. Bygningen vil vel med tiden bli fredet.

Lene og Hans Olsen Kjølberg har en stor slekt etter sig.

4. Hans Johansen Vest-Moum var også sønn av Berthe og Johan Olsen S. Moum. Hans var f. 9-12-1839. Han ble gift med Nikoline Nilsdt. Årum, datter av Nils Lokke og hustru, 31-12-1845. Hans overtok Vestre-Moum etter sine besteforeldre, det var jo hans mors barndomshjem. Hans Vest-Moum var en stor og kraftig kar og hadde sine meningers mot. En ordensmann, men konservativ var han. Han forlangte lydighet, og han var også respektert. Holdt på det gamle, dette var best mente han, alt det nye var bare forviring.

Arbeidsomme og nøysomme var de begge og de klarte sig godt.

Nikoline og Hans hadde 12 barn:

- (a) Johan Hansen Moum f. 29-5-1865. Han reiste i ung alder til sjøs, og havnet i Australia. Han døde ugift der.
- (b) Anders Hansen Moum f. 14-1-1867. Han var sykkelig i mange år og var hjemme. Døde omkring 1914.
- (c) Jens Hansen Moum f. 14-1-1869. Utdannet lærer, og ansatt i mange år i Moss. Gift og hadde en søn.
- (d) Johanne Hansen Moum f. 29-1-1871. Hun ble gift med Arne Hansen fra Torp, men de kjøpte en liten eiendom på Lisleby og bosatte sig der. Arne Hansen arbeidet i Sjauerjengen (Lasting og lossing). De hadde mange barn.
- (e) Ole Hansen Moum f. 17-3-1873. Student og utdannet lærer og ansatt i Kongsvinger i mange år. Gift og hadde flere barn.
- (f) Gunne Hansen Moum f. 17 3-1875. Han ble gift med Grethe Tofteberg. De overtok Årum etter hans besteforeldre, og drev gården i mange år. De har flere barn:
 - Helene Moum. Gift med Hans Hansen Molteberg. Pleiesøn.
 - Hjørdis Moum gift med tandlege Thorleif Amundsen.
 - Alfild Moum gift med Svend Svendsen Kviberg.
 - Gerda Moum gift med Kåre Hauge.
 - Hans Moum har overtatt Årum. Gift, har 2 barn.
- (g) Berthe Hansen Moum f. 28-3-1877. Gift med bygmester Ole Bangår f. 1-5-1881. 1 søn.
- (h) Anne Hansen Moum f. 17-5-1880. Hun var hjemme og ugift.

(i) Nils Moum f. 2-10-1882. Student, utdannet lærer og ansatt i Oslo i mange år. Han var gift og hadde 5 barn. Sønnen Ivar ble skutt av tyskerne under krigen.

(j) Hansine Hansen Moum f. 10 1 1885. Ugift og hjemme.

(k) Johannes Hansen Moum f. 14-11-1886. Han er nå eier av Vestre Moum. Har solgt det meste av eiendommen til A/S Leca, en fabrikk som fabrikkerer Leca blokker.

Johannes ble gift i 1910 med Johanne Haugsten f. 28-11-1884, død 1942. De drev kolonialhandel på Hauge endel år, likeså i Moumbrakka.

I 1913 overtok de Vestre-Moum, de slutte å handle og ofret sig istedet for gårdsbruket. Johanne var datter av Ole Haugsten og Helene Gjermundsdotter. Begby.

Johanne og Johannes har 6 barn:

- Hans Lous Moum f. 9-4-1911. Real-skole og befalskole. Kranfører i Sandesund. Gift med Sonja f. Mæller (Dansk.) f. 30-3-1928. Barn: Bjørn f. 17-2-1952, student. Brit f. 22-9-1953, kontordame.
- Helene Moum f. 16-4-1912. Hun er ugift og steller for sin far.
- Ole Ingvald Moum f. 20-7-1914. Agronom fra Kalnes. Han kjøpte Østre Moum av Gjermund Hvidsten i 1944. Driver også transportforretning ved siden av. Ugift.
- Nikoline (Nikko) Moum f. 21-11-1916. Utdannet gartner. Hun ble gift med Karl Thorstensen på Østby. De har en søn, Ivar, 1956. Karl Thorstensen er død, og Nikko bor i Sarpsborg.
- Elisabet Moum f. 8-5-1924. Realskole. Ugift og bor hjemme.
- Olaug Moum f. 4-9-1926. Realskole. Hun ble gift med Ingeniør Rangvald Rod f. 2-10-1916. Han er ansatt i Holmestrand som ingeniør. De har 1 søn, Pål.

(l) Magdalene Moum f. 7-11-1888. Utdannet lærerinne og var ansatt i mange år ved Torp Skole. Gift med Kjøpmann Karl Domberg Jensen f. 8-10-1891. Har drevet kolonial på Brekka, men har nå lagt opp. Har også drevet som drosjesjåfør. De har 2 barn:

- Hans Domberg Jensen f. 26-5-1923. Student. Lærer i Sarpsborg. Gift og bor i Sarpsborg.

- Nikka Domberg Jensen f. 15-6-1930. Student og lærereksamen. Ansatt i Borge ved Torp skole. Gift med lærer Kjell Nyhus f. 29 7-1928. Lærer, Sarpsborg. De har 2 barn, Anne Karin f. 1953 og Olav f. 10-8-1956.

Gamle Hans Moum og Nikoline bygget sig eget hus omkring 1913 ned mot Moum-svingen, og de døde der. Hans Moum den 18-10-1921. Nikoline døde den 19-6-1931.

5. Johan Johansen var også søn på Søndre Moum av Berte og Johan Olsen. Var f. 23-11-1834. Han var sammen med sin bror på Vestre Moum en tid, men han døde ganske ung, og Hans fikk gården alene. Johan var gift med Magdalene Nilsdt. Løkke fra Årum. Johan og Hans Vest-Mourn var brødre og de var svogre. Magdalene ble senere gift med Andreas Eriksen Torskenes fra Tune. Eriksen hadde kjøpt Østre Moum og var bosatt der. Eriksen døde etter noen få år og Magdalene sat igjen som enke, men hun fortsatte driften i mange år helt til hun døde i 1912. Magdalene var barnløs i begge sine ekteskaper. Magdalene Eriksen var et godt menneske. Hun var jo avhengig av tjenere, men disse behandlet hun som familiemedlemmer og hun hadde tjenere i årvis.

Etter hendes død i 1912, ble Østre Moum solgt til Simen Hvidsten, søn av Milla og Otto Hvidsten f. 1888.

Simen Hvidsten hadde Østre Moum til i 1924 da han solgte til Karl Torlien. Han solgte igjen til Ole Holme fra Kråkerøy i 1927. Ole Holme var f. på Holme på Kråkerøy i 1891, søn av Gårdbr. og skipskaptein Anders Holme og hustru Bertsy f. Vennersberg.

Ole Holme gift med Johanne Femdal f. 1-2-1901, datter av Julius Olsen Oby Femdal. De hadde 4 barn:

- Betsy Holme f. 20-6-1921. Gift med Ole Prangerød Skjeberg.
- Helga Holme f. 1923. Gift med Gulbrand Lilleby.
- Anders Holme f. 17-3-1924. Gift i Aremark.
- Ole Julius Holme f. 15-2-1930. Gift med Nora Thorkildsrud og det er de som nå er eiere av Østre Moum.

6. Ole Johansen f. 23-11-1834 var også søn på Søndre Moum av Berthe og Johan Olsen. Han ble gift med Oleane Larsdt. Balterød f. 26-10-1842

(Sønnedatter av lensmann Svendsen). De kjøpte Østerby. Byens Marker sa de giftet sig og de tok Østerby som fammilienavn. En stor slekt.

Ja, dette var litt om Sør-Moum slekta og litt om andre slekter på Moum.

Tillegg

Harald Karlsens følgebrev

Her følger uavkortet det følgebrevet som Harald Karlsen skrev til sin svigerinne Helga Horsrud da han sendte det han hadde samlet om Hystad-slekta til henne:

Torp 18/2 1973.

Hallo gode Svigerinde.

Takk for brev- Det var så hyggelig å få brev fra dig - og en hilsen fra den vakre, lune gård, der oppe under skogbrynet hvorfra der strømmer så mange gode minner fra yngre dager da vi fulle av livsmot og hadde krefter - Mange gode minner fra Horsrud og vertskapet der.

Hører at du er frisk og det er et gode når en blir gammel. Jeg har det bra - men noe arbeide blir det ikke lenger - men har en hobby i skrivning.

Den 7. februar var det begravelse til fru Korseberg - hun har vert syk et par års tid - Fru Korseberg var et triveligt og godt menneske - Det var stor begravelse.

Som du husker, da du var her i høst - skulle jeg senne dig en fortegnelse over din slekt her i Borge - Over slekter Lilleborge, Hunn og Hystad - og jeg senner dig resultatet av det jeg har kommet fram til.

Du må endelig ikke tro, at dette er noen utførlig familie eller slektregister - det mangler nok mye på det - men selve slektslinjen skulle være klar - Det kan nok være feil både når det gjelder årstall og datoer - men har satt opp etter det matriel jeg har samlet.

Som du nok vil ærfare er det en stor og forgrenet slekt, særlig denne lensmannsslekta - så spenner den over mange familier i Borge.

Når det gjelder din fars slekt på Skjelin er det mere dunkelt og har ikke fått bekreftet om han hadde noen onkel på Skjelin - Jeg mintes at han engang fortalte om en onkel (eller tante) på Skjelin - Hans bestefar var født på Skjelin - Men det kan jo tenkes det kan oppspores.

Som du ser er det mange navn - og flere skulle det ha vert - men har sløyfet de mange sidegrener av slekten Men alle som er nemt er du på en eller annen måte i slekt med - og det blir mange - og på forskjellige gårder i Borge.

Det blir nok ingen fornøyelig lesning for dig - Stoffet kunne vert mye bedre bearbeidet og ordnet - men en liten pekepind om din store slekt er det - og som du i ledige stunder kan studere.

Det interessange er, at Lilleborg-slekta og Knutsens slekt stammer fra samme gård på Wisur - (Se stamtavlen).

Har også tatt med litt om Søndre Moum og Vest-Moums slekt - da du jo godt kjenner disse slekter.

Ja, du får lese og legge vekk etter som du krefter. Lykke til.

Hils alle dine.

Skal hilse fra alle her.

Hilsen Harald.